

ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

Ὡσπερ Πελεκάν. τετρωμένος τήν πλευ-
ράν Σου, Λόγε, σοὺς θανόντας παῖδας ἐ-
ζώωσας, ἐπιστάξας ζωτικούς αὐτοῖς κρουνοὺς.
Ἄπο τὸν ὄρθρο τοῦ Μ. Σαββάτου

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

		σελ.
Ρένας Καρθαίου	Φθινοπωρινό	1
"Αρτσιμπαλντ Μάν Λίς	Άθάνατο φθινόπωρο	2
Δημήτρη Θεοδωρίδη	Πλάστης	3

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ

Μιγκέλ ντέ Ούναμοϋνο	Ό άνθρωπος μέ σάρκα καί όστά	5
N. Καζαντζάκη	Είσαι άδερφός μου	6
Άξίζ Νεσίν	Χτίστες τής αδελφότητας	6
Χάίμε Τορρές Μποντέ	Πολιτισμός (ποίημα)	7

ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΛΟΡΚΑ

Μαρίας Θίκονόμου	Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα	9
Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα	Δέντρα (ποίημα)	13
Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα	Ή μπαλάντα τοϋ γεροϋ τής θάλασσας (ποίημα)	13

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ I: ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ	Ό έρημίτης	14
---------------------	------------	----

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ II: ΘΕΑΤΡΟ

Έρμίν Σαμπεταί	Ό έσωτερισμός τής δραματικής τέχνης	15
----------------	--	----

ΣΚΛΗΡΟΤΗΤΑ, ΠΟΝΟΣ, ΣΥΜΠΟΝΙΑ

Κρισναμούρτι	Ή σκληρότητα	18
Φ. Ντοστογιέβσκι	Ό πιο μεγάλος νόμος	19
Πάλ Σεντίρ	Πόνος καί συμπόνια	19
Δημήτρη Θεοδωρίδη	Ό πόνος μου (ποίημα)	19

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Τζοζουέ Καρντούτσι	Τό βώδι (σονέτο)	20
Κούρτσιο Μαλαπάρτε	Ό Φοΐβος μου	21
Τοϋντορ Άργκέζι	Ό γάτος	24
Μιχαΐ Μπενιούκ	Ή ρουμάνικη άρκούδα (ποίημα)	26

ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΒΕΡΑΡΕΝ

Μαρίας Οικονόμου	Έμίλ Βεράρεν	27
Έμίλ Βεράρεν	Όλάνεση ή πατρίδα μου (στίχοι)	31
Έμίλ Βεράρεν	Τόν έαυτό μου άγαπω (στίχοι)	31

(Ή συνέχεια τών περιεχομένων στή μέσα σελίδα τοϋ πίσω έξώ-
φυλλου)

ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

ΣΟΛΩΜΟΥ 4 (105 ΟΡΟΦΟΣ) ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 148

Διευθύνεται υπό Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς

Ἐπεύθυνος Συντάξεως Ἄγλατα Ζάννου, Καρνεάδου 43

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Ν. Παναγόπουλος, Ἄγ. Κωνσταντίνου 14

Διανέμεται Δωρεάν — Ἐκδίδεται ἀνά τριμηνίαν.

Ἀριθ. Δελτίου 32 — Φθινόπωρο 1966

" Ἀκου τοῦ ἀνθρώπου τῆ φωνῆ
πού ἀπό βοριά καί νότο
ἀνατολή καί δύση
μές στήν καρδιά σου φτάνει:
" Ἄς νιώσουμε πῶς εἴμαστε ἐνωμένοι "

Ο ΠΕΛΕΚΑΝ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

Α΄ ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ

Θεέ μου, τί προσφορά!
Τῆς στέρνας ὁ καθρέφτης
γεμίζει ρόδια ἀπ' τῆ ροδιά
κι' ἀπ' τῆ μηλιά γεμίζει μήλα,
καί ξεχειλίζουν τά νερά.
Δροσιά κι' ἀνατριχίλα
περνάει ἀπ' τό χῶμα στά κλαριά
κι' ἀπ' τά κλαριά περνάει στά φύλλα.
Ἡ ὥρα αὐτή φθινόπωρο μηνᾶ.

Θεέ μου τί προσφορά!
Ἀπ' τήν ἀύγῃ ξεπήδησε ἡ χαρά
κι' ἡ δύση φλόγες λαμπαδιάζει
καί ζωντανεύουν τά νερά.
Κι' εἶναι ἡ ἐξοχή ὀλόφωτη
καί πέρα ὡς πέρα τρεμουλιάζει.

Μήλα γύρω τά σπίτια της
καί ρόδια τά βουνά.
'Η ώρα αυτή φθινόπωρο μηνᾶ.

'Η ώρα αυτή φθινόπωρο μηνᾶ.
Στῆς στέρας τόν καθρέφτη
ὅσα στοιβάζει ἡ θύμησι διπλά,
μήλα καὶ ρόδια στά κλαριά
μήλα καί ρόδια στά νερά.
'Απ'τὴν ἀγάπη, ἀγάπη πέφτει
κι' ἀπ'τά φτερά βγαίνουν φτερά'.
Ζωή, ὄλο φηλώνεις καί βαθαίνεις...
Θεέ μου, τί προσφορά.

Ρένα Καρθαίου
('Αναδημοσιεύεται ἀπὸ τὸ περιοδικό "Νέα 'Εστία"

Β' ΑΘΑΝΑΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Τώρα μέ σταθερή βαριά φωνή τὸ ποίημα τοῦτο λέω,
ὕμνο τοῦ φθινοπώρου, τῶν ξερῶν στροβιλισμένων φύλλων.
'Τοὺς κάμπους τοὺς ἀνάθιστους ὕμνῳ, τὰ σύγνεφα, τὰ κλώνια-
φηλά κι ἀμίλητα - ποὺ ὁ ἄνεμος πένθιμα μέσα βουίζει.

'Υμῶ τὸ μαρασμό: ἡ ἀνθρώπινη ἐποχὴ 'ναί.

Τώρα
μέ τῆ δική μας γῆ δέ σμίγει πιά ὁ ξένος ἥλιος, κι οὐτε
χερσότοπους ξερούς σέ πᾶσιμη ἀναγέννηση ἀναγκάζει,
μά κι ὁ χειμῶνας στά πευκόκλαρα βαρὺς δέν πέφτει ἀκόμα.

Μέ τά κοράκια, τὸ φθινόπωρο τώρα τ' ἀπόκοσμα καί μαῦρα,
τόν πλατὺ κόσμο μοιραζόμαστε. Πάει ἡ ώρα τῶν φιθύρων.
Τώρα μορεῖς νά ζεῖς πιο ἀπλόχωρα. Ἡ αὐγὴ πού μυστικὴ 'ταν,
ἐρχεται ἀργά, σά φέγγει πιά, κι ἡ νύχτα ἀφροῦρητη τραβιέται.

'Ανάμεσα στό πύρωμα τὸ ἀφύ κι ἀντάρτικο τῶν φύλλων
καί στοῦ χειμῶνα τὰ βαθιά χιόνια πού τίς καρδιές σιεπάζουν.
Εἴμαστε μόνοι: βραδινά πουλιά δέν ἔχει. Τό φεγγάρι
ξέρουμε τὸ γυμνό: Τ' ἄσπρα, ἡμερα, τίς στέγες μας κυκλώνουν.

Εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ἐποχὴ. Τά λόγια μέσ στον στεῖρο ἀέρα
πᾶν πέρ' ἀπ' τὴν ἀνάσα. 'Απλώνονται καί πᾶνε πέρα οἱ ἦχοι.
'Απὸ φθινόπωρο παλιό κάποιου νεκροῦ τόν θρῆνο ἀκούω.

Μακριάθε πάνω στον πικρὸν αὐτόν ἀέρα σᾶς φωνάζω.

"Αρτσιμαλντ Μάκ Λίς (Archibald MacLeish)
σύγχρονος ἀμερικανὸς ποιητὴς καί θεατρικὸς συγγραφέας
Μετάφραση Δημήτρη Σταύρου

('Αναδημοσιεύεται ἀπὸ τὸ περιοδικό "Νέα 'Εστία"

Γ' ΠΛΑΣΤΗΣ

Ὁλόχαρο
κι ἀπό τ' ἀγέρι τοῦ βουνοῦ δροσιά γιομάτο,
χορτάτο ἀπ' τοὺς χυμούς τῆς γῆς,
πλέρια ξεδιφασμένο,
λιγάκι ζαλισμένο,
μέ τοῦ ἡλίου τῆ χρυσόσκονη
πασπαλισμένο ἀνάλαφρα,
πανώριο φάνταζε
κεῖνο τό μεσημέρι τό χρυσάνθεμο
μέσα στόν κῆπο μου.

Βλέποντας πῶς τό πρόσεξα
φιθυριστά μοῦ λέει:

"Οἱ λύπες κι οἱ χαρές σου
εἶναι κι αὐτές μορφές φθαγτές
καί σύ μονάχος εἶσαι ὁ πλάστης τους.
Φτάνουνε λίγα γέλια, λίγα δάκρυα
κι ἡ ζωγραφιά τους ξεθωριάζει, σβιέται, χάνεται,
ὥσπου κάποια στιγμή
σῆς λησιμονιάς τό χῶμα, νά ταφοῦν βαθιά
ἀπό τό νεκροθάφτη χρόνο.
Ναί,
πλάστης μαθητευόμενος καί χάρος χαλαστής
εἶσαι καί σύ.

"Ὅλες οἱ ἀνθρώπινες φευτοχαρές
τό φύτρο τῆς Λερνηᾶς τῆς Δρακαινας
ἔχουνε μέσα τους.
Μήν κυνηγᾶς τήν πρόσκαιρη χαρά.
Σάν τή θερίσει μ' ἀπονιά τοῦ χάρου τό δρεπάνι,
δυό λύπες θά φυτρώσουν στή δικιά της θέση.
Μονάχα τῆς ἀγάπης σου
ἡ φλόγα ἡ καυτερή κι ἡ παντοδύναμη
στέρφο τό φύτρο της μπορεῖ νά κάνει.
Ναί,
πλάστης μαθητευόμενος
καί παντοδύναμος - παθητικά -
εἶσαι καί σύ.
Κι οἱ μάσκες ὅλες
τοῦ Ἄγνωστου ἑαυτοῦ σου
ἔχουνε σένα Πλάστη.
Κι ἀλίμονο!
Μ' αὐτές μονάχα ὀλημερίς
τώρα παιδεύεσαι
καί γιά ἀργατιά τίς ἔχεις
πέτρες σκληρές νά πελεκοῦν
τοίχους πλατιοῦς νά χτίζουν

γύρω απ'τούς τοίχους τούς όργους, τούς σάπιους
του ναου σου.

Σ' αυτόν τόν δίχως πόρτες και παράθυρα

φάντασμα ναό σου,

μέσα στη σκοτεινιά, μακριά

κι από τό φώς κι απ'τή ζωή,

σύ πάντα άκόμα ταμπουρώνεσαι

μονάχος,

ξέχωρος

μόνο και μόνο για να νιώθεις

κι απ'τό συνάνθρωπό σου κι από μένα τό χρυσάνθεμο

κι απ'τό Θεό κι απ'τήν πραγματικιά σου ούσία.

Ναί,

πλάστης μαθητευόμενος

κι άπραγος αρχιτέχτονας

είσαι και σύ.

Για να ξεχνᾶς πώς λεύτερος δέν είσαι,

μά φυλακή στο ναό

του Ίδιου σου έαυτου,

τόν γιόμισες μέ χιλιά δυό φτηνά σπολίδια-φιλοσοφικά-

πού ναι κι αυτά φθαρτά

και νιώσματα δικά σου.

Ναί,

πλάστης μαθητευόμενος

γούστου παιδιάστικου

είσαι και σύ.

Ναί

δικά σου χτίσματα

είν' όλα αυτά:

ό έαυτός σου,

οι λύπες κι οι χαρές σου,

οι μύριες άγωνίες σου,

τό ρώτημα κι η άμβιβολία πού καίει τά σωθικά σου

για τήν παντοτινότητα, για τή στερεότητα του ναου σου.

Κι αυτά γιατί;

Μόνο και μόνο για να ζεις

παντοτινά -τί λέξη άταίριαστη για καθεμιά μορφή.-

στου χωρισμού τήν πλάνη.

Ναί,

πλάστης μαθητευόμενος

μέ σφουθογκάμηλας άκόμα λογικό

είσαι και σύ!"

Και τό χρυσάνθεμο συνέχισε πιο δυνατά:

"Ακου καλέ μου,

καιρός να καταλάβεις πια

πώς ό Μεγάλος Παντοχτίστης

πλάστη τής μοίρας τής δικιάς σου σ'έκανε και σένα.

Κι άκόμα πιο πολύ,

μαζί και μέσ στον Ένα άρμονικό
λευτερο χτίστη.

Μέ την τρανή τή δύναμη πού σου χαρίστηκε
πάφε τυφλά νά παίζεις.

'Αρνήσου νά 'σαι έθελοντής
σιλάβος τής πλάνης γι' ανύπαρχτο και ξεχώρο έαυτό
πιστός όλόθερμος και δόλιο θύμα τής χωριστικότητας.
Μέ τό αίμα ζει τής λευτεριάς ό χάροντας.

'Αρνήσου νά 'σαι ό χαριστής έσύ.

Νιῶσε τή θεία αγάπη μέσα σου,
πού όλα ένωμένα τά κρατεί
κι από τό ναό σου, φάντασμα
τοῦ έαυτοῦ σου, ξεφυγε
και λευτερώσου.

Δημήτρης Θεοδωρίδης
'Από τή συλλογή "Χρυσάνθεμα"

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ

Α' Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕ ΣΑΡΚΑ ΚΑΙ ΟΣΤΑ

Homo sum; nihil humani a me alienum puto¹ έίπε ό λατίνος ό θεα-
τρικός συγγραφέας². Κ' έμένα καλύτερα μ' αρέσει νά λέω: Nullum ho-
minem a me alienum puto. Κανέναν άνθρωπο δέ θεωρώ ξέ-
νο. Γιατί έμένα τό επίθετο humanus δέ μου λειπεί τίποτα παραπάνω
από τό άφηρημένο ουσιαστικό humanitas άνθρωπότητα. Μήτε τό
επίθετο μήτε ή ουσιαστικοποίηση τοῦ επίθετου. Μόνο τό συγκε-
κριμένο ουσιαστικό άνθρωπος. 'Ο άνθρωπος ό χειροπιαστός, ό αν-
θρωπος από σάρκα και όστά. 'Ο άνθρωπος πού γεννιέται, πονάει
και πεθαίνει, και μάλιστα πού πεθαίνει. 'Ο άνθρωπος πού τρώει
και πίνει και παίζει και κοιμάται και σκέφτεται και θέλει. 'Ο
άνθρωπος πού τότε βλέπουμε και τόν ακοῦμε. 'Ο άδερφός, ό άλη-
θινός άδερφός.

Γιατί υπάρχει και κάτι άλλο πού κι αυτό τ' όνομάζουμε άνθρω-
πο. Κ' είναι θέμα πού τό έξετάσανε κάμποσες περισπούδαστες πραγ-
ματείες λίγο ή πολύ έπιστημονικές. Είναι τό μυθικό άφτερο δί-
ποδο, τό "ζῶον πολιτικόν" τοῦ 'Αριστοτέλη, ό "κοινωνικός συμ-
βαλλόμενος" τοῦ Ρουσό, ό "homo sapiens" τοῦ Λιναίου. "Η αν-
θέλετε τό κάθετο θηλαστικό. 'Ο άνθρωπος πού δέν είναι μήτε από
δῶ μήτε από κεῖ, πού μ' άλλα λόγια δέν είναι κανέννας άνθρωπος.

1. Σημ. μετ. "Άνθρωπος είμαι, τίποτα τό ανθρώπινο δέ θεωρώ ξέ-
νο για μένα.
2. Σημ. μετ. 'Ο Τερέντιος, λατίνος κωμωδιογράφος τοῦ Β' αἵωνα
π.Χ. 'Από τήν κωμωδία "'Εαυτόν τιμωρούμενος" ("Heautontimorū
menos").
3. Σημ. μετ. 'Ο άνθρωπος πού έχει διάνοηση

Ὁ ἄνθρωπος πού ἔχουμε πάρε δῶσε μ'αὐτόν εἶναι ὁ ἄνθρωπος μέ σάρκα καί ὀστά -ἐγώ, ἐσύ ἀναγνώστη μου, ὁ ἄλλος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ πέρα, ὅλοι μας ὅσοι πατᾶμε γερά στή γῆ.

Κι αὐτός ὁ ἄνθρωπος ὁ χειροπιαστός, αὐτός ὁ ἄνθρωπος μέ σάρκα καί ὀστά, εἶναι μαζί καί τό ὑποκείμενο καί τό ἀντικείμενο τῆς κάθε φιλοσοφίας, τό θέλουμε δέν τό θέλουμε μερικοί ἀπό κείνους πού ὀνομάζουμε τόν ἑαυτό τους φιλόσοφο.

Μιγκέλ ντέ Οὐναμούνο (Miguel de Unamuno, 1864-1936), Ἴσπα - νός στοχαστής καί λογοτέχνης. Ἀπό τό "Ἡ τραγική αἴσθηση τῆς ζωῆς". Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Β' ΕΙΣΑΙ ΑΔΕΡΦΟΣ ΜΟΥ

"Ἄν σκύφεις ἀπάνω μου θά δεῖς τό πρόσωπό σου ἄν σκύψω ἀπάνω σου θά δῶ τό πρόσωπό μου· εἶσαι ἀδερφός μου.

Ν. Καζαντζάκης. Ἀπό τό "Φτωχούλη τοῦ Θεοῦ"

Γ' ΧΡΙΣΤΕΣ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ

Τά παιδικά μου χρόνια πέρασαν στίς πιό στενόχωρες περιόδους τῶν ἐλληνοτουρκικῶν συγκρούσεων. Τότε πού ἤμωνα ἑπτά-ὄχτω χρόνων παιδί, ἦτανε ντροπή μας νά φορᾶμε ἕνα πουκάμισο ἢ μιά φανέλα μέ τό γαλάζιο-ἄσπρο χεῶμα τῆς ἐλληνικῆς σημαίας. Ἔερω πολύ καλά ὅτι τήν ἐποχή ἐκείνη καί τά ἐλληνόπουλα τῆς ἡλικίας μου τά ἔπιανε ἡ ἴδια ἀλλεργία στό νά φορέσουν κάτι μέ τό κόκκινο καί ἄσπρο χεῶμα τῆς τουρκικῆς σημαίας.

Γιατί τά παιδικά μας χρόνια πέρασαν μ'αὐτήν τήν ἔχθητα στό γαλάζιο-ἄσπρο χεῶμα, καί στό κόκκινο ἄσπρο; Ἄν βαθύνουμε τή σκέψη μας πάνω σ'αὐτά τά ἐρωτήματα, μπορούμε νά βροῦμε τά αἷτια τῶν συγκρούσεων πού τόσο ὕπουλα μᾶς ἐπέβαλαν ἀπ'τό ἐξωτερικό ἄνθρωποι ξένοι σ'ἐμᾶς.

Ὁμολογῶ ὅτι σήμερα ντρέπομαι γιά τήν ἔχθητα τῶν παιδικῶν μου χρόνων πρός τά χεῶματα τῆς ἐλληνικῆς σημαίας. Ἔερω ὅμως ὅτι σήμερα πολλοί Ἕλληνες διανοούμενοι ντρέπονται κι αὐτοί γιά παρόμοια αἰσθήματα τῆς παιδικῆς τους ἡλικίας πρός τά χεῶματα τῆς σημαίας μας. Αὐτή ἡ ἀμοιβαία γνώση τῶν πραγμάτων πρέπει νά μᾶς ἀφυπνίσει, νά μᾶς κάνει νά καταλάβουμε ὅτι δέ γεννήθηκε καμιά ἔχθητα ἀνάμεσα στούς λαούς μας ἀπό δική τους πρωτοβουλία.

Ὅταν ἤμωνα παιδί καθόμασταν στή Χάλκη. Ἐκεῖ ὑπῆρχαν καί πυκνοκατοικημένοι μαχαλάδες Ρωμιῶν. Ἐμεῖς τά Τουρκάκια ἀκόμα ἀπ'ἐκείνη τήν ἡλικία ὀπλιζόμασταν μέ ραβδιά, λοστούς καί πέτρες, κάναμε ἐπίδρομές στούς ἐλληνικούς μαχαλάδες καί χτυπούσαμε τά Ρωμιόπουλα. Νομίζω πώς καί τά Ἕλληνόπουλα ἐπαιζαν τό ἴδιο πολεμικό παιχνίδι.

"Υστερα απ'αυτό τό έφιαλτικό παιδικό παιχνίδι πέρασαν πάνω από σαράντα χρόνια. Πρίν από ένα μήνα ήρθαν σπίτι μούσκεμα στόν ιδρώτα τά δυό μου άγόρια, τό ένα όχτώ και τό άλλο έννιά χρονών. Τούς ρώτησα τήν αίτία." Τσακωθήκαμε μέ τά Ρωμιόπουλα, μού είπαν.

Θυμήθηκα τήν παιδική μου ηλικία, τών έφτά και τών όχτώ χρόνων και κύλησαν δάκρυα απ'τά μάτια μου, Τήν άφυπνισμένη έχθρητα τών παιδικών μου χρόνων παρ'όλο ότι πέρασαν σαράντα χρόνια από τότε δέν μπορέσαμε νά τή σβήσουμε από τά παιδιά μας.

Τά ιστορικά γεγονότα μποροῦν νά κάμουν τούς σημερινούς ανθρώπους και φίλους και έχθρούς. Βιείς όμως πρέπει σήμερα νά ξεχωρίσουμε από τήν ιστορία τά γεγονότα πού θά όδηγήσουν τούς λαούς μας στή φιλία. "Έχει είπωθει πολλές φορές πώς είναι ανάγκη οί δυό λαοί τών γειτονικών χωρών νά ζήσουν ειρηνικά και άδερφικά. Έγώ όμως δέ στηρίζω τίς έλπίδες μου στούς πολιτικούς. Αύτοί πού θά δυναμώσουν τούς δεσμούς φιλίας ανάμεσα στούς λαούς μας είναι πρῶτ'άπ'όλα οί συγγραφείς και οί καλλιτέχνες.

Είνονται έχθροί οί άνθρωποι όταν δέν γνωρίζονται μεταξύ τους. Και για νά γίνουν φίλοι πρέπει νά άλληλογνωριστούν. Δέν είναι οί λόγοι τών πολιτικών πού θά συντελέσουν στή γνωριμία τών λαών μας, αλλά τά έργα τών πνευματικών ανθρώπων.

'Αξιζ Νεσίν, σύγχρονος τουρκος λαγοτέχνης και δημοσιογράφος. Από τόν πρόλογο στήν έλληνική μετάφραση τής συλλογής από διηγήματα "Ο καφές και ή δημοκρατία"

Μετάφραση "Έρμου 'Αργαίου

Δ' ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

"Ένας άνθρωπος πεθαίνει μέσα μου όταν ένας άνθρωπος πεθαίνει κάπου δολοφονημένος από τόν φόβο και τή βιασύνη άλλων ανθρώπων.

"Ένας άνθρωπος όπως έγώ : γεννημένος από τά σπλάχνα μιās μάνας όπως έγώ άνέμεσα σέ δάκρυα κι'έλπίδες κι'όπως έγώ, εύτυχισμένος για τή λύπη θλιμμένος για τή χαρά.

φτιαγμένος από αίμα, αλάτι, χρόνο και όνειρο.

"Ένας άνθρωπος πού πόθησε νά γίνει πάνω από άνθρωπος και πού μιά μέρα, ξαφνικά, κατάλαβε τή σημασία πού θά είχε ή ζωή αν όλοι όσοι ζοῦν ήταν, στ'αλήθεια, άνθρωποι δυνατοί ικανοί ν'αφήσουν χωρίς πικρία

αυτό που όλοι αφήνουμε στους άλλους ανθρώπους,
τόν έρωτα, τίς γυναίκες, τά δειλιανά,
τό φεγγάρι, τή θάλασσα, τόν ήλιο, τίς σπορές,
τή δροσερή γεύση τοῦ άνανᾶ, τό φθινόπωρο,
τήν αύγή κάποιων ματιῶν,
τό χάραγμα ενός χαμόγελου
καί σ' ὅ,τι έρχεται καί φεύγει
τή λαχτάρα ν' άνακαλύψει
μιάν άλήθεια όλόκληρη.

Ένας άνθρωπος πεθαίνει πάντα μέσα μου
όταν στήν 'Ασία
ή στίς ὄχθες ενός ποταμοῦ
τῆς 'Αφρικῆς ή τῆς 'Αμερικῆς
ή σ' ένα κήπο μιᾶς εὐρωπαϊκῆς πόλης
μιᾶ σφαίρα ανθρώπου σκοτώνει έναν άνθρωπο.
Κι' ὁ θάνατός του γιτταστρέφει
ὅ,τι σκέφθηκα νά ύψώσω
μέσα μου σ' αιώνιους βωμούς:
τήν έμπιστοσύνη στους ήρωές μου,
τήν εὐτυχία μου νά σπαίνω στή σκιά τῶν πεύκων,
τήν ύπερηφάνεια πού ένοιωσα ὅτι εἶμαι άνθρωπος
ἀκούγοντας στόν Πλάτωνα νά πεθαίνει ὁ Σωκράτης,
κι' ὡς τή γεύση τοῦ νεροῦ, κι' ὡς τήν καθαρή χαρά
τῆς γνώσης
ὅτι δύο καί δύο κάνουν τέσσερα...
Γιατί γιά ὅλα ἀμφιβάλλω ἀπ' τήν ἀρχή, γιά ὅλα,
καί μένω μέ χίλιες έρωτήσεις χωρίς ἀπάντηση
τήν ὥρα πού ὁ άνθρωπος μπαίνει, μ' ὄπλισμένο χέρι,
στήν άνυπεράσπιστη ζωή άλλων ανθρώπων.
'Απότομα ή ἴδια έννοια τῆς ὕπαρξης μέ στραγγαλίζει.
Καί τίποτε δέν νοιώθει πιά βέβα:ο
οὔτε τό φύτρο μέσα στό σπόρο,
οὔτε μέσα στό βράχο τό διαμάντι,
οὔτε μέσα στό πηχτό σκοτάδι τό ἄστρο,
όταν υπάρχουν άνθρωποι πού ζυμώνουν
τό φωμί τῆς νίκης τους
μέ τή ματωμένη τέφρα άλλων ανθρώπων

Χάϊμε Τορρές Μποντέ (Jaime Torres Bodet)

σύγχρονος μεξικανός ποιητής καί παιδαγωγός
(γεννημένος στά 1902)

(Τό ποίημα άναδημοσιεύεται από τό περιοδικό "Νέοι ὀρίζοντες".
Δέν ξέρομε τό μεταφράστή).

ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΛΟΡΚΑ

ΦΕΔΕΡΙΚΟ ΓΚΑΡΘΙΑ ΛΟΡΚΑ

Ανάμεσα στα πρώτα θύματα του εμφύλιου πολέμου της Ισπανίας, ανάμεσα στα τόσα και τόσα θύματα των άγριων κατατρογγυλών και του μαύρου φανατισμού είναι κ' ένας από τους πιο πρωτότυπους και λαμπερούς ποιητές και δραματογράφους του είκοστού αιώνα, ο Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα (Federico Garcia Lorca), που κλείσανε τον Αύγουστο τριάντα χρόνια από τον τραγικό του θάνατο.

Ήτανε βλαστάρι της μαγευτικής Ανδαλουσίας φλογερή ρεσογειαική καρδιά, φλογερό ισπανικό αίμα. Κι όπως η χώρα του ή λουλουδοστόλιστη και καρπερή, ή πλούσια σε φαντασμαγορικά παλάτια και σε θρύλους, σκορπάει με άπλοχεριά τις χαρές της όμορφιάς της, έτσι και κείνος μέσα στη λιγοχρονη τή ζωή του πρόσφερε στους ανθρώπους τον πλούτο και την όμορφιά της ποίησής του και της φύχης του.

Γεννήθηκε στις 11 Ιουνίου του 1899, στο χωριό Φουέντε Βακέρος του κάμπου της Γρανάδας. Τα παιδικά του χρόνια κυλήσανε ανάμεσα στην άγροτια του ήλιοθουστου κάμπου και στις γραφικές γειτονιές της Γρανάδας, όπου θαγότερα έγκαταστάθηκε ή οίκογένειά του. Από παιδί λάτρεφε τις λαϊκές παραδόσεις, την ποίηση, τό θέατρο, τή ζωγραφική, τή μουσική. Έμαθε πιάνο και κιθάρα. Φίλος του και δάσκαλός του έγινε ο μουσουργός Μανουέλ ντέ Φάλιξ, ο λάτρης της λαϊκής μουσικής. Φίλος του κι ο Σαλβαδόρ Ντάλι, ο τόσο τολμηρά πρωτότυπος μοντέρνος ισπανός ζωγράφος. Τό 1927 οργανώθηκε στη Βαρκελώνη έκθεση χρωματιστού σχεδίου του Λόρκα. Και με θερησκευτικά θέματα ζωγραφικής καταπιανότανε. Δείγμα ό συνταραχτικός του πίνακας που εικονίζει τό μαρτύριο του Αγίου Σεβαστιανού.

Όπως τοῦ Γέητς τό καλλιτεχνικό αἰσθητήριο ζυμώθηκε μέ τῆς Ἰρλανδίας τούς λαϊκοὺς θρύλους, ἔτσι καί τοῦ Λόρκα ζυμώθηκε μέ τούς λαϊκοὺς θρύλους τῆς Ἰσπανίας. Μά κι ὅλος ὁ θησαυρός τῆς ἰσπανικῆς λογοτεχνικῆς παράδοσης ἔθρεφε τὴν ποιητικὴ του μεγαλοφυΐα. Τὰ θρέφανε τὰ δημοτικὰ τραγούδια, πού συχνά πυκνά τ' ἀκουγε ἀπὸ τούς χωριάτες. Οἱ λαϊκὲς ρομάντσες-οἱ μπαλάντες οἱ ἰσπανικὲς, τ' ἀφηγηματικὰ ποιήματα πού οἱ ρωμαντικὲς τους οἱ περιπέτειες φτερώνανε τὴν παιδικὴ του φαντασία. Ἡ μεγαλόπνοη ἠλυρικὴ ποίηση πού δημιουργήσανε οἱ Ἀραβες τῆς Ἀνδαλουσίας. Τὰ τσιγγάνικα τραγούδια τὰ ὀρητικὰ καί λυγερά. Τὰ ἔργα τῆς ἰσπανικῆς λογοτεχνίας τοῦ χρυσοῦ αἰῶνα¹, ὅπως καί τῆς παγκόσμιας κλασικῆς λογοτεχνίας κρυστουργήματα. Μά τὴν ποτίσανε καί καλλιτεχνικὰ ρεύματα τοῦ αἰῶνα μας. Ὁ γαλλικὸς συμβολισμὸς κι ὁ γαλλικὸς σουρρεαλισμὸς. Ἡ ζωγραφικὴ τοῦ Πικασό. Ἡ σχεδὸν σύγχρονη του ἰσπανικὴ ποίηση τοῦ Ρουμπέν Νταρίο, τοῦ Ἀντόνιο καί τοῦ Μανουέλ Ματσάντο, τοῦ Χουάν Ραμόν Χιμένεθ.

Πολύ νέος, στά 1921, ἄρχισε τὴν ποιητικὴν καριέρα δημοσιεύοντας τὴν συλλογὴ "Βιβλίον ποιημάτων". Στά 1921 ἔγραψε καί πρόζα, τὸν τόμο πού ἐπιγράφεται "Ἐντυπώσεις καί τοπία". Ἡ φήμη τοῦ ἀπλώθηκε καί πέρα ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς πατρίδας του ἄμα βγήκε ἡ ὑπέροχη ἡ ποιητικὴ συλλογὴ "Ρομανθέρο χιτάνο" (Romancero gitano = τσιγγάνος τραγουδιστής, 1924-1927). Ὁ Λόρκα πλούτισε τὴν παγκόσμια ποίηση καί μ' ἄλλες ὥραϊες λυρικὲς σελίδες. Τό πιὸ ἄρτιο ποιητικὸ του ἔργο εἶναι ἡ "Νεκρώσιμη ὠδὴ γιὰ τὸν Ἴγκνάτιο Μεχίας" (1935), ἐλεγεῖο γιὰ τὸ φίλο του τὸν τρωρομάχο πού σκοτώθηκε στὴν ἀρένα τῆς πόλης Μανθάναρες στίς 11 Λύγούστου τοῦ 1934.

Τό πρῶτο του θεατρικὸ ἔργο εἶναι "Τὰ μάγια τῆς πεταλούδας" (1920), ἀλληγορικὸ παραμυθόδραμα σουρρεαλιστικὸ μέ ἤρωες ἔντομα καί σκουλήκια. Διαλεχτὰ στολίδια τῆς παγκόσμιας σκηνῆς ἔχει δώσει ὁ Λόρκα. Τῆ "Μαριάννα Πινέντα" (1925), ἔργο μέ θέμα παρμένο ἀπὸ παλιά λαϊκὴ ρομάντσα, ὕμνο στὴν παλληκαριά καί στὴν ἀγάπη. Τῆ "Θαυμαστὴ μπαλωματοῦ" (1930), φάρσα σπαρταριστὴ ὅπου τό συμβολικὸ συναπαντιέται μέ τό πραγματικὸ. Τούς "Ἐρωτες τοῦ ντόν Περλιμπλίν στόν κῆπο του μέ τῆ Μπελίσα" (1931), ἐρωτικὴ ἔρωγα-φιά σέ τέσσερις εἰκόνες, φάρσα τοῦ ἔρωτα καί τοῦ θανάτου. Τό "Ματωμένο γάμο" (1933), τραγωδία πλούσια σέ λαογραφικὰ στοιχεῖα καί σέ ποιητικὰ εὐρήματα. Τῆ "Γέρμα" (1934), τὴν τραγωδίαν τῆς ἄτεκνης γυναίκας, μεγαλοφάνταστη εἰκόνα τῆς σύγκρουσης ἀνάμεσα στὴ λογικὴ καί στο ἔνστιχτο, ἀνάμεσα στὴν πολιτισμένη κι ἀπάνθρωπα σταθερὴ ἰσορροπία καί στο πρωτόγονο πάθος, τό πηγαῖο κι ἀνθρώπινο. Τό "Ἡ Ντόνια Ροσίτα ἢ ἡ γεροντοκόρη ἢ ἡ γλῶσσα τῶν λου-

1. Τοῦ δέκατου ἔχτου αἰῶνα καί τοῦ πρώτου πενηντάχρονου τοῦ δέκατου ἔβδουμου

λουδιών" (1935), ποίημα της Γρανάδας του 1900 χωρισμένο σε διάφορα περιβόλια με σκηνές μουσικής και χορού. "Τό σπίτι της Μπερνάρτας" "Αλμπα" (1936), όπου βλέπουμε φυλακισμένη την όλοζώντανη νιότη κι αντιμέτωπη με τό βαρύ τό πένθος τό μαυροφόρο. "Έγραψε ό Λόρκα και μονόπραχτα για κουκλοθέατρο, όπως "Τό ραβδί του Ντόν Κριστομπάλ".

Στήν ποίησή του, και τή λυρική και τή δραματική, ακούγονται αντίλαλοι του δημοτικού τραγουδιού αντίλαλοι από ναυγουρίσματα και μοιρολόγια, από πανηγύρια και ξεόρκια. Ακούγονται μεσ' από ασυνήθιστα πρωτότυπες μεταφορές. Μεσ' από αντιστοιχίες αντιφατικές και παράξενα αρμονικές. Μεσ' από συνδυασμούς εικονων απρόσμενους που μοιάζει να ξεπετιούνται από έξωλογικά βάθη του έσωτερικού κόσμου κι όλο δροσιά και χάση να ύψώνονται στό φως σαν πολύχρωμα συντριβάνια. Τά παλιά μοτίβα συντονίζονται γοητευτικά με τίς τολμηρές ακροβασίες και την πυκνή, την έλλειπτική φράση μοντέρνου ποιητή. Τό καλό άγκαλιάζει τό καινούργιο, τό καινούργιο φρεσκάει τό παλιό. Μιλάει ό Λόρκα για τό "μελαφό άγέρι του ντιτᾶ"¹ για "φωνή άρσενικού γαρύφαλου"² για "τίς αλήθειες του σταριού"³ για τό έφιαλτικό όνειρο της άλμυρης άνεμώνας"².
Λέει:

Τών κοκεριών τά ραμφίσματα
φάχνουβ νά βρούν την αύγή,

Ύμνεϊ τίς όμορφιές της Άνδαλουσίας. Ίτιές και κυπαρίσσια κι άγάνες. Μέντες και μυρτιές, τριαντάφυλλα και γιασεμιά και πορτοκαλανθούς. Φύλλωσιές πού σιγοτραγουδάνε με τ' άγέρι, γάργαρα νερά, πουλιών κελαιδισμούς. Ύμνεϊ και τούς λεβέντες της τούς αντίθαστους, με τό άψύ τό αίμα σαν τον Άντόνιο Καμπορίο. Πού στό διάβα τους όλα όμορφαίνουνε:

Με μελαφή φεγγαροπόσπη όψη
προχωράει σοβαρός κι ώραιος⁵

.....
Στή μέση του δρόμου
στρογγυλό λεμόνι έκοψε
τό 'ριξε στό νερό
/ώσπου τό 'καμε χρυσάφι⁶.

Στά 1931, πού άνακηρύχτηκε ή δημοκρατία στην Ίσπανία, ή κυβέρνηση άνάθεσε στό Λόρκα νά οργανώσει φοιτητικό θέατρο, ένα "άρμα του θέσπη" προορισμένο νά κάνει γνωστά και στά πιο άπόμακρα χωριά τ' άριστουργήματα του ίσπανικού θεάτρου. Σάν τό θέατρο του Σαιξπηρ πηγαίνανε κι αυτοί από πολιτεία σε πολιτεία κι από χω-

1. 'Από τό "Ρομανθέρο χιτάνο". Μετάφραση Νίκου Σημηριώτη
2. 'Από τό "Ρομανθέρο χιτάνο". Μετάφραση Τάκη Δραγώνα
3. 'Από την "Ώδή στό Ουόλτ Ουίτμαν της συλλογής". 'Ο ποιητής στη Νέα Ύόρκη! Μετάφραση Τάκη Δραγώνα
4. 'Από τό "Ρομανθέρο χιτάνο". Μετάφραση Νίκου Σημηριώτη
5. 'Από τό "Ρομανθέρο χιτάνο". Μετάφραση Κοσμά Πολίτη
6. 'Από τό "Ρομανθέρο χιτάνο". Μετάφραση Τάκη Δραγώνα

ριό σέ χωριό. Στήνανε τό τσαντήρι τους καί τό παλκοσένικο. Καί παίζανε στή πλατεία τά έργα τῶν μεγάλων κλασικῶν, τοῦ Λόπε ντέ Βέγκα, τοῦ Καλντερόν ντέ λά Μάρκα, τοῦ Θεοβάντες. Καί ἡ μεγάλη τεχνη καταχτοῦσε καί τίς ἀπλές καρδιές τῶν γελαδαρηδων καί τῶν ξωμάχων. Τή χαιρότανε ὁ Λόρκα τούτη τήν ἐπικοινωνία μέ τό κοινό τήν ἄμεση, τή δίχως φραγμούς. Τήν ἐπικοινωνία τή ζεστή καί γόνιμη. Πού τόν ἔωνε μ' ἕνα ὁμόφυχο ἀνθρώπινο σύνολο.

Ἀγάπησε μέ πάθος καί τήν πατρίδα του καί τήν ἀνθρωπότητα. Ἐλεγε πώς ἦταν ὀλοτέλα Ἴσπανός, μά ὄχι μονάχα Ἴσπανός καί τίποτα ἄλλο. Πώς ἦταν ἀδερχός τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Ἐνιωθε τή ζωή παντοῦ. Καί τή δικιά του τή ζωή ἀδερχωμένη μ' ὅλα τά πλάσματα. Καί μέ τά ζῶα καί μέ τά δέντρα. Καί μέ τό φεγγάρι καί μέ τ' ἀγέρι. Καί μέ τίς βρύσες καί μέ τό χῶμα. "Ἄν δέν ἀγαπήσετε τήν πέτρα καί τό σκουλήκι δέ θά μπεῖτε στή Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν", γράφει στά "Μάγια τῆς πεταλούδας"¹. Καί στό ποίημά του "Τραγούδι τοῦ δρόμου" ἡ αἰσθαντική του καρδιά κλαίει τή μοίρα τοῦ περιστεριοῦ νά πέσει χτυπημένο ἀπό τοῦ κυνηγοῦ τό ντουφέκι.

Βρέθηκε στή Γρανάδα τό φοβερό καλοκαίρι τοῦ 1936 πού ξέσπασε ἡ ἀντεπανάσταση τοῦ Φράνκο. Ὁ Λόρκα δέν ἦτανε μαχητικός ὁπαδός καμιᾶς κομματικῆς παράταξης καί δέν πῆρε ἐνεργό μέρος στήν πολιτική. Κι ὅμως τό πρωί τῆς 18 Αὐγούστου τόν συλλάβανε κι αὐτόν. Βιβάθηκε πώς τή σύλληψή του τήν προκάλεσε τό προσωπικό μίσος τοῦ κακούργου τοῦ Λουίς Ἀλόνσο, ἀρχηγοῦ τῆς μαύρης φάλαγγας. Πίσω ἀπ' τό νεκροταφεῖο τῆς πόλης, στό φαράγγι τοῦ Βιθνάρε, ἀφοῦ τόν βάλανε κ' ἔσκαφε ὁ μόνος του τόν τάφο του, ἔπεσε σκοτωμένος ἀπ' τά φαλαγγίτικα βόλια ὁ ποιητής μέ τό ρωμαλέο ταλέντο καί μέ τήν ἄδολη καί τρυφερή καρδιά. Πού στά χεῖλια του τά διφασμένα γιά δροσιά κι ἀπλότητα ἄνθισε φλογερός ὕμνος στή ζωή καί στήν ἀγάπη. Δε μαθεύτηκε τό κατηγορητήριο. Εἶναι πιθανό πώς σχετιζότανε μ' ἕνα ποίημα, σάτιρα τῆς χωροφυλακῆς, πού πάντα τυραννοῦσε τοὺς χωριάτες. Ἡ μέ τή "Μαριάννα Πινέντα", πού ἐξυρνεῖ ἀντρειωμένους ἐπαναστάτες ἀλλοτινοῦ καιροῦ, Σίγουρα ἔφτανε γιά τή φάλαγγα τοῦ Φράνκο πώς ὁ Λόρκα ἀντιπροσώπευε τή λεφτερη σκέψη. Καί πώς ὄνειρευότανε τή λεφτεριά γιά ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Σίγουρα τόν σκότωσε τό ἀριονισμένο μίσος γιά τήν πνευματική ἀνωτερότητα.

Σέ πολλές χῶρες τοῦ κόσμου ἡ ποίηση θρήνησε τόν ποιητή. Τό λαϊκό τραγουδιστή τόν κδικοσκοτωμένο. Τῆς γλυκιάς Ἀνδalousίας τήν κιθάρα τήν γλυκιά πού τῆς τή σπάσανε, ὅπως λέει ὁ διαλεχτός τσέχος ποιητής Στανισλάβ Κόστκα Νόϊμαν (1875-1947) στ' ὠραῖο ἐλεγεῖο πού τοῦ ἀφιέρωσε. Μά δέ βουβάθηκε τό τραγούδι τῆς σπασμένης κιθάρας. Τραγουδιέται ὡς τά πέρατα τοῦ κόσμου. Τά ποιήματα τοῦ Λόρκα καί τά σκηνικά του έργα μεταφραστήκανε ὕστερα ἀπό τό θάνατό του σ' ὅλες τίς γλῶσσες. Ἡ φήμη του ἀπλώθηκε ἀπίστευτα. Ἡ ἐξαίρετη λογοτεχνική του δημιουργία, ἡ φωτεινή του προσωπικότητα καί τό τραγικό του τέλος βαθιά συγκινήσανε καί συγκινοῦνε ὅλους

1. Βλ. Πελεκάν τεύχος 8. Φθινόπωρο 1960, σελ. 29.

2. Βλ. Πελεκάν τεύχος 16. Φθινόπωρο 1962, σελ. 8.

οσοι ειναι αξιοι να νιωθουνε την ομορφια της ποιησης, να τιμα-
νε τους λειτουργους της τεχνης και να θαυμαζουνε τους αγνους
θεολογους που το μεγαλειο της φυχης τους γεφυρωνει την πατρι-
δα τους μ' όλες τις πατρίδες.

Μαρία Οικονόμου

ΔΕΝΤΡΑ

Δέντρα.
Τάχα σαΐτες νά 'σαστε
πού πέσανε απ'τά ουράνια;
Ποιοί φοβεροί πολεμιστές σᾶς ἔρριξαν;
Μήν ἦτανε τ' ἀστέρια;
'Απ'τήν φυχή κυλᾶνε τῶν πουλιῶν οἱ μουσικές σας,
ἀπό τά μάτια τοῦ Θεοῦ,
ἀπό τό τέλειο πάθος.

Δέντρα.
Τάχα θά νιώσουν οἱ χοντρές οἱ ρίζες σας
μέσα στό χῶμα τήν καρδιά μου;

Φ. Γκαρθία Λόρκα. 'Από τό "Βιβλίο, ποιημάτων"
Μετ. Ν. Σημηριώτη

Η ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Ἡ θάλασσα
χαμογελάει στά μάκρη.
Δόντια ἀπό ἀφρό
χείλη ἀπό οὐράνια.

- "Α, τί πουλᾶς θολή κοπέλα
μ' ὄφωμένα τά στήθια στόν ἀγέρα;
- Πουλᾶω, ἀφέντη, τό νερό
τῆς θάλασσας -
- "Α, τί ἔχεις μαῦρο παληκᾶρι
μέσ τό αἷμα σου ἀνακατωμένο;
- "Ἐχω ἀφέντη, τό νερό
τῆς θάλασσας-
- Αὐτά τά δάκρυα τ' ἄρμυρά
ποῦθε ἀναβράνε, ὦ μάνα;
- Δακρύζω, ἀφέντη, τό νερό
τῆς θάλασσας -
- Καρδιά μου ἐτούτη ἡ πίκρα,
τρανή, ποῦθε γεννιέται;
- Πικρό πολύ εἶναι τό νερό
τῆς θάλασσας: -

- Ἡ θάλασσα
χαμογελάει στά μάκηρη.
Δόντια ἀπό ἀφρό
χείλη ἀπό οὐράνια.

Φ. Γκαρθία Λόρεα. Ἀπό τό "Βιβλίο ποιημάτων" Μετ. Ν. Σημηριώτη

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ I: ΜΥΘΟΣ

Ο ΕΡΗΜΙΤΗΣ

Ὁ μοναστής καθότανε στό πιό πυκνό, στό πιό ἀνήλιαγο τοῦ ρουμανιοῦ τό σύδεντρο κι εἶχε τά μάτια του κλειστά. Κανόνα ἔκανε ἀύστηρό γιά νά κερδίσει τόν Παράδεισο. Κάθε πουρνό μιά φρυγανομαζώχτρα, ἄγουρο κοριτσόπουλο ἀκόμα, τοῦ ἔφερνε μέσ στή μπροστέλλα της φροῦτα πού μάζεψε ἀπ'τ' ἄγρια φρουτόδεντρα τοῦ ρουμανιοῦ καί μέσ σέ κοῦπες προχειροφιαγμένες ἀπό φύλλα ἀγριομπανανιᾶς λίγο νερό ἀπ'τὴν κοντινὴ πηγούλα.

Κι ὅσο ὁ καιρὸς περνοῦσε τόσο γινότανε κι ὁ κανόνας πιό βαριός καί μένανε ἀπό τόν ἀσκητὴ ὄλο καί πιό συχνά τά φροῦτα ἀπειραχτα κι ἄγγιχτο τό νερό. Ἦταν ἀπαρηγόρητη ἡ παιδοῦλα.

Στ' αὐτιά τοῦ Ἀρχάγγελου τοῦ Παράδεισου ἔφτασε ἡ φήμη πὺς κάποιος ἀνθρώπος βουλήθηκε θεός κι αὐτός νά γίνει. Πολλές φορές ἔσα μέ τώρα ὁ Ἀρχάγγελος τάβαλε καί μέ τούς Τιτάνες καί τούς νίκησε, πού ἀπό γενιά ἀγγελική κι αὐτοὶ κατάγονταν. Μά τοῦτη τὴ φορὰ πού κάποιος ἀνθρώπος βουλήθηκε μέσ στόν Παράδεισο νά μπεῖ, σ' ἀληθινὰ φοβήθηκε. Ἦξερε πὺς ὅταν κάποιος ἀνθρώπος ξέρει νά ὑποφέρει, εἶναι πολὺ γερός καί κανένας δέ μπορεῖ νά τόν νικήσει. Ξέροντας ὅμως τόν ἀνθρώπο καλά, καί γιά νά ξεφορτωθεῖ μιά καί καλὴ τὸ πλάσμα αὐτό τῆς σιόνης στά γλήγορα σκεδίασε ἕναν πειρασμό. Ἀπ' τόν Παράδεισο ξεκίνησε κάποιο ἀλαφρὸ ἀγεράκι καί χάϊδεψε ἀπαλά τοῦ κοριτσιοῦ τά πόδια. Μέ μιᾶς τό κοριτσόπουλο σάν τό μπουμπούκι φούντωσε καί γίνηκε πανώρια κοπελλιὰ.

Ἦταν ἡ μέρα πού ἔπρεπε νά φύγει ὁ μοναστής ἀπὸ τό λόγγο του καί στή σπηλιά νά πάει τοῦ φαλακροῦ βουνοῦ, κεῖ πού ὁ κανόνας του θά γινότανε ἀκόμα πλιό σκληρός. Γιά νά μπορεῖ νά βλέπει τό στραί γιά τό βουνό, τά μάτια τότες ἀνοιξε καί ξάφνου ἀντίκρουσε τὴν κοπελλιὰ. Τοῦ φάνηκε σά νά ἦτανε σίχος παλιός μά ξεχασμένου τραγουδιοῦ, πού ἀκούγεται παραξένα σάν τραγουδιέται πάλι σέ καινούρια μελωδία.

Τῆς εἶπε πὺς τό δάσος θ' ἄφηνε καί πὺς τραβοῦσε γιά νά πάει στό βουνό νά μείνει πιά.

Δάκρυα γιομίσανε τά μάτια της κι εἶπε γι κοπελλιὰ:

"Γιατί μ' ἀπρστερεῖς τό μόνο τρόπο πού ἔχω νά σέ ὑπηρετῶ;"
Ὁ μοναστής λέξη δὲν εἶπε. Κάθισε πάλι κι ἀφοῦ σκέφτηκε πολὺ, στό δάσος ἀποφάσισε νά μείνει.

Τό βράδυ κείνο οί τύφεις δέν άφήσανε τήν κοπελλιό νά κλείσει μάτι. Τή δύναμή της ένοιωσε. Μ' όλο του τρομαξε πολυ, μέσα της κελακεύτηκε καί κρυφοχάρηκε.

Τό άλλο πρωί πήγε στόν άσκητή κι άφοϋ τόν καλημέρισε καί ζήτησε τήν εύλογία του, τοϋ 'πε πώς θά 'φευγε. Στα μάτια σιωπηλά τήν κριταξε κι ύστερά μέ φωνή βαριά της λεει: "Πηγαίνε στην εύχρη του Θεού κι ό,τι βαθιά μέσ στην καρδιά σου άποθυμείς άς γί-νε:"

Μέσα σ' άνήλιο τό ρουμάνι, χρόνια καί χρόνια κάθισε άκόμα ό άσκητής κι όταν κάποια στιγμή ό χρόνος, του κανόνα τέλειωσε, ό Γ-θεός ό Κύριος τών Άθάνατων ήρθε σ' αυτόν για νά τοϋ φέρει τό μα-ντάτο πώς ό Παράδεισος ήταν δικός του.

Κι ό μοναστής του άπάντησε: "Τί νά τόν κάνω πιά; Δέν τόν χρειάζομαι".

Καί τότες ό Θεός τόν ρώτησε ποιάν άμοιβή θά 'θελε πιό τρα-νή." Τή φρυγανομαζωχτρα θά 'θελα" κείνος του άπάντησε.

Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ (1862-1942). Από τό "Φυγάδα"
Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΙΙ: ΘΕΑΤΡΟ

Ο ΕΣΩΤΕΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Η καταγωγή τής δραματικής τέχνης βρίσκεται μέσα στις ιερές τελετουργίες τών αρχαίων θρησκευτών. Σύμφωνα μέ τήν έλληνική μυθολογία ήταν έννιά οί γεμάτες χάση Μοϋσες, τοϋ Δία οί κόρες πού προκαλέσανε τή γέννηση τοϋ θεατρικού έργου. Ο χορός, ή μουσική, ή ποίηση, πού προσφερότανε σάν πράξεις λατρείας στις θεότητες, ήταν τά πρώτα στοιχεία του ιεροϋ δράματος, πού έπειτα συμπληρωθή-κε άπ' τίς άλλες τέχνες - τή ζωγραφική, τή γλυπτική, τήν αρχιτε-κτονική - μέ προοπτική τήν τέλεια σύνθεση πού πραγματοποιείται πάνω στή σκηνή. Η Μελοπομένη κ' ή Θάλεια ήταν ανάμεσα στις μοϋσες οί προστάτισσες τής δραματικής τέχνης. Η πρώτη έδινε τήν έμπνευ-ση για τήν τραγωδία, ή δεύτερη για τήν κωμωδία.

Οί μυστικές τελετουργίες πού ήταν τά πρώτα στοιχεία του δρά-ματος θυμίζανε τά σημαντικά γεγονότα της ζωής τών Θεών. Τά ιερά Μυστήρια της αρχαιότητας ήτανε δραματικές παραστάσεις πού κάτω άπ' τό πέπλο τής άλληγορίας κρυβόταν άπόκρυφη διδασκαλία. "Έτσι στο πιό φημισμένο ιερό τής Ελλάδας, στο Ναό της Έλευσίνας, οί θεατές βλέπανε τήν άπαγωγή τής Περσεφόνης, της νεαρής Ήρας, της θυγα-τέρας της Δήμητρας, άπ' τόν Κύριο του χθονίου κοσμου και το γυρι-σμό της στόν τόπο τών ζωντανών. Ο μύθος διηγείται πώς ή Κόρη έ-πρεπε νά μένει διαδοχικά κάτω άπ' τή γή, στό σκοτεινό βασίλειο τών νεκρών, κ' έπειτα στόν έλεύθερο άέρα, όπου μπορούσε καί πάλι νά χρεϊ μιá εύτυχιμένη ζωή κοντά στην πολυαγαπημένη της μητέρα.

Ἡ ἔξωτερικὴ διήγηση ἔβλεπε σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία ἕνα σύμβολο τοῦ κύκλου τῆς βλάστησης, ἐνῶ ὁ ἐνορατικὸς μύσθης τῶν Μικρῶν Μυστηρίων καταλάβαινε πῶς θωροῦσε τὸ δράμα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, τὴν ἐξορία τῆς καὶ τὴ φυλάκισή τῆς μέσα σ' ἕνα ἀνθρώπινο σῶμα. Κ' ἐπειτα πάλι τὸν γυρισμό, τὴν ἐλευθερία τοῦ οὐράνιου κόσμου, τῆς ἀληθινῆς πατρίδας τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ θέμα τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀνάστασης (θάνατος δημαίνει ἐνσάρκωση) πού παραστανόταν στὶς Μυστηριακὲς Σχολές, ὑπέβαλε ἔτσι τὸν μεγάλο νόμο τῆς μετενσάρκωσης.

Τὸ θεατρικὸ μέρος τῆς ἐλευσινιακῆς τελετουργίας λεγόταν τὰ "δρώμενα", λέξη πού σημαίνει αὐτὸ πού ἔχει γίνεϊ ἢ πού ἔχει μπεῖ στὴ σκηνή. Βρίσκουμε τὴν ἴδια λεκτικὴ ρίζα στὴ λέξη "δράμα", πού ὑπονοεῖ τὴν ἔννοια ἐνός περιστατικοῦ ἢ μιᾶς δράσης. "Ἐτσι λοιπὸν εἶναι ἕνα πράγμα πού ἔγινε (πραγματοποιήθηκε) καὶ πού μποροῦμε νὰ τὸ δοῦμε πάνω στὴ σκηνή τοῦ θεάτρου. Αὐτὴ ἡ τελευταία λέξη, πού κι αὐτὴ παράγεται ἀπὸ μιὰ ἑλληνικὴ λέξη, σημαίνει "ἕνα μέρος ὅπου οἱ θεατὲς θωροῦνε".

Ἡ λέξη δράμα περιλαμβάνει καὶ τὴν τραγωδία καὶ τὴν κωμῶν. Αὐτὴ ἡ τελευταία ἔχει καθορισθεῖ πῶς εἶναι ἔργο πού ἔχει εὐτυχημένον τέλος, ἐνῶ στὴν τραγωδία ὁ πρωταγωνιστὴς βυθίζεται μέσα στὴν δυστυχία ἀποτέλεσμα τῆς καρκινῆς ἀνταπόδοσης - κι ὅμως τὴ λέξη δράμα συχνὰ τὴ μεταχειριζόμαστε μέ τὴν ἔννοια τῆς τραγωδίας.

Ἡ ἐθνομολογικὴ ἐρμηνεία τῆς λέξης "τραγωδία" προέρχεται ἀπ' τὴν ἔννοια "τραγουδίου τραγού" πού ἀναφέρεται στὸ ζῶο τὸ ἀφιερωμένο στὸν θεὸ Διόνυσον, πού ἀπ' τὴ λατεία του πῆρε τὴν καταγωγή τῆς ἡ τραγωδία. Ἡ παράδοση διηγεῖται πῶς οἱ Τιτάνες σκοτώσανε τὸν θεὸ καὶ κομματιάσανε τὸ σῶμα του κ' οἱ θεῶνοι πού μοιρολογοῦσαν τὸ μαρτύριό του σχηματίζανε τὸ δραματικὸ μέρος τῶν Διονυσιακῶν Μυστηρίων. Νομίζουμε πῶς μέσα στὴν πρωτόγονη τελετουργία ἕνας τραγὸς θυσιαζότανε καὶ κομματιαζότανε σέ ἀντικατάσταση τοῦ θεϊκοῦ θύματος.

"Ἐνας παρόμοιος μῦθος γιορταζότανε στὴν Αἴγυπτον στὴν τιμὴ τοῦ θεοῦ "Ὅσιση". Ἀναπαράστανε στὴ σκηνή τὸ φόνο του καὶ τὸ κομματιασμό του ἀπ' τὸν Φυφῶνα, τὸν δαίμονα τοῦ κακοῦ. Ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία ξέρει πολλὲς παρόμοιες διηγήσεις ὅπως εἶναι ὁ θρύλος τοῦ Ὁρφέα πού κόπηκε σέ μικρὰ κομματάκια ἀπ' τὶς φρενιασμένες Μαινάδες. Ἡ ἐσωτερικὴ ἔννοια πού ἔχουν ὅλες αὐτὲς οἱ αἱματηρὲς ἱστορίες εἶναι τὸ κομματιασμα τῆς Μοναδικῆς Θεϊκῆς ζωῆς, στὴν πολύμορφη ἐκδήλωση καὶ πού αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ Κοσμικὸ Δράμα.

Στὴν ἱστορικὴ περίοδο οἱ μεγάλοι τραγικοὶ τῆς Ἑλλάδας ἔγραψαν δραματικὰ ποιήματα γιὰ τὰ Διονύσια, τὶς μεγάλες γιορτὲς πού γίνονταν στὸ θέατρο πού βρίσκεται κάτω ἀπ' τὴν Ἀκρόπολη. Οἱ ἡθοποιοὶ φοροῦσανε μάσκες μέ ἔντονα χαρακτηριστικὰ καὶ μεγάλωναν τὸ ἀνάστημά τους μέ τούς καθόρνους. Ἡ λατινικὴ λέξη γιὰ τὴ μάσκα

είναι "persona". "Έτσι ή μάσκα υποβάλλει τήν ιδέα πώς ό ήθοποιός συμβολίζει τον 'Ανώτερο Έαυτό πού παίρνει μιá μάσκα ή ένα πλανερó πρόσωπο για νά έκδηλωθει πάνω στή σκηνή του κόσμου. 'Ο ήθοποιός κρύβει τήν άληθινή του ταυτότητα κάτω άπ' τό σκέπασμα τής μάσκας του. 'Η δικιά του ή ζωή είναι άνεξάρτητη άπ' τό ρόλο πού ζωογονεί για λίγες ώρες. Μ'άνάλογο τρόπο ή άθάνατη Δτομικότητα μένει κρυμμένη πίσω άπ' τήν πρόσκαιρη προσωπικότητα, τή σάρκινή μάσκα της.

"Αν και τώρα ή συνήθεια τής μάσκας δέν ύπάρχει πιά, όμως ή άναλογία ανάμεσα στό ανώτερο Έγώ, πάνω στό δικό του επίπεδο κι ανάμεσα στή ζωή του ήθοποιού κρατά όλη της τήν αξία. Στο μοντέρνο θέατρο ή μάσκα αντικαταστάθηκε μ' ένα σοφό μακιγιάρισμα, πού τονώνεται άπ' τίς φυσιογνωμικές έκφράσεις του ήθοποιού. "Έτσι τίς έξωτερικεύει όπως έξωτερικεύει και μέ τίς χειρονομίες του και μέ τίς κινήσεις του τίς συγκινήσεις του ανθρώπου πού παριστάνει.

Κάθε άληθινός καλλιτέχνης πού είναι ολοκληρωτικά άπορροφημένος άπ' τό ρόλο πού ζωοποιεί, πού νοιώθει όλοτελα ταυτισμένος μέ τό φανταστικό πλάσμα πού κουνιέται και μιλά πάνω στή σκηνή, πού συναισθάνεται τίς χαρές και τίς λύπες του, τά προβλήματα και τίς συγκρούσεις του, σαν να τανε δικά του, μπορεί νά συγκριθεϊ μέ ένα έγώ πού είναι ολοκληρωτικά βουτηγμένο στην πρόσκαιρη προσωπικότητά του. Αυτή είναι ή ψυχολογική κατάσταση τών περισσότερων ανθρώπων, κ' έχει παρασταθεί ποιητικά στην ελληνική μυθολογία άπ' τον φράϊο μύθο του Νάρκισσου.

Αυτό ήταν τ' όνομα του έφηβου πού ήταν φημισμένος για τήν όμορφιά του. Θωρώντας τήν Ίδια του τήν άντανάκλαση μέσ τά όλοκάθαρα νερά μιáς πηγής έρωτεύθηκε τήν όμορφιά τής εικόνας του, κι ό πόθος του νά τήν άδράξει ήταν τόσο δυνατός, πού σκόβοντας βούτηξε στό πλανερó καθρέφτισμα και πνίγηκε μέ στούς γοητευτικούς κυματισμούς τής πλάνης. Έκεί άκριβώς πού χάθηκε φύτρωσε τό όμορφο λουλούδι τό γνωστό μέ τ' όνομα νάρκισσος πού φυτρώνει στίς όχθες όπου κυλάνε οι διάφεγγες πηγές και σκύβει τ' άσπρα του τά πέταλα πάνω στά νερά.

Αυτή ή συγκινητική ιστορία έκφράζεται έσωτερικά σαν ένας πόθος τής φυγής για τή ζωή τής ασθήσης τήν τόσο γεμάτη από έλκυστικά λουλούδια. 'Ο μύθος αναπαρωτάίνει τήν πτώση του θεϊκού δντος πού γοητεύεται άπ' τήν Ίδια του τήν άντανάκλαση μέσα στην κατώτερη φύση και γλυστρά μέσα στό ρεϋμα τής ένσάρκωσης. 'Η δυνατή, ή ήδονική εύωδιά του λουλουδιού ύπονοεί τή μεθυστική έλξη, τον "ναρκωτικό" ύπνο πού άδράχνει τήν φυγή πού άφήνεται στό ρεϋμα τών ασθήσεων και ξεχνά τή θεϊκιά της κατάσταση. Στο έλευσινιακό δράμα μονάχα όταν ή Κόρη έκοφε έναν νάρκισσο μαγεμένη άπ' τήν όμορφιά του, τήν ώρα πού ρούφηξε τή γλυκειά και μεθυστική μοσχοβολιά του, άνοιξε ή γη και ό θεός του ύποχθό - νιου βασίλειου φανερώθηκε κι άρπαξε τή νεαρή θεά, τήν εικόνα τής ανθρώπινης φυγής.

'Αφοῦ ἐγίνε ἡ τραγωδία τῆς πτώσης μέσα στήν ὕλη, τό δράμα παίζεται στό θέατρο τῆς γήινης ὕπαρξης. 'Ἐκεῖ τ' ἀνθρώπινο πλάσμα βρίσκεται φορτωμένο μέ πολύπλοκες καταστάσεις νιώθοντας ἀλλεπάλληλα χαρές καί λύπες, ἀφοῦ πρέπει ν' ἀντιμετωπίσει τόσα προβλήματα καί τόσες δυσκολίες. Αυτό πού ἔχει νά κάνει εἶναι νά ὑφωθεῖ πάνω ἀπ' τά μεταβλητά γεγονότα ἀναγνωρίζοντας τή δικιά του τή θεϊκιά οὐσία, μεταστοιχειώνοντας τήν ἄγνοια σέ γνώση καί τίς συγκρούσεις σέ ἀρμονία.

(Συνεχίζεται)

'Ἡρμίν Σαμπεταί (Hermine Sabetaï). 'Από τό γαλλικό θεοσοφικό περιοδικό 'Ο γαλάζιος λωτός (Le lotus bleu)

Μετάφραση 'Αγλαΐας Ζάννου

ΣΚΛΗΡΟΤΗΤΑ ΠΟΝΟΣ ΣΥΜΠΟΝΙΑ

Α' Η ΣΚΛΗΡΟΤΗΤΑ

'Ἡ σκληρότητα μπορεῖ νά ἐκδηλωθεῖ μέ δύο τρόπους: θεληματικά ἢ ἄθελα. 'Ἡ θεληματική σκληρότητα εἶναι τό νά κάνω προσχεδιασμένα νά ὑποφέρει ἕνα ἄλλο ζωντανό πλάσμα. Κι αὐτό εἶναι τό πιό μεγάλο ἀπ' ὅλα τ' ἁμαρτήματα, πιό πολύ ἔργο δαίμονα παρά ἀνθρώπου. Θά πεῖς ἴσως πώς ἕνας ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά τό κάνει αὐτό, μά οἱ ἄνθρωποι τόχουν κάνει καί τό κάνουν ἀκόμα κάθε μέρα. Οἱ ἱεροεξεταστές τό κάνανε, ὅπως καί πολλοί θρησκοί σ' ὄνομα τῆς θρησκείας τους. Κ' οἱ ζωτόμοι τό κάνουν. Καί πολλοί δάσκαλοι τό ἴδιο. 'Οἱ αὐτοί προσπαθοῦν νά συγχωρέσουν τή βαρβαρότητά τους λέγοντας πώς ἔτσι εἶναι ἡ συνήθεια. 'Αλλά ἕνα ἔγκλημα δέν παύει νά εἶναι ἔγκλημα ἐπειδή τόχουν κάνει πολλοί ἄνθρωποι. Τό Κάρμα δέν ἐνδιαφέρεται γιά τή συνήθεια. Καί τό Κάρμα πού δημιουργήθηκε ἀπ' τή σκληρότητα εἶναι τό πιό φοβερό ἀπ' ὅλα. Τουλάχιστο ἐδῶ στήν 'Ἰνδία τέτοιες συνήθειες δέν μποροῦν νά δικαιολογηθοῦνε γιὰτί ὅλοι τό ξέρουν πώς δέν πρέπει νά κάνουν κανένα νά ὑποφέρει. 'Ἡ τύχη πού περιμένει τόν σκληρό θά χτυπήσει κι ὅλους ἐκείνους πού μέ τή δικαιολογία τῶν σπόρ εὐχαριστιοῦνται νά σκοτώνουν πλάσματα τοῦ Θεοῦ.

'Ἐσύ δέν θά τό κάνεις αὐτό, τό ξέρω. Καί γιά τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, θά διαμαρτυρηθεῖς ἔντονα ὅταν ἡ εὐκαιρία θά παρουσιαστεῖ.

'Αλλά μπορεῖ νά ὑπάρχει σκληρότητα καί στό λόγο ὅπως καί στήν πράξη κι ὁ ἄνθρωπος πού λέγει μιά λέξη μέ τήν πρόθεση νά πληγώσει εἶναι τό ἴδιο ἔνοχος καί γι' αὐτό τό ἔγκλημα. Ὅστε κι αὐτό δέν θά τό κάνεις, ἀλλά καμμιά φορά μιά ἀπερίσκεπτη λέξη κάνει τόσο κακό ὅσο καί μιά λέξη πού λέχτηκε μέ κακία. Πρέπει λοιπόν νά προσέχεις κι ἀπ' τήν ἄθελη σκληρότητα.

Αυτή ή σκληρότητα έρχεται συνήθως από έλλειψη σκέψης. "Ένας άνθρωπος πού είναι άπληστος και τσιγκούνης δέν σκέπτεται ποτέ τόν πόνο πού δείχνει στους άλλους πληρώνοντάς τους πολύ λίγο ή στή γυναίκα του και στά παιδιά του κάνοντάς τους νά πεινούνε." Ένας άλλος δέν σκέπτεται παρά τή δικιά του τήν εύχαρίστηση και για νά τήν ικανοποιήσει δέν σκοτίζεται για τίς ψυχές και για τά σώματα πού καταστρέφει. Ένας άλλος πάλι για ν' αποφυγει λίγη βαρετή ώρα δέν πληρώνει τούς εργάτες του μιά όρισμένη μέρα δίχως νά σκοτίζεται για τίς δυσκολίες πού έτσι τούς δίνει. Υπάρχουν τόσοι πόνοι πού ή άφροντισιά τούς έχει προκαλέσει, όπως ή λησμοσύνη για τ' αποτελέσματα πού μπορεϊ νάχει μιά πράξη πάνω στους άλλους. 'Αλλά οί άνθρωποι ξεχνούν. Όταν θέλεις νά μπεις στήν 'Ατραπό πρέπει νά σκεφθεις τ' αποτελέσματα πού έχουν οί πράξεις σου από φόβο μήπως προκαλέσεις μιά άπερίγρηπτη σκληρότητα.

Κριναμούρτι. 'Από τό "Στά πόδια του Διδασκάλου"

Μετάφραση 'Αγλαΐας Ζάννου.

Β' Ο ΠΙΟ ΜΕΓΑΛΟΣ ΝΟΜΟΣ

'Ο πιο μεγάλος νόμος τής ανθρώπινης ύπαρξης είναι ή συμπόνια.

Φ. Ντοστογιέβσκι. Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Γ' ΠΟΝΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΟΝΙΑ

'Ο πόνος μās κάνει νά νιώθουμε τούς αδερφούς μας. Γεννάει τή συμπόνια. Μεγαλώνει τήν καρδιά μας και τή βαθαίνει. Μās αποδείχνει, μās δείχνει τή σφιχτή συνοχή όλων των ανθρώπων, τό σύνδεσμό τους, τούς δεσμούς πού τούς δένουνε τόν ένανε σόν άλλοι και τούς κάνουν αδέρφια. Και τόν αντίχτυπο πούχει ό καθένας στό σύνολο. Και τό μορετό θάμα -τή γενική φώτιση μέσα από μιά και μόνη άδιόρατη σπείρα.

Πάυλ Σεντίρ (Paul Sédir - ψευδώνυμο του 'Υβόν Λέ Λού, Yvon Le Loup, 1871-1926), γάλλος έσωτεριστής
'Από τήν "'Επί του 'Όρους 'Ομιλία". Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου

Δ' Ο ΠΟΝΟΣ ΜΟΥ

Τόν πόνο μου, πού έγώ έτοιμασα μονάχος,
μαζί μου τόν μοιράζεται ό Θεός.

Κεϊνος πού συμπονά
στ' άχνάρια του Θεού πορεύεται.

Δημήτρη Θεοδωρίδη. 'Από τίς "Ίννοές" (αρ. 5)

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Πολλοί διαλεχτοί αντιπρόσωποι τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας μιλήσανε μέ συγκίνηση γιά τούς συντρόφους τοῦ ἀνθρώπου πού μιλιὰ δέν ἔχουνε μά πού εἶναι τόσο ἀξιοί ν' ἀγαπηθοῦνε καί ν' ἀγαπήσουνε. Μιλήσανε μέ πόνο γιά τόν πόνο. Μέ πόνο καί γιά τήν ἀπονιά. Τό φετινό μας τό ἀφιέρωμα στή μέρα τῶν ζώων, στίς 4 τοῦ Ὀχτώβρη, τό ἀποτελοῦνε δύο δείγματα ἀπ' τήν ἰταλική λογοτεχνία, ἕλλα δύο ἀπ' τή ρουμανική καί πρίν ἀπό κάθε δημοσίευμα λίγα λόγια γιά τό συγγραφέα.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Α΄ ΤΣΟΖΟΥΕ ΚΑΡΝΤΟΥΤΣΙ (1835-1907)

Ὁ Τζοζουέ Καρντούτσι εἶναι ἓνας ἀπό τούς μεγαλύτερους ἰτα-
τούς ποιητές τοῦ 19^{ου} αἰώνα, θερμός θαυμαστής τῶν ἰδανικῶν τῆς
κλασικῆς ἀρχαιότητος καί θερμός πατριώτης. Εἶναι ὁ ἐθνικός φάλ-
της τῆς ἀποκαταστημένης Ἰταλίας. Ἡ ποίησή του καθρεφτίζει τήν
ἐπαναστατικότητα τῶν σκλαβωμένων Ἰταλῶν καί τίς ἀνθρωπιστικές
ιδέες τῆς ἐποχῆς του. Καί μέ δυνατή πνοή ἐξυμνεῖ τήν ἰταλική ἱ-
στορία καί τήν ἰταλική φύση. Ὁ Καρντούτσι ἔγραψε πολλές θαυμά-
σιες ποιητικές συλλογές κ' ἓνα σωρό σπουδαῖες κριτικές. Ἡ ποιη-
τική του ἀξία ἔλαμψε ὅταν δημοσιεύτηκε τό πολύ πρωτότυπο ἔργο
του "Ἕγνος στό Σατανά". Καί ἡ δόξα του ἔγινε ἀθάνατη μέ τή συλ-
λογή "Βάρβαρος ὠδός". Δίκαια τόν θεωροῦν οἱ Ἰταλοὶ ἐθνικό ποιη-
τή. Λένε πῶς ὕστερα ἀπό τό Ντάντε εἶναι ὁ Καρντούτσι.

ΤΟ ΒΩΔΙ

Σ' ἀγαπῶ βῶδι πρᾶο γιατί μοῦ μπάξεις
Αἴστημα στήν καρδιά ἀπ' ἀλήκη κ' εἰρήνη.
Κι ὅταν σεμνό καθῶς μνημεῖο κοιτάξεις
τή γόνιμη τῶν κάμπων πλατοσύνη,

Κι ὅταν συντρέχεις, σ' ἀλέτρι λυγώντας,
Τό ἀγρυπνο ἔργο τοῦ ἀνθρώπου εὐτυχημένο·
Σέ σπρώχνει, σέ κεντάει, μ' ἀργογυρνώντας
Τοῦ ἀπαντᾷς μέ τό βλέμμα εἰρηνεμένο.

Ἡ πλατειά, μάση, ὄγρη σου μύτη ἀχνίζει,
Κι ἕγνος τερπνός τό μουγκητό σου σβεῖ
Στόν αἴθριο ἀγέρα· κ' ἡ ἀύστηρή ἀπαλάδα

Τοῦ μεγάλου ματιοῦ σου καθρεφτίζει
Τήν ἀπέραντη πράσινη σιωπή
Τήν ἤσυχη καί θείαν ἀπ' τήν πεδιάδα.

Τζοζουέ Καρντούτσι (Giosuè Carducci). Μετάφρ. Γεω. Σπαταλά

Β' ΚΟΥΡΤΣΙΟ ΜΑΛΑΠΑΡΤΕ (1898-1957)

Ὁ ἰταλὸς δημοσιογράφος καὶ μυθιστοριογράφος Κούρτσιο Μαλαπάρτε εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ γνωστούς καὶ τοὺς πιὸ συναρπαστικούς λογοτέχνες τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ ζωὴ του ἢ γεμάτη περιπέτειες τούδωσε πλούσια πείρα. Βίδε ἀπὸ κοντὰ καὶ τοὺς δύο παγκόσμιους πολέμους, δεκαεξάχρονος γαριβαλδινὸς τὸν πρῶτο, πολεμικὸς ἀνταποκριτῆς τὸ δεύτερο. Τὰ βιβλία του καὶ μάλιστα τὸ "Καπούτ" καὶ "Τὸ τομάρι", πού μας δίνουνε συγκλονιστικὲς εἰκόνες ἀπὸ τὸν τελευταῖο παγκόσμιο πόλεμο, δεῖχνουνε ἀσύγκριτη τέχνη, πού ἐναλλάζει τὴν τραγικότητα μὲ τὴν τρυφερότητα κ' ἐναρμονίζει τὸ σκληρὸ ρεαλισμὸ μὲ ἐξαίρετη ποιητικὴτητα.

Ο ΦΟΙΒΟΣ ΜΟΥ

Ποτέ μου δέν ἀγάπησα γυναίκα, ἀδερφό, φίλο, ὅσο ἀγάπησα τὸ Φοῖβο. Ἦταν ἓνα πλάσμα εὐγενικό, τὸ πιὸ εὐγενικό πλάσμα πού ἔχω συναντήσῃ στή ζωὴ μου. Ἦταν ἀπὸ κείνη τὴ σπάνια, τὴ φῖνα τὴ ράτσα τῶν λαγωνικῶν πούρθανε ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Ἀσίας μετὶς πρῶτες ἰωνικὲς μεταναστεύσεις. Οἱ τσοπάνηδες τοῦ Μπάρι τὰ λένε τ σ ε ρ ν ἔ γ κ ι. Αὐτὰ τὰ σκυλιὰ σκαλίζανε οἱ Ἕλληνες οἱ γλύπτες στὰ ἐπιτύμβια τ' ἀνάγλυφα. "Κυνηγᾶνε τὸ θάνατο" λένε οἱ τσοπάνηδες τοῦ Λίπαρι.

Τὸ μαλλί του εἶχε τὸ ροδόχρυσο τοῦ φεγγαριοῦ τὸ χεῶμα. Τοῦ φεγγαριοῦ πάνω στή θάλασσα. Τοῦ φεγγαριοῦ πάνω στὰ σκούρα καὶ γυαλιστερά φύλλα τῆς λεμονιάς καὶ τῆς πορτοκαλιάς, πάνω στὰ λέπια τῶν φόφιων φαριῶν πού ὕστερα ἀπ'τίς φουρτουῖνες ἄφηνε ἡ θάλασσα στὸ περιγιάλι, μπροστά στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μου. Τοῦ φεγγαριοῦ τῶν στίχων τῆς Ὀδύσειας. Τοῦ φεγγαριοῦ πού ρίχνει τὸ φῶς του στή θάλασσα τῆς Σικελίας, ὅπου ἀρμένισε ὁ Ὀδυσσεύς γιὰ νὰ φτάσῃ στὴν ἐρημικὴ τὴν ἀκροθαλασσιὰ τοῦ Λίπαρι, στὸ παλάτι τοῦ Αἴολου, τοῦ βασιλιᾶ τῶν ἀνέμων. Τοῦ φεγγαριοῦ πού πεθαίνει πρὶν ἀπ'τὴν ἀύγῃ. Τὸν ἔλεγα Φεγγαρόσκυλο.

... Τὴ νύχτα ἢ χλιαρὴ λάμψη τῶν φεγγαρένιων ματιῶν του φώτιζε τὴ γυμνή μου τὴν κάμαρα. Εἶχανε τὰ μάτια του τὸ χεῶμα τὸ ἀχνογάλαζο πούχει ἢ θάλασσα ἅμα γέρνει τὸ φεγγάρι.

... Ὁ Φοῖβος πέρναγε ὤρες πολλὲς ξαπλωμένος στὰ πόδια μου καὶ πότε πότε σηκωνότανε, πῆγαινε κατὰ τὴν πόρτα, γύριζε καὶ μέκοίταγε. Τοῦ ἀνοιγα. Ὁ Φοῖβος ἔβγαινε καὶ σέ μιὰ δύο ὤρες ξαναγυρνοῦσε λαχανιασμένος, μὲ τὸ μαλλί του ἰσιωμένο ἀπ'τὸν ἀνεμο, μὲ τὰ μάτια φωτισμένα ἀπὸ τὸν κρύο τὸ χειμωνιάτικο ἥλιο. Τὴ νύχτα σῆκωνε τὸ κεφάλι κι ἀφουγκραζότανε τὴ φωνὴ τοῦ ποταμιοῦ, τὴ φωνὴ τῆς βροχῆς πούπεφτε στὸ ποτάμι. Πότε πότε ξυπνώντας ἐνιωθα τὴ ματιὰ του τὴ χλιαρὴ κι ἀπαλὴ. Τὴ ζωντανὴ καὶ στοργικὴ του παρυσία. Καὶ τὴ θλίψη του, τὸ μοναχικὸ του τὸ προαίσθημα θανάτου.

... Μιὰ μέρα βγήκε καὶ δέν ξαναγύρισε. Τὸν περίμενα ὡς τὸ βράδυ κι ἅμα νύχτωσε πῆρα τοὺς δρόμους τρέχοντας καὶ φωνάζοντας

τ' ὄνομά του. Γύρισα σπίτι ἀργά τή νύχτα, ἔπεσα στό κρεβάτι μέ τό πρόσωπο γυρισμένο κατά τή μισάνοιχτη πόρτα. Κάθε λίγο καί λιγάκι πήγαινα στό παράθυρο, τόν περίμενα ὥρα πολλή, τόν φώναζα. Κοντά νά φέξει ἔτρεξα πάλι στούς δρόμους ἀνάμεσα ἀπ'τίς χλωμές προσόψεις τῶν σπιτιῶν, πού κάτω ἀπό τόν οὐρανό τόν κατάχλωμο μοιάζανε φτιαγμένες ἀπό βρώμικο χαρτί.

Μόλις ξημέρωσε ἔτρεξα σίς ἀποθήκες τοῦ δήμου, ὅπου μαζεβοῦνε καί τ' ἀδέσποτα ζῶα. Μπῆκα σέ μιὰ γκρίζα κάμαρα. Βογγούσανε σκυλιά κλεισμένα σέ κλοῦβες πού βρωμοκοπούσανε. Εἶχανε ἀκόμα στό λαιμό τό σημάδι ἀπ'τῆ θηλιά τοῦ μπόγια. Ὁ φύλακας μοῦ εἶπε πώς τό σκύλο μου ἴσως νά τόν πάτησε αὐτοκίνητο, ἢ νά τόν κλέφανε ἢ νά τόν πέταξε στό ποτάμι κανένα μπουλούκι ἀλητόπαιδα. Μοῦδωσε τή συμβουλή νά κάνω ἓνα γύρο στά σκυλοπάζαρα. Ἴσως νά εἶχε πέσει ὁ Φοῖβος στά χέρια κάποιου σκυλοπραματευτῆ.

"Ἐτρεχα ὅλο τό πρωί ἀπό σκυλοπάζαρο σέ σκυλοπάζαρο. Στό τέλος ἓνας κουρέας σκυλιῶν μέσα σ' ἓνα μαγαζί τῆς Πλατείας τῶν Ἰπποτῶν μέ ρώτησε ἄν πήγα στήν Κτηνιατρική κλινική τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου οἱ κλέφτες τῶν σκυλιῶν τά πουλᾶνε γιά πενταροδεκάρες. Ἐκεῖ τά προορίζουνε γιά κλινικά πειράματα. Ἐτρεξα στό Πανεπιστήμιο, μά ἦτανε περασμένο μεσημέρι καί ἡ Κτηνιατρική κλινική εἶχε κλείσει. Ξαναγύρισα σπίτι. Ἐνωθᾶ μέσ σίς κόχες τῶν ματιῶν μου κάτι τό κρύο, τό σκληρό, τό ἴσιο. Μοῦ φαινότανε πώς εἶχα γυάλινα μάτια.

Τ' ἀπόγιομα ξαναπῆγα στό Πανεπιστήμιο, μπῆκα στήν Κτηνιατρική κλινική. Ἡ καρδιά μου χτυποῦσε δυνατά, σχεδόν δέ μποροῦσα νά περπατήσω, τόση ἀδυναμία εἶχα, τόσο μ' ἔπνιγε ἡ ἀγωνία. Ρώτησα τό γιατρό τῆς ἠπηρεσίας, τοῦ εἶπα τ' ὄνομά μου. Ὁ γιατρός, ἓνας νέος ξανθός, μέ μάτια μυωπικά, μέ χαμόγελο κουρασμένο, μέ κοίταξε κατάματα πολλή ὥρα πρὶν νά μοῦ δώσει ἀπάντηση. Μοῦ ἀποκρίθηκε πώς θάκανε ὅ,τι μποροῦσε γιά νά μέ βοηθήσει.

Μοῦ ἀνοιξε μιὰ πόρτα. Μπῆκαμε σ' ἓνα μεγάλο θάλαμο φωτεινό, ἀστραφτερό. Τό πάτωμα ἦτανε σκεπασμένο μέ γαλάζιο μουσαμά. Στούς τοίχους κάτι παράξενες κούνιες μωρῶν, σέ σχῆμα βιολοντσέλου, ἦταν ἀραδιασμένες ἡ μιὰ πλάι στήν ἄλλη. Στήν κάθε κούνια ἦτανε κ' ἓνα σκυλί ξαπλωμένο ἀνάσκελα μέ ἀνοιγμένη τήν κοιλιά ἢ μέ ἀνοιγμένο τό κρανίο ἢ μέ ἀνοιγμένο τό στήθος διάπλατα. Ψιλὰ ἀτσαλένια σύρματα στριμένα γύρω ἀπό ξυλοκάρφια, σάν καί κεῖνα πού στά μουσικά ὄργανα χρησιμεύουνε γιά νά τεντώνουνε τίς χορδές, κρατοῦσανε κεῖνες τίς τρομερές πληγές μ' ἀνοιχτά τά χεῖλια. Ἐβλεπες γυμνή τήν καρδιά νά χτυπάει. Τά πλεμόνια μέ τίς φλέβες τους τίς ὁμοιες μέ κλαριά δέντρου, νά φουσκώνουν ὅπως φουσκώνει τοῦ δέντρου ἡ φυλλωσιά στό φύσημα τοῦ ἀγέρα. Τό σκυλάκι κόκκινο καί γυάλιστερό νά κάνει συστολές ἀργές. Ἀλαφριές ἀνατριχίλες νά περᾶνε στήν ἀσπρορόδινη μάζα τοῦ ἐγκέφαλου σάν ἀπάνω σέ θολωμένο καθρέφτη. Τ' ἄντερα νά ξεδιπλώνονται τεμπέλικα σάν κόμπος ἀπό φίδια.

Μήτε ένα βογγητό δέν έβγαινε από τά μισόκλειστα χείλια τῶν σταυρωμένων σκυλιῶν.

"Όλα τά σκυλιά εἶχανε γυρίσει τά μάτια τους σέ μᾶς. Μᾶς κοιτούσανε στυλά μέ μάτια ἱκετευτικά καί γεμάτα τρομερό φόβο. Παρακολουθούσανε τίς κινήσεις μας, παρακολουθούσανε τά χείλια μας τρέμοντας. 'Ασάλευτος μέσ στή μέση τοῦ θάλαμου ένιωθα ν' άνεβαίνει στό κορμί μου αἷμα παγωμένο, νά γίνομαι πέτρα. Οὔτε ν' άνοίξω τό στόμα μου μποροῦσα πιά οὔτε νά κάνω βῆμα. 'Ο γιατρός ἀκούμπησε τό χέρι του στό μπράτσο μου καί μοῦ εἶπε: "Κουράγιο". Αὐτή ἡ λέξη ἔλωσε τόν πάγο σά κόκκαλά μου. Προχώρησα ἀργά, ἔσκυφα πάνω ἀπ'τήν πρώτη κούνια. Κι ὅσο προχωροῦσα ἀπό κούνια σέ κούνια, τόσο μοῦ άνέβαινε τό αἷμα στό πρόσωπο, τόσο άννοιγε ἡ καρδιά μου νά δεχτεῖ τήν ἐλπίδα... "Λεάφνα εἶδα τό Φοῖβο.

"Ήτανε ξαπλωμένοι άνάσκελα, μέ άννοιγμένη τήν κοιλιά, μέ μιά μίλη μπηγμένη στό σκυῶτι. Μέ κοιτοῦσε στυλά, μέ τά μάτια γεμάτα δάκρυα. Εἶχε στή ματιά του μιά γλύκα θαυμαστή. 'Ανάσαινε ἀλασριά, μέ τό στόμα μισάνοιχτο καί μιά φοβερή τρεμούλα τόν τραντάζε. Μέ κοιτοῦσε στυλά κ'έννας τρομερός πόνος ἔσκαβε τό στήθος μου. "Φοῖβο", εἶπα χαμηλόφωνα. Κι ὁ Φοῖβος μέ κοιτοῦσε μέ μιά γλύκα θαυμαστή σά μάτια. Σ'αὐτόν εἶδα τόν 'Ιησοῦ Χριστό σταυρωμένο, εἶδα τόν 'Ιησοῦ Χριστό νά μέ κοιτάει μέ μάτια γεμάτα γλύκα θαυμαστή. "Φοῖβο" εἶπα χαμηλόφωνα. Κ'ἔσκυφα πάνω του καί χείδεφα τό κούτελό του. 'Ο Φοῖβος μοῦ φίλησε τό χέρι δίχως νά βγάλει τό παραμικρό βογγητό.

"Ο γιατρός σίμωσε, ἀγγίξε τό μπράτσο μου.

"Δέν ἔπρεπε νά διακόψω τό πείραμα, εἶπε, ἀπαγορεύεται. Μά γιά σᾶς... Θά τοῦ κάνω μιά ἔνεση. Δέ θά ὑποφέρει πιά".

"Βπιασα σά χέρια μου τό χέρι τοῦ γιατροῦ καί τά δάκρυα κυλούσανε στό πρόσωπό μου.

"'Ορκιστεῖτε μου πῶς δέ θά ὑποφέρει.

- Θ'ἀποκοιμηθεῖ γιά πάντα. Θάθελα νάναι ὁ θάνατός μου τόσο γλυκός σάν τό δικό του.

- Θά κλείσω τά μάτια μου, δέ θέλω νά δῶ τό θάνατό του. Μά κίντε γλήγορα, κάντε γλήγορα.

- Μιά στιγμή εἶπε ὁ γιατρός. Κι ἀποτραβήχτηκε ἀθόρυβα, γλιπώνοντας πάνω στό μουσάμα πού σκέπαζε τό πάτωμα.

Ήγε στήν ἄκρη τοῦ θάλαμου, άννοίξε ένα ντουλάπι. Στεκόμωνα δεξίος μπροστά στό Φοῖβο. Μιά φοβερή τρεμούλα μέ τραντάζε. Τά ἔκρυφα ἀυλακῶνανε τό πρόσωπό μου. 'Ο Φοῖβος μέ κοιτοῦσε στυλά. Μήτε ένα βογγητό δέν έβγαινε ἀπ'τό στόμα του. Εἶχε σά μάτια μιά γλύκα θαυμαστή. Τ'ἄλλα τά σκυλιά ξαπλωμένα κι αὐτά σίς κούνιες τους μέ κοιτούσανε στυλά. Μήτε ένα βογγητό δέν έβγαινε ἀπό τά χείλια τους. Όλα τους εἶχανε σά μάτια μιά γλύκα θαυμαστή.

'Όλομεμιᾶς ἔβγαλα μιά φωνή τρόμου.

-Γιατί αυτή ή σιωπή, ξεφώνισα, τί σημαίνει αυτή ή σιωπή;
"Ήτανε μιά σιωπή τρομαχτική, μιά σιωπή τεράστια. Παγερή, νε-
κρή. Μιά σιωπή χιονιοῦ.

Ὁ γιατρός ζύγωσε μέ μιά σύριγγα στό χέρι.

"Πρίν νά τά ἐγχειρίσουμε, εἶπε, τοὺς κόβουμε τίς φωνητικές
χορδές".

Κούρτσιο Μαλαπάρτε (Curzio Malaparte). Ἀποσπάσματα ἀπό
τό μυθιστόρημα "Τό τομάρι". Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου

ΑΠΟ ΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Γ' ΤΟΥΝΤΟΡ ΔΡΙΚΕΖΙ (1880-1961)

Κλασικός τῆς ρουμανικῆς λογοτεχνίας εἶναι ὁ Τοῦντορ Ἀρκε-
ζι, ὁ δεύτερος μεγάλος ποιητής τῆς Ρουμανίας ὕστερα ἀπό τόν Ἐ-
μινέσκο. Καί στό στίχο καί στήν πρόζα ποιητής μέ δυνατή φλέβα, μέ
πολλή αἰσθαντικότητα καί πολλή ἀνθρωπιά. Ἡ ἀγάπη του γιά τοὺς
ἀνθρώπους, γιά τὰ ζῶα, γιά τὰ λουλούδια, γιά ὅλη τή φύση, ἐκφρά-
ζεται μέ δύναμη καί μέ φινέτσα. Μιλᾷει πάντα ἀπ'τό περίσσεμα τῆς
καρδιάς του. Καί παίρνει ἡ ἐκφρασή του τόνους σπάνιας γλυκύτητας
ὅποτε μιλάει γιά παιδιά, γιά κατοικίδια ζῶα, γιά ἔντομα. Ὅπως
λέει κι ὁ καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου καί ἀκα-
δημαϊκός Τοῦντορ Βιάνου, τόν τραβάει ἡ συμπάθεια γιά καθέτι τα -
πεινό, χαριτωμένο καί ἄγνό.

Ο Γ Α Τ Ο Σ

Μπήκε στό σπίτι ἐδῶ καί δύο μῆνες, μέ ἄνεση καί ἀπλότητα. Ἐρ-
χόταν γιά πρώτη φορά, κι'ώστόσο, θά νόμιζε κανεῖς πῶς γνώριζε
καλά τόν τόπο, καί πῶς κάτι ἀπό τοῦτο τό σπίτι ἦταν κάποτε δικό
του, ἔν κρῖνουμε, φυσικά, ἀπό τήν οικειότητα τῆς κίτρινης ματιᾶς
του, καί ἀπό τή σιγουριά τῆς ἀπαλῆς, ἀνάλαφρης περπατησιᾶς του,
καθώς γύριζε ἀπό κάμαρα σέ κάμαρα τό βελουδένιο κορμί του. Καμιά
βασίλισσα στόν κόσμο δέ θά μποροῦσε νά ἔχει πιό φίνους ἀστραγά -
λους, πιό ἀριστοκρατική ἄνεση καί πιό εὐγενικούς τρόπους ἀπ' τόν
παρὰπλανημένο γάτο μας.

- Ἀπό ποῦ ἔρχεσαι, γάτε μαῦρε σάν τά πιό μαῦρα σκοτάδια, λυ-
γερέ καί σβέλτε σάν σύγνεφο πού ἀναδίνεται ἀπό τίς σκοτεινές ἀ -
βύσσους; Καί πῶς συμβαίνει νά διάλεξες τό σπίτι μας γιά κατοι-
κία σου; Βίχες ξανάρθει μήπως στό σπίτι μας κάποτε ἄλλοτε σάν
λεῖπαμε, σάν κοιμόμαστε, ἢ σάν ταξιδεύαμε στίς χαμένες λίμνες ἀ-
νάμεσα στίς καλαμιές; Πῶς ξέπεσες ἐδῶ; Μή σ'ἔστειλε κάποιος πού
δέν τόν ξέρουμε, μά πού ἀγρυπνεῖ γιά μας;

-Μιάου! ἀποκρίνεται ὁ γάτος καί ἡ παχιά γούνα του, τά χρυσά

φῶτα τῶν παρᾶξενων ματιῶν του σηκώνονται ὡς ἐμᾶς, μέ τή συνει-
δηση πῶς θ' ἀντικρύσουν τὰ μάτια μας. Ὁ Θεός ἔχει δώσει κάποιο
σημεῖο συνεννόησης στοὺς κόσμους πού γέννησε: Τὰ μάτια, μιά θύ-
πηση τῶν οὐρανῶν. Πιασμένο ἔξω ἀπό τό σμίξιμο τοῦ αἵματος καί
τῆς σάρκας, σά λουλούδι, τό μάτι ἔχει μέσα του ἕνα φίχουλο ἀπό
ἀστέρι.

- Ἀφοῦ ἦρθες ἔτσι, ἀνειδοποίητα, στό σπιτικό μας, καλωσό-
ρισες, φιφίκο. Τό βλέπεις τοῦτο τό ντιβάνι; στό χαρίζω. Νά κι
αὐτός ὁ καθρέφτης γιά νά καμαρώνεις τήν ὁμορφιά σου. Σέ τοῦτο
τό πιατάκι ἀπό πορσελένη μέ τίς δυό μέλισσες ἀπό χρωματιστό
σμάλτο θά βρεῖς μιά πηγὴ νεροῦ γιά τό στοματάκι σου, πού θυμι-
ζει πέταλο χλωμορόδινου γαρούφαλου. Τά παιδιὰ θά σοῦ τό γεμί-
ζουν κάθε μέρα μέ τό κρυστάλλινο κουβαδάκι τους. Νά τα, κιόλας.

- Μιάου. Ἰπακρίνεται ὁ γάτος, μιάου.

Ἡ παχιά, γυαλιστερή γούνα του χαϊδεύει μέ τήν ἀπαλή ζεστα-
σιά της τίς γυμνές γάμπες τῶν παιδιῶν, καθώς περνάει καί ξανα-
περνάει ἀνάμεσα τους καί τρίβεται ἀπό τὰ μουστάκια ὡς τήν οὐ-
ρά ἀπάνω τους.

Τό ἀγόρι, πού δέν ἔχει ξαναἰδεῖ γάτο, βρίσκεται σ' ἀπό -
γειο τῆς συγκίνησης καί τό κοριτσάκι ἐντυπωσιασμένο δυνατά ἀπό
τὴ μαυρίλα τῆς γούνας, ἀπό τὰ γάντια τῶν ποδιῶν του -ἀπλά σάν
πινέλα καλλιτέχνη. Ἡ γιαιγιά, πού ξέρει πιό πολλά ἀπό μας, λέ-
ει πῶς τό μαῦρο χῶμα τῆς γούνας του θά μᾶς φέρει καλό.

Ὁ γάτος δέν ξανάφυγε ἀπό τό σπίτι μας.

Σ' ἕνα μεγάλο μαξιλάρι ἀπό ἀνάλαφρο μεταξωτό, ἕναν ἴσκιο
κεντημένο μέ χρυσές κλωστές, κοιμᾶται μέρα καί νύχτα, σά νά ἔ-
μελλε τώρα πιά νά ξεκουραστεῖ ἀπό τοὺς βαρεῖς μόχθους πού τόν
τσάκισαν σέ κάποια παλιά ζωή. Καί καθώς ὄλοι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι,
πού δουλεύουμε χωρὶς ἀνάσα, εἴμαστε τρισευτυχησμένοι πού περι-
μαζέψαμε στό σπίτι μας αὐτό τό εἶδωλο τῆς ἀνάπαυσης καί τῆς χα-
μογελαστῆς τεμπελιάς, τό συμπαθητικό δωμάτιο ὅπου κοιμᾶται ὁ
γάτος μας τό στολίσσαμε μέ τὰ πιό ἀκριβά μας κειμήλια: τήν καν-
τήλα, τὰ βιβλία, τὰ εἰκονίσματα, ὅλες τίς θύμησες πού μᾶς ἔ-
χουν ἀπομείνει ἀπό τοὺς προγόνους μας. Ἀκόμα καί μέ τό ρολοῖ,
πού σημαίνει ἀργά τίς ὥρες σάν καμπαναριό. Τὰ ριγωτά, μάλ-
λινα χαλιά σάν μονοπάτια χρωματισμένα μέ ἥλιο. Μιά μεταξωτή
φοῦντα ἀπό τό τραπεζομαντηλάκι γαργαλάει τ' αὐτιά τοῦ γάτου, σά
μύση πεταλούδα ξεχασμένη στό μουστακάτο μάγουλό του.

-Γιατί ὁ γάτος ροχαλίζει;

-Γνέθει σάν τό ἀδράχτι, μουρμουρίζει σάν τὴ θάλασσα, τραγου-
δεῖ σάν τόν ἄνεμο, σφυρίζει σάν τὰ σάχνα. Ἔτσι θρηνεῖ τό δά-
σος, κυλάει τό νερό, βογγάει ἡ ἰτιά καί μουγκρίζει ἡ καταίγίδα.
Μέσα στόν ὕπνο του, μέ τ' αὐτί στή γῆ, ὁ γάτος ἀκούει τήν ἀρχα
τοῦ κόσμου, πού τὴ φωνή της τραγουδάει στό καθρεῖ, στά ψηλά καί

στά χαμηλά, στους καταρράχτες, στους όρθόφηλους βράχους και στην κορφή του διαστήματος... Και τ' όνειρό του άκούγεται σαν άντίλα - λος των βιολιών του νερού...

Τσύντορ 'Αργκέζι

Μετάφραση "Άρη Δικαίου και Στ.Βουδουμπά

Δ' ΜΙΧΑΪ ΜΠΕΝΙΟΥΚ (γεννημένος στό 1907)

"Ένας άπό τους πιό ζωντανούς πνευματικούς άνθρώπους τής τω- ρινής Ρουμανίας είναι ό άκαδημαϊκός Μιχαΐ Μπενιούκ. Είναι φυσι- κός έπιστήμονας, μά είναι και ποιητής στοχαστικός μέ πηγαίο αί- σθημα και γνήσιο ταλέντο.

Η ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΑΡΚΟΥΔΑ

'Η πολιτεία γελάει, διασκεδάζει.

Σαματάς, χάχανα' ό δρόμος ούρλιάζει.

'Ο Κύριος μπρός του όπως περνούν τρελλά φουσατά,
Ρίχνει και κείνος μιά δεκάρα στην παράτα.

'Η άρκούδα ή ρουμάνικη χορεύει.

Τρούπια ή μύτη της μέ χάλκινο κρείο,

Γρούζει ώστόσο σαν τής φωνάζουν σήκω,

Γρούζει άκόμη, - όχι και τόσο όργισμένη

Γιά τό χαλκά πού τό μουσούδι της βαραίνει.

'Η άρκούδα ή ρουμάνικη χορεύει.

Πελώρια άρκούδα, όρθή στά πισινά της,

Τρομαχτική μές στην εύπειθειά της,

Μες άπ' τό τρίχωμά της φέγγουν τά λιανά πλευρά,

'Όμως κρατιέται μιά χαρά, μιά χαρά.

'Η άρκούδα ή ρουμάνικη χορεύει.

Χορεύει κάπου έδω και δυό χιλιάδες χρόνια

Τήν πιάσαν στην καρδιά του δάσους μές στά χιόνια.

"Ω αυτό τό δάσος τ' όνειρεύεται καμμιά φορά

Μά πιά δε θά ξανάβρει αυτή τή λευτεριά.

'Η άρκούδα ή ρουμάνικη χορεύει.

Κ' ή πολιτεία γελάει, διασκεδάζει.

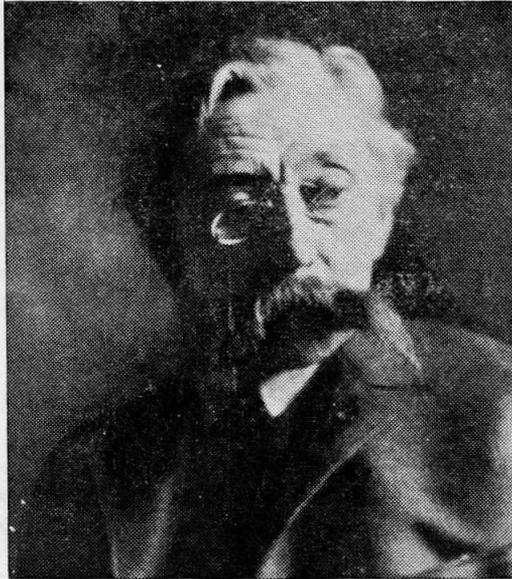
Σαματάς, χάχανα' ό δρόμος ούρλιάζει.

Κι ό Κύριος μπρός του όπως περνούν τρελλά φουσατά

ρίχνει και 'Εκείνος μιά δεκάρα στην παράτα.

'Η άρκούδα ή ρουμάνικη χορεύει.

Μιχαΐ Μπενιούκ (Mihai Beniuk). 'Απόδοση Γιάννη Ρίτσου

ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΒΕΡΑΡΕΝ

ΕΜΙΛ ΒΕΡΑΡΕΝ

Πάνε πενήντα χρόνια στίς 27 τοῦ Νοέμβρη ἀπό τή μέρα πού ἔνα σιδηροδρομικό δυστύχημα μέσα στό σταθμό τῆς Ρουάν ἔκοψε τό νῆμα μιᾶς γόνιμης καί δοξασμένης ζωῆς. Κάτω ἀπό τίς ρόδες τοῦ τραίνου τσακίστηκε τό σῶμα τοῦ μεγάλου βέλγου συμβολιστῆ ποιητή, τοῦ μεγαλύτερου λυρικοῦ τῆς σύγχρονης Εὐρώπης, τοῦ 'Εμίλ Βεράρεν (Emile Verhaeren), πού μέσα ἀπ' τήν ἀγάπη του γιά τόν τόπο τοῦ τῆν ὀλόθερη ἐκφράζει παναθρώπινα ἰδανικά, τό πνεῦμα τῆς παγκοσμιότητας, τό φωτεινό ὄραμα λεπτρωμένου κι ἀδεσφωμένου κόσμου.

"Ἐνα γραφικό χωριό τῆς Φλάντρας, τό Σαίντ 'Αμάν, πρωτάγοιξ τά μάτια τῆς ψυχῆς τοῦ ποιητῆ στίς ὀμορφιές τῆς φύσης καί τῷ πρωτοξύπνησε τήν ἀγάπη γιά τόν ἄνθρωπο. Ἐκεῖ γεννηθῆκε ὁ 'Εμίλ Βεράρεν στίς 21 τοῦ Μάη τοῦ 1855. Ἐκεῖ πέρασε τά παιδικά του χρόνια.

Λάτρευε τή φλαμανδική ἐξοχή. Τούς κάμπους καί τά λιβάδια τῆς, πού πότε λαμποκοπᾶνε στόν ἥλιο, πότε σκεπάζονται ἀπό τά πεπλα τῆς καταχνιάς. Τό ποτάμι τῆς, τόν 'Εσκό. "Τό σκοτεινό καί ὀρητικό καί θαυμάσιο", ὅπως τόν λέει. Μέ τά θολά του τά νερά πού ἀργοκυλᾶνε. Μέ τά φράγματά του καί μέ τίς γιρλάντες ἀπό ἀμμουδιές. Μέ τίς βάρκες του καί τά καίκια του. Τ' ἄρεσε νά τρέχει στά χωράφια, νά πηγαίνει ἀπό μύλο σέ μύλο καί νά ξεχνιέται κοιτώντας τά λουλούδια καί τίς μέλισσες. Καί τά πουλιά πού ψηλά στίς δεντροκερφές πετούσανε καί στίς σαμαρωτές σκεπές των σπι-

τιῶν. Τ' ἄρρεσε καί νά πιάνει κουβέντες μέ τούς θεριστές καί μέ τούς καλαθοπλέχτες. Ν' ἀκούει ἀπ' τούς ἀπλοῦς ἀνθρώπους τοῦ χωριοῦ λαϊκά τραγούδια τοῦ τόπου κι ἀλλοτινές ἥρωικές ἱστορίες. Ἦτανε παιδί ὑπερευαίσθητο κι ἀνήσυχο. Ἡ φυχή του γέμιζε χρώματα καί ἤχους καί μυρουδιές ἀπ' ἄλλες τίς ἐποχές τοῦ χρόνου. Τόν συνέπαιρνε ἡ "συμφωνία ἀπό αῶς, ἀέρα καί νερό". Καί τῆς θρυλικῆς παληκαριᾶς τό μεγαλειό.

Τίς θύμησες τίς παιδικές ἢ πλούσια, ἢ ζωηρή, ἢ τολμηρή φαντασία του τίς ξαναζωντάνευε κάθε τόσο καί τίς ὁμορφαινε. Μά δέν τού φτάνανε οἱ χάρες τῆς αἰσθητῆς πραγματικότητος. Διφύουσε γιά ὄλοκαί βαθυτέρη καί πλατύτερη ἀλήθεια. Ὁ Βεράρεν στήν παιδική του ἡλικία εἶχε δεχθεῖ τό κάλεσμα τοῦ "Ἄγνωστου".

Δεκατριῶ χρόνῳ πῆγε γιά γυμνασιακές σπουδές στή Γάνδη. Σάν τίς τέλειωσε σπούδασε νομικά στό Πανεπιστήμιο τῆς Λουβαίν. Κ' εἰς περὶτα δούλεψε σέ δικηγορικό γραφεῖο στίς Βρυξέλλες. Μά δέν ἄργησε νά παρατήσῃ τή δικηγορική καριέρα καί ν' ἀφοσιωθεῖ στή λογοτεχνία. Δέν ἔγινε μόνο ποιητής, ἔγινε καί τεχνοκρίτης. "Ἐγραφε μελέτες γιά τό Ρέμπραντ καί γιά τό Ροῦμπενς, ἀργότερα καί γιά τόν ποιητή Μαλλαρμέ." Ἐγινε καί θεατρικός συγγραφέας. Τό καλύτερο θεατρικό του ἔργο εἶναι "Ἡ Ἑλένη τῆς Σπάρτης", τραγωδία πού ἡ ἡρώίδα τῆς, ἡ πεντάμορφη βασίλισσα τοῦ ἀρχαίου μυθοῦ, ξαναγυρίζει ἀπό τὴν Τροία καί πέφτει θύμα ἔργρων παθῶν¹. Μά πάνω ἀπ' ὅλα ὁ Βεράρεν ἦτανε λυρικός ποιητής.

Στήν ποίηση ἡ σταδιοδρομία του στάθηκε περιεργή. Εἶχε βαλθεῖ νά γράφει στίχους ἀπό τά θρανιά τοῦ κολλέγιου. Ἡ πρώτη του συλλογή, "Οἱ Φλαμανδές", πού μέ καινούργιους λυρικούς τόνους ἔξυμνεῖ τοπία καί σκηνές τῆς ἐπαρχίας του, ἐξάφνιασε τό ἀναγνωστικό κοινό. "Τρομοκράτησε τούς σῶφρονες καί τούς μύωπες" λέει ὁ Στέφαν Τσβάιχ. Ἀίσθησις κάνανε κι ἄλλες νεανικές του συλλογές, ὅπως τά "Βράδυνα" καί "Οἱ καλόγεροι". Ὡστόσο δέν ἀπόχτησε πολύ μεγάλη φήμη ὡς τά σαράντα του χρόνια. Τότε ἔγινε μεμιᾶς ἐθνικός ποιητής καί παγκόσμιος. Μεταφράστηκε ὅσο λίγοι. Θαυμαστές του γίνανε πολλοί διάσημοι λογοτέχνες, σύγχρονοί του καί νεώτεροί του, ὅπως ὁ βέλγος ὁ Μωρίς Μαίτεργλινκ, ὁ γάλλος ὁ Ζώρζ Ντυαμέλ, ἡ σουηδὴ ἡ Ἐλλεν Κέϋ, ὁ γερμανός ὁ Ρίχαρντ Ντέμελ, ὁ ἀυστριακός ὁ Ράϊνερ Μαρία Ρίλκε.

Ἡ ἀγάπη του γιά τὴν τρυφερή τὴ Μάρθα Μασέν, ζωγράφο καί μουσικό, ὁ γάμος τους καί ἡ ὥραία τους συμβίωση εἶχαν ἐθερμητικὴ ἐπίδραση στή ζωὴ του καί στή λογοτεχνική του δημιουργία.

Ὁ Βεράρεν εἶναι ποιητής πρωτεϊκός. Βασικά γνωρίσματα τῆς τέχνης του εἶναι ἡ πολλαπλότητα, ἡ ἀντιθετικότητα καί οἱ γοργές ἀλλαγές στίς εἰκόνες, στοὺς τόνους, στά αἰσθήματα. Μεγάλες του ἀρετές εἶναι καί ἡ πρωτοτυπία στήν ἐμπνευση καί στήν ἔκφραση, τό προσωπικό ὄψος, ἡ δυναμικὴ καί πλούσια γλώσσα, οἱ ὡραιοὶ ρυθμοί, ἡ λυρική ἔξαρσις, ἡ ὀρμητικὴ κίνηση, ἡ ἐντονη ζωὴ.

1. Μεταφράστηκε ἑλληνικά ἀπὸ τὸν Κωστῆ Παλαμᾶ.

Συνδέθηκε μέ τήν ποιητική σχολή πού γεννήθηκε τά τελευταῖα χρόνια τοῦ περασμένου αἰώνα, μέ τό συμβολισμό. Ὁ συμβολισμός εἶναι ἀντίδραση στήν ἀπάθεια καί τήν παγερή ἐπισημότητα τοῦ παρασσιμοῦ καί στήν καταθλιπτική βαναυσότητα τοῦ νατουραλι - σμοῦ. Εἶναι ἕνας νέος ρωμαντισμός, πού ἄρχισε νέο ἄγωνα κατά τῆς ἀκαδημαϊκῆς ποίησης. Οἱ συμβολιστές ὄνειρεύονται νά φτάσουν πέρα ἀπ'τά φαινόμενα στήν οὐσία τοῦ κόσμου. Νά φτάσουνε σέ μιᾶ ὑπερβατική πραγματικότητα. Πιστεύουνε πώς ὁ αἰσθητός κόσμος εἶναι ἀντικαθρέφτισμα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Ψάχνουνε ἀνάμεσα σ'αὐτά πού παρουσιάζουν οἱ πέντε αἰσθήσεις. Γιά νά βροῦν ἀντιπροκρίσεις μυστικές πού νά τοῦς δώσουνε τό κλειδί τοῦ σύμ - παντος. Τήν ποίηση τή θεωροῦν ὄργανο μεταφυσικῆς γνώσης. Καί προσεύχονται νά ἐκφράσουνε τίς ἀνακαλύψεις τους τίς διαισθητικές καί συμβολικές λέξεις. Γιά νά ὑποβάλουνε τῆς ἀπιαστῆς πραγματι - κότητας τό μυστήριο, μεταχειρίζονται γλώσσα ρευστή καί σκοτει - νή καί δίνουνε στούς στίχους τους μουσικότητα. Ὁ συμβολισμός, ὅπως λέει ὁ γάλλος κριτικός Ρενέ Λαλού, ἀντιπροσπεύει μιᾶ ἀπ' τίς πιό δοξασμένες ἐποχές τῆς ποίησης. Λεφτέρωσε τό στίχο ἀπό τήν τυραννία τῆς ρίμας καί τῶν ἄλλων καθιερωμένων συμβατικῶν κειμένων. Εἶναι σ'ἀλήθεια γιά τήν ποίηση καί γιά τήν ψυχή μιᾶ μεγάλη "Ἐξοδος σέ δρόμους ἀνοιχτούς, σέ σφαῖρες φωτεινές. Ἐ - τερσο ἐνθουσιασμό αἰσθάνθηκε ὁ Βεράρεν γιά τό μεγάλο ποιητή τοῦ γαλλικοῦ συμβολισμοῦ, τό Στεφάν Μαλλαρμέ, τόν πιό τολμηρό στήν ἐμπνευση καί στούς φραστικούς πειραματισμούς.

Ὁ συμβολισμός τοῦ Βεράρεν εἶναι πολύ λιγότερο ἐρημητικός. Τόν δείχνουνε λίγο ἢ πολύ οἱ τόσες καί τόσες φραῖες ποιητικές του συλλογές, ὅπως οἱ "Φανερωμένοι στούς δρόμους μου" (1891), "οἱ παραλογισμένοι κάμποι" (1892), "Τά ἀπατηλά χωριά" (1895), "οἱ πολυπλόκαμες πολιτείες" (1895), "Οἱ φωτεινές ὄρες" (1896), "Οἱ ἔμεις τῆς ζωῆς" (1899), "Ἡ πολλαπλή λάμψη" (1906), "Ὀλη ἡ θλιάντρα" (1904-1911), "Τά στάχια πού σαλεύουνε" (1912), "Οἱ φη - λές φλόγες" (1917). Ἐκφράζει τά μεγάλα του ἰδανικά, τήν πίστη του στοῦ ἀνθρώπου τήν οἰκουμενικότητα καί τήν ἀνοδική πορεία. Τήν πίστη του στή δύναμη τῆς πίστεως ἐκφράζει "Ὁ περάτης" τ' ὁ - νοραστό ποίημα τῆς συλλογῆς "Τά ἀπατηλά χωριά". Βλέπουμε ἕναν ἄνθρωπο νά παλεύει μέ τ'ἀντίθετο ρέμα τοῦ ποταμοῦ κρατώντας ἀ - νάμεσα στά δόντια του ἕνα χλωρό καλάμι. Νά παλεύει ἐπίμονα, ἀ - διάραστα. Γιά νά περάσει ἀντίπερα. Κι ἄς τοῦ σπάει τό ἕνα τό κου - πὶ, κι ἄς τοῦ σπάει ὕστερα καί τό τιμόνι. Συμβολίζει τό ἀνθρώ - πινο γένος, πού ἀμάραντη κρατώντας τήν πίστη του ἀγωνίζεται νά ξεπεράσει τήν τωρινή δυστυχία του καί νά φτάσει σέ μιᾶ ὄνειρε - μένη κι ἀπρόσιτη εὐτυχία. Στό θαυμάσιο τόν "Ἄη Γιώργη" τῆς συλ - λογῆς "Φανερωμένοι στούς δρόμους μου" ὁ λεβεντόκορμος ὁ καρβαλ - λῆς πού σηκώνει ψηλά τ' ἄστραφτερό κοντάρι του εἶναι τό κάλε - σμα στήν ἀτρόμητη δράση. Στήν "πράξη πού λεφτερώνει καί πού σώ - ζει".

Ὁ Βεράρεν εἶναι ποιητῆς ἐνορατικός. Ἡ ποίησή του φτάνει σ' ἓνα φωτεινὸ ἐνορατικὸ πανθεϊσμό, σέ μιὰ μυστικιστικὴ ἔνωση μέ τό σύμπαν. Ξεπερασμένες κι ἀπατηλές θεωρεῖ τίς παλιές διακρίσεις ἀνάμεσα στό Θεό καί στό σύμπαν, ἀνάμεσα στήν ψυχή καί στό σῶμα. Πιστεύει πώς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἓνα μῦρο τῆς παγκόσμιας ἀρχιτεκτονικῆς. Καί πώς τὸν περιστοιχίζουν ὑπεραισθητές δυνάμεις καί τὸν βοηθᾶνε, ἂν μάθει νά μὴν τίς φοβάται.

Τίς ἐμπιστεύεται τοῦτες τίς δυνάμεις ὁ ποιητής. Γι' αὐτό κι ἀγκαλιᾶζει ἡ ἔμπνευσή του μ' ἐμπιστοσύνη τό νέο, τόν καινούργιο τόν κόσμο, τόνκόσμο τῶν ἐξερευνήσεων καί τῆς μηχανῆς. Μ' ὄλο πού κρατᾶει πάντα ἄλη του τήν τρυφερότητα γιά τήν ἐξοχή, γιά τό χωριό, ἀγαπάει μέ πάθος καί τίς μεγάλες βιομηχανικές πολιτεῖες, τίς πολυθόρυβες καί πολυτάραχες. Τίς "πολυπλόκαμες πολιτεῖες". Συντονίζεται ψυχικά μέ τό ρυθμό τους, ὅπως ὁ Οὐώλτ Οὐίτμαν. Ζεῖ τίς λαχτάρες τους καί τίς ἀγωνίες τους, τοῦ μεταδίνεται τό ἀγκομαχητό τους, τόν καίει κι αὐτόν ὁ πυρετός τους. Πιστεύει πώς ἔχει κι ὁ μηχανικός πολιτισμός τό συμβολισμό του, πώς ἔχει κι αὐτός ὁ πολιτισμός νά προσφέρει ἔμπνευση στήν ποίηση, φτάνει νά μὴν τόν κοιτάξει ὁ ποιητής μέ τά μάτια τοῦ περασμένου καιροῦ. Καί πώς μιὰ μέρα οἱ ἐπιστῆμες θ' ἀνακαλύφουνε τό βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς, θά ἐξηγήσουνε τήν πλάση καί τόν Πλάστη.

Ὁ Βεράρεν πίστεφε στίς δυνάμεις τῆς ζωῆς, πίστεφε στόν ἄνθρωπο. Νά γιατί δέν ἀγάπησε μόνο τό χωριό του, νά γιατί δέν ἀγάπησε μόνο τό παλιό. Ἐγίνε ὁ λυρικός ἀοιδός τοῦ τόπου του καί τῆς οἰκουμένης καί βλέποντας τό νέο κόσμο μέ νέα μάτια μετουσίωσε σέ θαυμαστή ποίηση ὄλο τό μεγαλεῖο τῆς ἐποχῆς μας. Δημιούργησε μιὰ ποιητικὴ "συμφωνία τοῦ νέου κόσμου" ὀλόκληρου. Γιατί ἀνοῖξε διάπλατα τήν καρδιά του νά δεχτεῖ τόν κόσμο πού ἔρχεται.

Καί ἦθε... ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος. Ἡ ἐπίδρομή τῶν Γερμανῶν στό Βέλγιο πλήγωσε βαριά τήν καρδιά τοῦ ποιητῆ καί τά ἰδανικά του. Σπαραγμένο τό εἶδε τό Βέλγιο. Ρημαγμένη τῆ Λουβαίν, τήν παλιά φλαμανδικὴ πολιτεία τῆς χαρούμενης φοιτητικῆς του ζωῆς. Πονεμένο τό λαό του. Στό κάλεσμα τοῦ φίλου του τοῦ Ρομαίν Ρολλάν νά ὑφωθεῖ πάνω ἀπό τά μίση δέν αἰσθάνθηκε πώς μπορούσε κείνη τήν τραγικὴ, τήν τρομερὴ τήν ὥρα ν' ἀνταποκριθεῖ. Αὐτός δέν εἶχε τήν τύχη νά βρεθεῖ τότε στήν εἰρηνικὴ Ἑλβετία. Βρέθηκε ζωσμένος ἀπό χαλάσματα, φωτιές καί αἷμα. Ἀπὸ ξεφωνητά πόνου καί ἀπόγνωσης. Ἀπάντησε πώς τοῦ ἦταν ἀδύνατο πιά νά μὴ μισεῖ.

Μά ἡ λέξη μίσος στό στόμα τοῦ Βεράρεν ἄλλο δέ σήμαινε παρά τήν ἀποκορυφωμένη ἀγανάκτηση ματωμένης αἰσθαντικῆς καρδιάς. Ἐκφράζει τό σκληρὸ τόν πόνο πού νιώσε ὁ ἰδεολόγος γιατί ἄγρια σκοτώθηκε ἡ ἰδέα. "Ἡ ἰδέα πού τόν καιρὸ τῆς εἰρήνης σχημάτισε ὁ ἄνθρωπος γιά τόν ἄνθρωπο". Τόν ἀβάσταχτο τόν πόνο τοῦ ποιητῆ πού ἀγάπησε ὄλα τά πλάσματα. Πού μ' ὄλους τούς πλούσιους, τούς ζωντανούς χυμούς τῆς ποίησής του πότισε τό δέντρο τῆς ἀποστολῆς του. Τό δέντρο τῆς παγκόσμιας ἀδελφότητος.

Τῆ φρίκη του γιά τόν πόλεμο, γιά τίς ἀγριότητές του, γιά τούς

βανδαλισμούς του, για τόν παραλογισμό του, τήν έκφοράζουσε δυό συλλογές του, τό "Ματωμένο Βέλγιο" (1915) καί "Οί κοκκινες φτεροῦγες τοῦ πολέμου" (1916), οἱ τόσο συγγενικές μέ τίς "Τιμηρίες" τοῦ Βικτόρ Οὐγκό.

Ἀφιερώθηκε δλόφυχα στό λαό του ὁ Βεράρεν τόν καιρό τῆς δοκιμασίας. Ἀφιερώθηκε ὡς τή στερνή του ὠρα. Τό τραγικό του τέλος ἦρθε στό γυρισμό του ἀπό μιὰ πατριωτική ὁμιλία. Ἐββαλε τό μεγάλο του ποιητικό καί ρητορικό ταλέντο στήν ὑπηρεσία τοῦ λαοῦ του. Γιά νά τόν ἐμφυχώσει, γιά νά τοῦ τονώσει τήν ἀγωνιστικότητα.

Τό Ρομαίν Ρολλάν δέν τόν ἀπαρνήθηκε ὁ Ἐμίλ Βεράρεν. Γιατί ποτέ δέν ἀπαρνήθηκε τά κοινά τους ἰδανικά. Γιά τά πληγωμένα τά ἰδανικά του πόνεσε ὅσο καί γιά τήν πληγωμένη πατρίδα του. Μέσ στή μεγάλη του καρδιά τά ἰδανικά του τά πανανθρώπινα ἦτανε μέ τήν πατρίδα του σφιχτοδεμένα. Γιατί ὁ ζωντανός πατριωτισμός του στάθηκε τό ξεκίνημα γιά τό ἄπλωμα τῆς συνείδησής του, γιά τή σύνδεσή του μ' ὅλη τήν εἰκουμένη. Κι ἀπλώνοντας τή συνείδησή του ἀπλωσε καί τά ὅρια τῆς χώρας του. Πετυχημένα εἶπε γιά τό Βεράρεν ὁ γάλλος συμβολιστής ποιητής Φρανσίς Βιελέ-Γκριφφέν πῶς προσάρτησε στό ἔδαφος της τ' ὠραῖο βασίλειο τῆς τέχνης του καί τῆς ἰδεολογίας του.

Μαρία Οἰκονόμου

ΟΛΑΚΕΡΗ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ

Ὀλάκερη ἡ πατρίδα μου κι ἡ χώρα μου
μέσα ἀπ' τό σῶμα μου ζεῖ καί στοχάζεται.

Ὀλη τή δύναμή μου τή ρουφάει
μέσ στήν ἀμέτρητή της δύναμη.

Κι ἔτσι μέσα ἀπ' αὐτή
τόν κόσμο πιό καλά τόν νοιώθω
καί μέ τραγούδι μεγαλόφωνο
ὄλο καί πιό πολύ τή γῆ δοξάζω.

Ἐμίλ Βεράρεν. Ἀπό τόν ἐπίλογο τῆς συλλογῆς
"Ὀλη ἡ Φλάντρα". Ἀπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ ΑΓΑΠΩ

Ἀπ' τή στιγμή πού νοιώθω
τίποτις ἄλλο νά μὴν εἶμαι
παρά κομμάτι θαμαστό τοῦ κόσμου ὀλάκερου
πού ἀπ' τά χέρια τῶν γιγάντων πλάθεται,
μεταμορφώνεται συνέχεια,
τά δέντρα, τό βουνό, τό χῶμα,
ὁ ἀγέρας, οἱ πνοές καί ὁ οὐρανός
ὄλο καί πιό πολύ γιά μένα ἀδερφια γίνονται
καί μέσ στήν ὁμορφιά τή λαμπερή
πού γουν τά πράγματα τοῦ κόσμου μας,
ὄλο περσότερο τόν ἑαυτό μου ἀγαπῶ.

Ἐμίλ Βεράρεν. Ἀπό τήν "Ἀλαζονεία" τῆς συλλογῆς
"Οἱ φηλές φλόγες". Ἀπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

Μιά γαλλική σειρά από μονογραφίες για σύγχρονους συγγραφείς έχει τό γενικό τίτλο "Κλασσικοί του εικοστού αιώνα. Και η εξήγηση του τίτλου ή γραμμένη στο εξώφυλλο των βιβλίων γράφει ανάμεσα σ' άλλα:

"Κλασσικό έργο, λέει τό Λεξικό τής 'Ακαδημίας, σημαίνει έργο πού άνθηξε στή δοκιμασία του χρόνου και πού οί άνθρωποι οί καλίσθητοι τό παίρνουνε για υπόδειγμα. Πολλοί συγγραφείς πού δέν άξιωθήκανε από τήν αρχή για τούτη τήν τιμή μπήκανε ύστερα, άλλοι πιο νωρίς, άλλοι πιο άργά, σ' αυτό τό Πάνθεο τής ψυχής, όπου ό Ρασίν δέν κοκκινίζει συναπανταίνοντας ένα Σταντάλ ή ένα Γκαϊτε ή ένα Ντοστογιέβσκι.

"Δέν είναι πολύ δύσκολο νά ύψωθοϋνε στο άξίωμα του κλασσικού συγγραφείς των περασμένων αίωνων. Μά η ζωντανή κριτική πρέπει νά δοκιμάζει νά λέει h i c e t n u n c (έδω και τώρα) σέ ποιούς από τους σύγχρονούς μας αξίζει νά όνομαστοϋν, από τώρα κλασσικοί χάρη στην υποδειγματική τους έμπειρία και στο υποδειγματικό τους ύφος!

Παρακάτω λέγεται πώς γι' αυτές τίς εκδόσεις διαλέγονται, έξω από προκαταλήψεις πολιτικές ή αισθητικές, συγγραφείς γάλλοι κι άλλόεθνοι πού μοιάζει ν' άνταποκρίνονται στίς μεγάλες άνησυχίες, στίς μεγάλες λαχτάρες του νεώτερου κόσμου.

Μιά άλλη τέτοια σειρά από σύγχρονες γαλλικές εκδόσεις πήρε τό γενικό τίτλο "Συγγραφείς παντοτινοί".

Θέση διαλεχτή ανάμεσα στους διαλεχτούς ανήκει δικαιωματικά στο μεγάλο μας ποιητή "Άγγελο Σικελιανό, πού στις 19 'Ιουνίου του 1951 ύστερα από πάνδημη κηδεία αγάλλιασε τό νεκρό του σώμα τ' άπτική γη, ή πολυαγαπημένη του. Στόν ύπεροχο φύλτη τής 'Ελλάδας καί τής ανθρωπότητας. Στό μεγαλόπνοο δραματιστή του υπεράνθρωπου προορισμού του ανθρώπου. Στό φλογερό αγωνιστή τής πανανθρώπινης λεφτεριάς, έσωτερικής κ' έξωτερικής. Στον άκούραστο εργάτη τής παγκόσμιας ειρήνης.

"Συγγραφές παντοτινός" είναι σίγουρα ό χρονολογικά τρίτος κορυφαίος ποιητής μας. Όπως είναι κι ό Σολωμός, όπως είναι κι ό Παλαμάς. "Κλασικός του είκοστού αιώνα". Γιατί είναι "ύποδειγματική ή έμπειρία" του Σικελιανού. Καί "ύποδειγματικό τό ύφος" του. Καί γιατί άνταποκρίνεται τό μήνυμά του "στis μεγάλες ανησυχίες, στίς μεγάλες λαχτάρες του νεωτερου κόσμου". Τί κι αν του άρνήθηκε θέση στην 'Ακαδημία τής 'Αθήνας ή φωτοσβεστική μικροτητα; Τί κι αν πέτυχε ν' άποκλειστεί ό μεγάλος "Έλληνας από τό βραβείο Νόμπελ; 'Ο Σικελιανός μπήκε στό "Πάνθεο τής ψυχής". Στό άπεινό Πάνθεο τής άθάνατης ποίησης.

Άκόμα δέν αξιολογήθηκε ολοκληρωτικά τό πολυσύνθετο καί πολύχυμο ποιητικό του έργο. Όστόσο από νωρίς φάνηκε ή "κλασική" του, γίγανε φανερά τά σημάδια τής ρωμής, τής "άντοχής στή δοκιμασία του χρόνου". Από τήν αρχή του αιώνα μας έδωσε ό Σικελιανός στόν έντεχνο λόγο μας νέα πνοή. Με άσύγκριτο πλούτο κ' έξαίσια λάμψη καί πλαστικότητα εικόνων, μέ πρωτοφανέρωτη φραστική δροσιά καί μέ ιδιότυπα γοητευτικούς ρυθμούς τραγούδησε τίς όμορφιές τής 'Ελλάδας. Καί μάλιστα του βουνου καί τής θάλασσας, πού είναι οί δύο όψεις τής γραφικότητας τής ιδιαίτερης πατρίδας του, τής Λευκάδας. Κ' έριξε νέο φώς στό αιώνιο τό συμβολικό νοημα των αρχαίων μύθων, τό βαθύ καί πολύεδρο.

Η ποίηση του Σικελιανού έχει πλούτο από μύθους τής αρχαιότητας, κοσμογονικούς, θεογονικούς, σωτηριολογικούς. Διαποτίστηκε από τον όρφισμό, από τήν έλευσινιακή παράδοση, από τήν προμηθεική ιδέα, από τή δελφική ιδέα. Κι από τήν πίστη στή ζωντανή τους συνοχή μέ τή χριστιανική σοφία. Παίρνουν οί μυθικές μορφές περιεχόμενο βαθιά καί πλατιά θεσηκευτικό, έξαγνισμένο από κάθε στείρο δογματισμό. Κι όμορφοπλέκονται οί αρχαίοι μύθοι μέ τήν ξαναζωντανεμένη τή βυζαντινή παράδοση καί μέ νεοελληνικούς λαϊκούς θρύλους. Συνδέθηκε τό πριν μέ τό τώρα. Με του τωρινού ανθρώπου τίς περιπέτειες, τους καημούς καί τους άγώνες, μέ τά προβλήματά του καί τίς άγωνίες του. Μέσα από τους μινωικούς μύθους καί μέσα από τά σύμβολα τά βιβλικά ό ποιητής βλέπει ξυμώσεις τής σημερινής κοινωνίας. Από τά βάθη του πριν κι από τά βάθη του τώρα ξεπετάγονται οί προεχτάσεις τους. Καί σχηματίζοντας τίς λαμπερές άφίδες πού ένώνουνε τους αιώνες μέ τους αιώνες φωτίζοννε του παντοτινού ανθρώπου τήν άπαντοχή για καλύ-

τερο αθραιο, για λεφτεριά και ειρήνη, για αρμονική ανάπτυξη, για δύναμη και όμορφη ζωή. Τήν άπαντοχή τήν ακοίμητη πού από δοκιμασία σε δοκιμασία, από αγώνα σε αγώνα, από νίκη σε νίκη, από κρυφα, εσύνειδα οδηγεί τ' ανθρώπινα άτομα και τ' ανθρώπινα σύνολα σε όλο και μεγαλύτερη αριότητα και σε ένότητα όλο και πιο ζωντανά και πιο φωτεινά συνειδητή.

Του ελληνικού λαού τήν ανύψωση όνειρευτήκε αρχικά ό "Άγγελος Σικελιανός. Μά στή φωτισμένη τή σκέψη του ό ελληνικός λαός αντιπροσωπεύει όλους τούς λαούς, ταυτίζεται τελικά μέ ολοκληρωτό ανθρώπινο γένος. Η αγάπη του ποιητή ξεκινώντας από τήν "Ελλάδα τή σημερινή και τήν αρχαία απλώθηκε σ' όλους τούς τόπους και σ' όλους τούς καιρούς. Όπως του Ρομαίν Ρολλαν ή ηδολη αγάπη για τή Γαλλία, όπως του Βεράρεν για τό Βέλγιο, όπως του Λόρεκα για τήν "Ισπανία, όπως του Ικάντι για τήν "Ινδία, έτσι και του Σικελιανού ή αγάπη για τήν πατρίδα του ή αγνή, ή βαθιάζή αληθινή, έφτασε σε τόση φωτεινότητα πού αγκάλιασε τήν οικουμένη. Πλάτυνε τήν έθνική του συνειδηση και τήν ανύψωσε σε συνειδηση πανανθρώπινη.

Στόν ελληνικό λαό απευθύνεται τό κάλεσμα του Σικελιανού για αρμονία και παγκοσμιοτητα. Τό κάλεσμα τής έσωτερικής του φωνής πού ακούγοντάς το όργάνωσε τίς περιφημες τίς Δελφικές γιορτές του 1926 και του 1930 κ' έδωσε κείνη τήν αξέχαστη παράσταση του "Προμηθέα δεσμώτη" μπροστά σε πλήθος πνευματικούς ανθρώπους απ' όλα τά έθνη μέ τήν ασίγαστη λαχτάρα να γίνουν οι Δελφοί πνευματικό κέντρο διεθνικής συνεργασίας, να γίνει ή "Ελλάδα φωτεινή έστία οικουμενικότητας.

Στόν ελληνικό λαό μιλούσε πάντα ό ποιητής του. Πλάι του στάθηκε και του τόνωσε τό φρόνημα σε καιρούς σκληρής δοκιμασίας, στόν άλβανικό πόλεμο, στή γερμανική κατοχή. Μέ χτυποκάρδι διαβάζανε οι σκλαβωμένοι "Έλληνες τό υπέροχο ποίημα " Τό μαρτύριο του "Όσιου Σεραφείμ στόν "Ελικώνα", τή συγκλονιστική ιστορία του άσκητή, του νεομάρτυρα, πού ό σουλτάνος έβαλε και τόν σκοτώσανε, γιατί ή φεγγοβολή τής εκστατικής του παρρυσίας πάγω στό βουνό κ' ή αναγκωική δύναμη τής προσευχής του, τής ζωντανής επικοινωνίας μέ τόν άόρατο κόσμο, φτέρωνε τίς καρδιές των ραγιαίων. Και τό λυρικό δράμα "Σίβυλλα" μιλώντας στην "Ελλάδα τή γερμανοκρατημένη για τήν "Ελλάδα τήν υποδουλωμένη στην ξεπεσμένη τήν αυτοκρατορική Ρώμη και για τό Νέκωνα, πού έξευτέλισε τό μαντεϊό των Δελφών μέ τήν τυραννική του άπαίτηση να μηθεϊ, συδούλιζε τή φωτιά τής αντίστασης.

Μέ μήνυμα ανάστασης και δοξαστικής παρείας προς τήν παγκοσμιοτητα εκφράστηκε η έσωτερική φωνή του νεώτερου όρφικού σόλο του τό έργο. Στόν "Άλαφροίσκιωτο", στόν "Πρόλογο στή ζωή", στίς "Συνειδήσεις", στίς "Ραψωδίες του "Ιόνιου", στο "Δελφικό λόγο", στο "Πάσχα των "Ελλήνων", στή "Μητέρα Θεού", σ' όλες τίς ποιητικές δημιουργίες πού αποτελούνε τούς τρεις τόμους του "Λυ-

ρικοῦ βίου". Καί στά λυρικά του δράματα. Στο "Διθύραμβο τοῦ Ρόδου", ὅπου ἀκούμε τό μεγάλο μυσταγωγό τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, τόν Ὀρφέα, νά προφητεύει στούς μαθητές του πῶς θά τόν σπαράξουν οἱ Μαινάδες καί νά τούς μιλᾷει γιά τή μεγάλη τήν ἀποστολή του: νά δώσει στούς ἀνθρώπους οὐλοῦς τό πιό ἐσωπερικό μυθικό σύμβολο, τό Ρόδο, "τῆς ἀγίας συμμετρίας τ' Ὀλύμπιο δῶρο", τό μυστικό εκατόφυλλο Ρόδο, που ἐνώνει σέ υπέρτατη σύνθεση τ' ἄλλα δυό τ' ἀρχαῖα σύμβολα, τό Στάχι καί τό Κλήρι, καί τίς ἀντιθέσεις τοῦς. Τό Ρόδο-Λόγο. Στο "Δαίδαλο στήν Κρήτη", πού ἔχει κεντρικό ἥρωα τόν πανάρχαιο τεχνίτη τόν ἀνεβασμένο στήν κορφή τῆς μυθικῆς σιάλας, τό ἄρτιο Πνεῦμα. Στή "Σίβυλλα". Στο "Χριστό στή Ρώμη". Στο μισοτελεωμένο τόν "Ἀσκληπιό".

Εἶναι μήνυμα τελείωσης, ὀλοκλήρωσης τοῦ ἀνθρώπου, μέ τήν αὐτοδημιουργία του. Καί μέ τή συνδημιουργία ὁλων τῶν λαῶν τῆς Γῆς. Συναντιέται καί μέ τή διδασκαλία πού δίνει ο σοφός ἐρευνητής τῆς φύσης καί τῆς χριστιανικῆς ἱερῆς παράδοσης, ὁ μέγας φιλόσοφος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, ὁ Πιέρ Τεγιάρ ντέ Σαρντέγ, γιά τήν "πύνητικοποίηση" τοῦ ἀνθρώπου. Καί γιά τή στάθμη τῆς ἀνθρωπότητας τή μετανθρώπινη, γιά τήν ὑπερανθρωπότητα.

Εἶναι μήνυμα ἀρτιότητος. Τῆς "ἄρτιας Ζωῆς", τοῦ "ἄρτιου Λόγου", τῆς "ἄρτιας Τέχνης".

Μαρία Οἰκονόμου

ARMENISMA ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ

Νά, σέ βάνω μπρός μου πιά ἀπό σήμερα
κι ἀπάνω στό τραπέζι μου
ἄνθρώπινο κρανίο.

Ἄλλ' ὄχι ὅπως ὁ ἥρωας τοῦ Βορρά
ἤ ως σ' ἔχει βάλει στό τραπέζι του ἀπάνω ὁ ἀσκητής.

Γλάστρα θεϊκιά τοῦ νοῦ μου,
νέ,
σέ βάνω ὀμπρός μου,
φωτογώνι σιωπηλό τῆς πιό κρυμμένης θέλησῆς μου,
πύργον ἐλεφάντινον
ἀπ' οπου ξεπηδάει σάμπως σημαία
ἠ φλόγα τῆς ψυχῆς.

"Ὁ ἀνθρώπινο κρανίο :

"Ὁ σκελετέ :

Σέ βάνω ὀμπρός μου σήμερα
ὅπως οἱ πατέρες μου σέ βάλανε
μές στό ἄδυτο τοῦ Δελφικοῦ Ἱεροῦ,
μέτρο καί στάθμη,
ζύγισμα τῆς, ἴδιας τῆς γιγάντειας
ὅπου κλείς μέσα σά μεδούλι

- άθανασίας μεδούλι -

όρμης :

"Ω άνθρωπινο κρανίο :

"Ω σκελετέ :

"Ω λευκή εικόνα του βαθύτερου,
του άγνότερου έαυτου μου .

Σέ στυλώνω έδώ μέσ στό έδυτο του άγαστηριου μου
μυστική κι άκοίμητη μερόνυχτα φεγγοβολή

νά μου φωτάς τά πιο βαθιά όνειρά μου

καί νά καλείς νά βγουνε, κάτασπρα

"Ω Έσύ, στό φως .

Στό φως της δημιουργίας :

"Ω κρανίο. "Ω δισκοπότηρο της παντογνώστρας Μέθης :

"Ω ίσια ραχοκοκαλία.

Καλάμι όπου ο Προμηθέας πρωτόκλεισε

για νά τό δώσει σ' όλους τους άδερφούς ανθρώπους,

τ' άγιο σπέρμα της άθάνατης φωτιάς .

Μεγάλο Αρχέτυπο.

"Α, δῶσε, δῶσε

όταν θά ρθουν καί τά δικά μου κόκαλα ν' άναπαυτουνε

σιωπηλά στή γη μου,

νά 'ναι κάτασπρα μπροστά στό φως της πιο μεγάλης Κρίσης,

νά 'ναι κάτασπρα μπροστά στό πιο μεγάλο Πνεμα

πού μου τά χτισε κρυφό κελλί της Δημιουργίας,

νά 'ναι κάτασπρα μπρός στή βασιλική Σιγή της Αιωνιότητας,

πιο άσπρα από νυφιάτικες λαμπάδες

πιο άσπρα κι άπ' τό χιόνι,

πιο άσπρα κι από τά θαμπωτικά χοχλάδια

της άπάρθενης βουνίσιας ρεματιάς.

(άπόσπασμα)

"Άγγελος Ξικελιανός. Από τον "Πρόλογο στη Ζωή"

(Λυρικός Βίος τόμ.Β'σελ.225)

ΤΟ ΡΟΔΟ Σ' ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΛΑΟΥΣ

" Ορφέα, δῶσε

τό Ρόδο καί σ' έμάς καί δῶσε το σ' όλους,

τί είν' ή ζωή πικρή άπ' τήν ώρα τούτη

πού ο άναςασμός του διάβη από μπροστά μας

καί δέν απλώθη στή γην όλην. Δῶσε το

τό Ρόδο στους λαούς, Ορφέα. Τί άγιος

είναι ο άγώνας του Κρασιου, πού ως λιγοστεύουν

τά θάρρη της ψυχής τή σπρώχνει πάλι

στους ζωντανους άνήφορους. Μά τώρα

δῶσ' τόν ἀγῶνα γιά τό Ρόδο, Ὁρφέα,
στούς λαούς, γιά νά κινήσουνε ὅλοι ἀντάμα
πρός τήν κορφή πού ὅλα τά σμίγει σ' ἕνα,
ψυχή καί σῶμα, αἷμα καί πνευμα, ἐχθρότη
μ' ἀγάπη, τόπους μ' ἄλλους τόπους, τ' ἀστρα
μέ τ' ἀστρα, ζωή μ' ἐθάνατο, τούς αἰῶνες
μέ τούς αἰῶνες. Δῶσ' στούς λαούς τό Ρόδο,
Ὁρφέα".

"Ἄγγελος Σικελιανός. Ἀπό τό "Διθύραμβο τοῦ Ρόδου"

ΓΗ ΚΙ ΟΥΡΑΝΟΣ ΕΙΝ' ΕΝΑ

Γῆ καί οὐρανός εἶν' ἕνα. Κ' ἕνας νά 'ναι
ἐδῶ πέρα ο μόχτος Σας. Σκωθῆτε,
πλάσματα νέα στό νέο π' ἀστράφτει Λόγο.
Τί γ' ἔχει γιά Σᾶς νά σμίξει μ' ἐτ' ἀστερία
μπροστί, ὡς βαθύ χωράφι μ' ἐχωράφι,
σταχια νά θρεφεί κι ο ουρανός.

"Ἄγγελος Σικελιανός. Ἀπό τή "Σίββλλα"

ΤΟ ΣΚΟΥΛΗΚΙ ΦΤΕΡΑ ΘΑ ΒΓΑΛΕΙ

Ἀπ' τήν ἀρχήν ὡς μέ τό τέλος ποιός μαντεύει
πῶς τό σκουλήκι ξαφνικά φτερά θά βγάλει;
Ἔτσι ἡ ψυχή τοῦ κάθε ἀνθρώπου κρυβεῖ ἀέριον
μέσα τῆς Θεοῦ, νά λυτρωθεῖ πλατιά πού πρέπει ...
Κι ἄν βγάλει ο ἄνθρωπος φτερά, κι ἀπό τοῦ "Ἡλίου
τά χερια ἀκόμα πῶς τά γκέμια νά μὴν πάρει;

"Ἄγγελος Σικελιανός. Ἀπό τό "Ὁ Δαίδαλος στήν Κρήτη"

ΤΟΥ ΜΥΡΜΗΓΚΙΟΥ Η ΜΟΙΡΑ

Τοῦ μυρμηγκοῦ ποτέ δέ σκέφτηκες τή μοίρα;
Πρωτογεννιεται με φτερά, μα ξαφνου παλι
τά χάνει ἐτοῦτα τά φτερά καί μ' ἐς στό χῆμα
κουφοδουλεύει, κι οὐρανός τό χῆμα του εἶναι.
Τί μ' ἐς στό μόχτο γιά νά σώσεις καί νά πλάσεις,
φήλα δέν εἶν' καί χαμηλά, μόν' ἕνας χτυπος
καρδιάς πού φτάνει ὡς μέ τά πέρατα τοῦ κόσμου.
κι ἄν εἶσαι μ' ἐς στή φυλακή καί τονε νιώθεις,
ἡ στίς καρφες καί νά τόν ζεῖς ἀγαγαλλιάσεις,
τούτος ο χτυπος τῆς καρδιάς π' ὅλα τά κλειθεῖ
στόν ἴδιο ὄρομο, ὀλόβαθα σου γιά μὴν πᾶφει
τοῦτο τό χρεος τό πῖο τρανόν ἀπανῶ ἀπ' ὅλα...
Τί ἀλί ἄν αἰφνίδια ξεχαστεῖς μ' ἐς στή χαρά σου.
καί π' εἶς ἀνάσασα, ἄν μαζί σου ο κόσμος ὅλος
μαζί μ' ἐσένα δέ μπορεσει ν' ἀνασάνει...

"Ἄγγελος Σικελιανός. Ἀπό τό "Ὁ Δαίδαλος στήν Κρήτη"

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ

Α΄ Η ΒΕΝΤΑΝΤΑ : ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ, ΠΝΕΥΜΑ ΑΡΜΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΤΗΤΑΣ

Όμιλία δοσμένη τό Γενάρη τοῦ 1964 στό Λονδίνο στό Συνέδριο Θρη-
σκευμάτων γιά τά ἑκατόχρονα ἀπό τή γέννηση τοῦ Βιβεκανάντα

Υπάρχει ἕνας παλιός σανσκριτικός στίχος πού ἐκφράζει μέ ὑψη-
λό αἶσθημα τό πνεῦμα τῆς ἀρμονίας καί τῆς παγκοσμιότητος πού ὑπάρ-
χει στη Βεντάντα. Τό παραδεχονται αὐτό καί συμφωνοῦν σ' αὐτό οἱ
περισσότεροι Ἴνδοί καί βέβαια ὅλοι οἱ Ἰνδουιστές. Ὁ στίχος λέ-
ει: "Ἰδια ὅπως τό νερό πέφτει ἀπ' τόν οὐρανό στη θάλασσα ἔτσι κ'
οἱ χαιρετισμοί πού προσφέρονται στούς διάφορους θεοῦα φθάνουν στό
θεό καί μόνο". Αὐτή εἶναι ἡ βασική στάση τῆς Βεντάντα ἀπέναντι σ'
ὅλες τίς θρησκείες. Αὐτή ἡ ἀποψη εἶναι πολύ παλιά στίς Ἰνδίες, ὅ-
σο παλιές εἶναι καί οἱ Βέδες. Γιατί οἱ Βέδες πρῶτες διατύπωσαν
αὐτό τό αἶσθημα ὅταν εἶπαν: "Αὐτό πού ὑπάρχει εἶναι ἕνα. Οἱ σοφοί
τό περιγράφουν μέ διάφορους τρόπους". Ἀργότερα στη Μπαγκαβάντ
Γκιτά βρισκομε αὐτό τό αἶσθημα νά ἐκδηλώνεται στά λογία τοῦ Κρίσ-
να, τοῦ θείου διδάσκαλου. Λέει: "Μ' ὅποιοδῆποτε τρόπο καταφεύγουν
οἱ ἄνθρωποι σέ μένα, αὐτούς ὅλους ἐγώ τοῦς δέχομαι τό ἴδιο. Οἱ
ἄνθρωποι ἀκολουθοῦν τό μονοπάτι μου μέ ὅλους τοῦς τρόπους". Ἐνας
Ἰνδός μυστικιστής τοῦ μεσαίωνα ἔγραφε: "Μπορεῖ νά ὑπάρχουν διά-
φορα εἶδη λαδιοῦν πρέ διάφορες λάμπες καί τά κεριά μπορεῖ νά εἶναι
ἀπό διάφορα εἶδη. Μά ὅταν καίνε βγάξουν τήν ἴδια φλόγα καί δύνουν
τόν ἴδιο φωτισμό". Καί στό δικό μας τόν καιρό τό ἴδιο αἶσθημα
ἐνσωματώθηκε στό πρόσωπο τοῦ Σρί Ραμακρίσνα. Ἀφοῦ ἄσκησε διάφο-
ρες θρησκείες στη ζωή του καί πειραματίστηκε τήν ἴδια ἀλήθεια σέ ὅ-
λες, ἔκαμε αὐτή τή μεγάλη δήλωση: "Υπάρχουν τόσα πολλά μονοπά-
τια ὅσες καί ἀπόψεις. Αὐτό τό αἶσθημα, αὐτό τό πνεῦμα ἀρμονίας
καί παγκοσμιότητος, ὅτι ὁ θεός εἶναι ἕνας καί ὅτι ὅλες οἱ θρη-
σκείες τελικά ἀδηγοῦν στόν θεό, εἶναι στη Βεντάντα βασικό.

Τί εἶναι Βεντάντα; Εἶναι ἀπέραντο τό θέμα καί θά περιορισῶ
στά πιό οὐσιαστικά διδάγματα τῆς Βεντάντας. Ἡ Βεντάντα εἶναι ἡ
αἰώνια θρησκεία τῆς Ἰνδίας, τῆς πλειονότητος δηλαδή τῶν Ἰνδῶν.
Ἡ κινή καί λαθεμένη ὀνομασία της εἶναι Ἰνδουϊσμός. Οἱ ὀνομασίες
Ἰνδουιστής καί Ἰνδουϊσμός μᾶς δοθήκανε ἀπό τοῦς ξένους καί μᾶς
μείνανε. Τό σωστό εἶναι νά δίνεται στη θρησκεία τῆς Ἰνδίας ἡ ἄν
προτιμάτε τῶν Ἰνδουϊστῶν τ' ὄνομα Βεντάντα ἢ Βενταντισμός ἢ ἀπλά
βεδική θρησκεία. Οἱ Ἰνδουϊστές εἶναι οἱ ἑκατοί τῆς θρησκείας καί

της φιλοσοφίας που περιέχουν οι Βέδες, τα παλαιότερα θρησκευτικά κείμενα που σώζονται σήμερα. Οι Βέδες μας παραδόθηκαν από στόμα σε στόμα, από γενιά σε γενιά. Για τους Ινδουίστες η αύθεντία τους είναι τελειωτική.

Η λέξη Βεντάντα σημαίνει το τέλος όσο και το απαύγασμα, από τις Βέδες. Η Βεντάντα περιέχει βασικά τη θρησκεία και τη φιλοσοφία όπως ερμηνεύονται στις Ούπανισάντ, σ'αυτή τη θεματοστά ανυψωτική και βαθιά πνευματική θρησκευτική φιλολογία. Στις Ούπανισάντ, που τις όνομασε ο Σπενχάουερ "παρηγοριά της ζωής μου" και "παρηγοριά του θανάτου μου".

Ένα από τα πιο γνωστά κείμενα της Βεντάντα, αλλά ύστερότερης προέλευσης, είναι η Μπαγκαβάντ Γκιτά, που ο Έντουϊν Άρνολντ της έδωσε τ'ώραϊο όνομα "Τό ούράνιο τραγούδι". Η Γκιτά, αν και δέν ανήκει ακριβώς στη σειρά των Ούπανισάντ, περιέχει την πεμπουσία των Ούπανισάντ. Ως και στίχους αυτούσιους παρμένους απ'αυτές έχει ενσωματώσει. Η Γκιτά, λέει ο Δρ. Ραντακρισνάντ, αντιπροσωπεύει τον Ινδουισμό στο σύνολό του. Κι όχι μόνο τον Ινδουισμό. Αντιπροσωπεύει τη θρησκεία στην παγκοσμιοτήτά της χωρίς όρια χρόνου ή χώρου". Ο Όλντος Χάξελυ λέει για τη Γκιτά πως είναι μια από τις πιο ξάστερες και περιεκτικές περιλήψεις της αιώνιας φιλοσοφίας². Και ο Σβάμι Βιβεκανάντα, που κηρύξε τη Βεντάντα σ'αυτή τη μεγάλη πολε, έδω και κάπου έβδομηντα χρόνια, όνομάζει τη Γκιτά "μπονέτο φτιαγμένο από τα όμορφότερα λουλούδια πνευματικής αλήθειας διαλεγμένα απ'τις Ούπανισάντ". Πραγματικά η Γκιτά μπορεί να θεωρηθῆ το μοναδικό βιβλίο, αυτό που καλύτερα αντιπροσωπεύει τη Βεντάντα μέ το παγκόσμιο του μήνυμα για θρησκευτική άρμονία και συναδελφότητα και για την πνευματική αλληλεγγύη και ένότητα ανάμεσα σ'όλες τις ύπαρξεις.

Η βενταντική φιλολογία, που αναπύχθηκε μέσα σε καμιά είκοσoαριά αιώνες, έχει μεγάλη έχταση. Οι Ούπανισάντ, η Βράχμα-Σούτρα και η Γκιτά πρέπει να θεωρηθούν πολυδουλεμένα βιβλία της βενταντικής φιλοσοφίας. Οι σχολιαστές της Βεντάντα αρχίζοντας από τό Σανκαρατσάρνα (Shankaracharya) έρμηνευσαν αυτά τα κείμενα προσθέτοντας πολυδουλεμένα και βαθυστόχαστα σχόλια και έδωσαν διάφορες σχολές. Και έπειδή πολλοί σχολιαστές υπήρξαν, πολλές σχολές δημιουργήθηκαν και όλες όνομάστηκαν σχολές της Βεντάντα. Βασικά όμως όλες μπορούν να καταταχτούν σε τρεις κύριες σχολές.

1) Στην Αντβάϊτα (Advaita), που αντιπροσωπεύεται από τον Σανκαρατσάρνα και που μπορεί να μεταφραστῆ άδυϊσμός ή πιο άπλά

1. Σημ. μετ. Ο Πρόεδρος της Ινδίας, σημαντικός συγγραφέας
2. Σημ. μετ. Βλ. Aldons Huxley Η προαιώνια φιλοσοφία και η Μπαγκαβάντ Γκιτά (Πελεκάν τεύχ. 16-Φθινόπωρο 1962, σελ. 44, τεύχ. 17-Χειμώνας 1962 - 1963, σελ. 31, τεύχ. 18-Άνοιξη 1963 σελ. 48, τεύχ. 19 - Καλοκαίρι 1963 σελ. 15 (ιδιαίτερα στο τεύχ. 19)
3. Σημ. μετ. Στίς Λονδίνο.

μονισμός, 2) στη Βισισταντβάιτα (Vishistadwaita), πού αντιπροσωπεύεται από τό Ραμανουγιατσάρα και πού μπορεί να μεταφραστή με τρισμένος αδυϊσμός, και 3) στη Ντβάιτα (Dvaita), πού αντίπροσωπείται από τό Μανταβατσάρα (Madhvanacharya) και πού μπορεί να μεταφραστή δυϊσμός. Όπωςδήποτε από πνευματική άποψη αυτά τά τρία συστήματα της Βεντάντα συμπληρώνουν τό ένα τό άλλο. Τό ένα οδηγεί στό άλλο σαν να πούμε, αλλά ποτέ δέν είναι αντιφατικά. Ακόμα και ό Σβάμι Βιβεκάνάντα λέει: " Σ' αυτά τά τρία συστήματα παρακολουθούμε τό βαθμιαίο τό ανέβασμα της ανθρώπινης σκέψης προς ψηλότερα και όλο ψηλότερα ιδανικά, ως πού τό κάθε τί βυθίζεται σ' αυτή τή θαναμαστή ενότητα, όπου έφτασε τό άντβαϊτικό σύστημα. Γι' αυτό τά τρία συστήματα δέν έναντιώνονται τό ένα στό άλλο". Πολλές σχολές έμφανίζονται μέ τ' όνομα Βεντάντα. Στην κοινή κουβέντα όμως ή λέξη Βεντάντα αναφέρεται στην Άντβάιτα πού μάς άπασχολεί τώρα.

Οί διδασκαλίες της Βεντάντα είναι άπρόσωπες, άφου δέν κατάγονται από κανένα πρόσωπο, από κανένα προφήτη. Η Βεντάντα δέν φτιάχτηκε γύρω από ένα πρόσωπο. Οί διδασκαλίες της έκδηλώνουν τίς βαθιές πνευματικές έμπειρίες πολύ έξελιγμένων φυχών, πού έφτασαν στον βυθό της Πραγματικότητας. Δέν είναι ύποθετικές θεωρίες, δέν είναι θεωρητική φιλοσοφία. Είναι αλήθειες δοκιμασμένες στις καρδιές των ανθρώπων, είναι άνώτερες πνευματικές πραγματώσεις, πού ισχύουν για όλες τίς εποχές και για όλους τους λαούς. Είναι παγκόσμια ή γοητεία τους, παγκόσμια και ή εφαρμογή τους.

Ο πρώτος στίχος μιās από τίς παλιότερες Ούπανισάντ, της "Ισα Ούπανισάντ, κάνει μιá σημαντική δήλωση, πού είναι ή πραγματική ούσία της βενταντικής διδασκαλίας: " Ό, τι αλλάζει σ' αυτόν τον κόσμο θά σκεπαστή από τον Θεό". Αύτή ή δήλωση της Ούπανισάντ άποτελεϊ τό θεμέλιο πού επάνω του χτίστηκε όλόκληρη ή Βεντάντα. Έμφράζει τή βασική βενταντική αλήθεια καθαρά και ξάστερα. Και παρακινεί τον άνθρωπο να τήν πραγματοποιήση. Μιλάει για τήν πνευματική ενότητα όλων των ύπάρξεων. Γιατί τό κάθε τί τ' άγκαλιάζει ό Θεός. "Όλα είναι θεϊκά. Ο Μαχάτμα Ικάντι ειπε γι' αυτό τό στίχο κάποτε: " Αν όλες οι Ούπανισάντ και όλες οι άλλες γραφές γίνουνε στάχτη και μόνο αυτός ό πρώτος στίχος της "Ισα Ούπανισάντ μείνει άκέραιος στη μνήμη των "Ινδουϊστών, ό "Ινδουϊσμός θά ζήση αιώνια".

Όταν ή Βεντάντα βεβαιώνει ότι όλα είναι θεϊα, αυτό είναι διαπίστωση της αλήθειας ότι ή τελική πραγματικότητα πίσω άπ' τά φαινόμενα, πίσω άπ' αύτή τήν πολλαπλή έκδήλωση του μυστήριου του σύμπαντος, είναι μιá πνευματική οντότητα, πού είναι μιá, άπέραντη, παγκόσμια και παντοτινή. Αύτή τήν πνευματική πραγματικότητα τήν όνομάζουν 'Απόλυτη Ύπαρξη-Ινώση-Μακαριότητα-Σαχσιντανάντα (Sachchidananda σανσκριτικά) και όλα τ' άλλα είναι φαινόμενα και τίποτα άλλο. Απατηλά είναι όλα, όνόματα και μορφές. Πλανερές έμφανίσεις πού προβάλλονται στη μιá και μόνη πραγματικότητα πού είναι πνευματική και θεϊκή. Η Βεντάντα παραδέχεται ότι τό Πνεύμα

πού είναι απόλυτη Συνείδηση, είναι ή παντοτινή μαρτυρία κά-
θε πραγματικῆς καί μορετῆς συνειδησιακῆς κατάστασης. Ἀντίλα-
λος αὐτῆς τῆς βενσαντικῆς ιδέας είναι τά πολύ σημαντικά λόγια
πού εἶπε ὁ Ἄρθουρ Ἐντινγκτον (Sir Arthur Eddington): " Ποιά
είναι ἡ ἀλήθεια γιά τόν ἑαυτό μας; " ρωτάει. Καί προσθέτει: " Μποροῦ-
με νά δώσουμε διάφορες ἀπαντήσεις. Εἴμαστε ἕνα κομμάτι ἄστρο
πού πῆγε στραβά. Εἴμαστε περίπλοκος ὑλικός μηχανισμός-μαριο-
νέτες, πού κουνιόμαστε, περπατᾶμε, γελάμε καί πεθαίνουμε ἀπ' τό χέ-
ρι πού γυρίζει τό χερούλι ἀλό κάτω. Μά ἄς θυμόμαστε ὅτι υπάρ-
χει μιά ἀπάντηση βασιική, πού δέ μποροῦμε νά τήν ἀποφύγουμε; Εἴ-
μαστε αὐτό πού κάνει τήν ἐρώτηση". Συγκρίνετέ το μέ κείνο πού
ρωτᾷ ή Οὐπανισάντ: Μέ τί πράγμα μπορεῖ κανεῖς νά γνωρίση τό
γνώστη; " (Συνεχίζεται).

Σβάμι Ἀνανυανάντα. Ἀπό τό ἀγγλικό περιοδικό " Ἡ Βεντάντα
γι' Ἡ Ανατολή καί Δύση". Μετάφραση Χρυσῆς Καφαλοπούλου

Β' ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΜΟΣ

Κυτᾶμε πάντα νά κάνουμε φανερά καί γνωστά τά σημεῖα τῶν
καιρῶν πού θεμελιώνουν εὐλογες ἐλπίδες. Καί μέ πολύ ζωηρό ἐν-
διαφέρον παρακολουθήσαμε τόν " Ἐστοχασμό " πού μεταδόθηκε ἀπό τό
Ραδιόφωνο στήν ἐκπομπή του τῆς 21 Ἀπριλίου 1963. Ὁ Πάστωρ
Ζώρζ Μαρσάλ (Georges Marchal), πού τόν ἔγραφε, τιμᾷ τόν Προ-
τεσταντισμό τῆς Γαλλίας. Μέ τίς πλατειῆς του ἀπόψεις πλησιᾷ
ζει σχεδόν τῇ θεοσοφικῇ θέσει.

Καλλίτερα ἀπό μιά ἀνάλυση πιστεύουμε πώς ή παράθεση σχε-
δόν ὀλοκληροῦ τοῦ κειμένου του θά βοηθήσει τόν ἀναγνώστη νά
κρίνει.

" καί ἤξουσιν ἀπό ἀνατολῶν καί δυσμῶν καί
" ἀπό βορρᾶ καί νότου, καί ἀνακλιθήσονται
" ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ".

(Βύαγγελιστῆς Λουκᾶς ιγ' 29)

Μιλᾷ ὁ Χριστός. Μᾶς θυμίζει πώς τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ δέν
μπορεῖ νά τήν κληρονομήσουν μονάχα τά παιδιά τοῦ Ἀβραάμ. Ἡ
ἀποκλειστικότητα, καί ή φυλετική καί ή ἐκκλησιαστική, είναι μιά
ἀπό τίς μεγάλες ντροπές ὄλων τῶν καιρῶν. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε
πώς ὁ χριστιανισμός τότε ἦταν πιό δυνατός ὅταν δέν κατέτρεχε
κανένα. Στούς τρεῖς πρώτους αἰῶνες του τό πνεῦμα τοῦ Χριστια-
νισμοῦ ἐνίκησε καί ἐθριάμβευσε χυνονας μόνο τό αἷμα τό δικό
του.

Νά πού ὁ Ἰησοῦς μέ λίγα λόγια περνᾷ πάνω ἀπ' ὅλες τίς ἀπο-
κλειστικότητες. Ὁ οἰκουμενισμός του πάει καί βρῖσκει τούς ἀν-
θρώπους ὅπου είναι, μέ ἄλλα λόγια παντοῦ. Αὐτή τῇ μυστική εὐ-
χία ὑπόσχεται σέ ὅλους ἐκείνους πού ἐκλείσαν τήν πόρτα τους
στά πλησιάσματα τοῦ Θεοῦ.

"Ας αναρωτηθούμε, σάν τί νά σημαίνουν γιά μᾶς αὐτές οἱ πλατειαί προοπτικῆς.

Τό καταλαβαίνετε βέβαια, αὐτά τά τέσσερα σημεῖα τοῦ δρίζοντα ἀντιπροσωπεύουν ὅλη τήν γῆ. Λοιπόν ὀλόκληρη ἡ κατοικημένη γῆ λέγεται ἑλληνικά Οἰκουμένη, καί ἀπό κεῖ βγαίνει ἡ λέξη μας "Οἰκουμενισμός". Οἰκουμενική ἀπό τή φύση τῆς καί ἀπό τόν προορισμό τῆς ἡ αἰώνια Ἐκκλησία, πού οἱ γήινες Ἐκκλησίες μας δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρ' μαρτυρίες πότε παθιασμένες καί πότε ἀξιολύπητες, ἀπευθύνεται σέ κάθε ἄνθρωπο καλῆς θέλησης, ἀκολουθώντας γύρω ἀπό τό τραπέζι τοῦ αἰώνου τρεῖς, ἄς ποῦμε, ὁμόκεντρος κύκλους.

Ὁ πρῶτος, ὁ πιό ἄμεσος, δέν θέλω νά πῶ ὁ πιό ἀπλός, εἶναι ὁ κύκλος τοῦ ἑσπερικοῦ οἰκουμενισμοῦ, τοῦ χριστιανικοῦ οἰκουμενισμοῦ. Στό δογματικό ἐπίπεδο τά προβλήματα πού θέτει φαίνονται ἄλυτα. Ἡ πνευματική ἐνότητα τῶν πιστῶν δημιουργεῖ ἕνα σωρό δυσκολίες. Μιά τρικυμία ἀπό ἀμφισβητήσεις πού μέσα τους ἡ εὐαγγελική βεβαιότητα ξεθωριάζει. Μήπως περιμένετε νά σᾶς δοθῇ ἀπάντηση γιά τόν ἀριθμό καί τή φύση τῶν μυστηρίων; γιά τό ἔγκυρο τῶν χειροτονιῶν, γιά τούς Ἀποστόλους, πούμίλαγαν ὅλες τίς γλώσσες, γιά τήν πανταχοῦ παρουσία τοῦ Ἰησοῦ, γιά τόν ρόλο τόν συλλυτρωτικό τῆς Παναγίας, γιά τή μεσιτεία τῶν Ἁγίων, γιά τό ἀλάθητο τοῦ Πάπα, γιά τήν παγκοσμιότητα τοῦ κλήρου - χωρίς ν' ἀναφερθῶμε στήν Ἁγία Τροάδα καί στήν Κόλαση - μήπως περιμένετε, γιά νά μιλήσωμε γιά τήν Ἐνωσῆ τῶν Χριστιανῶν καί γιά νά τήν ζήσωμε, νά συμφωνήσωμε πρῶτα ὅλοι ἐμεῖς οἱ θεολόγοι; Σᾶς παρακαλῶ μὴν ξεχνᾶτε ὅτι ἂν ἡ ἐνότητα ἡ δογματική, στήν κορυφή, δέν ἔχει γίνεῖ ἀκόμα καί χωρίς κάποιο θαῦμα δέν θά γίνεῖ ἴσως παρὰ μόνο πέρα ἀπό τούς αἰῶνες καί στό φῶς ἐνός ἄλλου ἡλίου, ἡ ἐνότητα στή βάση ἔχει γίνεῖ. Ἐχομε πιά κάνει κτῆμα μας τήν κοινή μας κληρονομιά, διαμαρτυρόμενοι, καθολικοί, ἑλληνορθόδοξοι. Ἄς τό ποῦμε ἄλλη μιᾶ φορά, σέ κανένα δέν θά ἐρχόταν ἡ ἰδέα σήμερᾶ νά ἴσχυρισθῆ πῶς ὁ καθολικός Πατέρας ντέ Φουκῶ (de Foucauld), ὁ διαμαρτυρόμενος Σβαίτσερ (Schweizer) ἢ ὁ ὀρθόδοξος Μπερντιάγεφ (Berdiáeff) δέν εἶναι χριστιανοί. Καί ἔπειτα, γιὰ τί πέρα ἀπό τούς θεολογικούς τύπους, πού εἶναι χρήσιμοι ἀλλά ὄχι ἀρκετοί, ὁ Χριστός τῆς βαθείας ζωῆς, τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἀγάπης, τούς ἐνώνει ἐναντία στό σκάνδαλο, στόν πόλεμο, στόν κυνισμό, ἐναντία ἀκόμα καί στήν ταπεινή καθημερινή ζωή, ἐναντία στά κουραστικά καθημερινά μικροκαθήκοντα, πού σέ κάνουν νά λαχανιάσεις, στίς μαρμαρμένες τρυφερότητες, στά φθηνά ἢ τιποτένια στρατηγήματα πού μεταχειροβομαστε ἀκόμα καί στίς σχέσεις μας με τόν Θεο.

Λίγο πιό πέρα ὁ ἄλλος κύκλος τοῦ οἰκουμενισμοῦ μᾶς φέρνει ἀπό τά τέσσερα σημεῖα τοῦ ορίζοντα ἀντιμέτωπους μέ τίς ἄλλες θρησκείες τοῦ κόσμου. Μ' ἐκεῖνες πού δέν ἐπικαλοῦνται ἡ ἐπικαλοῦνται πολύ λίγο τό ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Τί θά κάναμε λοιπόν; Τό νοιώθουμε ὀρι πῶς ὁ καιρός γιά τά εὐκόλα ἀναθέματα ἔχει περάσει. Μήπως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, πού δέν μπορούμε νά τόν

υποφιασθούμε πώς δέν αισθάνεται αδιάλλακτη αγάπη για τόν Ίη-
σοῦ δέν ἔγραψε: "ἢ Ἰουδαίων ὁ Θεός μόνον, οὐχί δέ καί ἔθνῶν; ναί
καί ἔθνῶν" (Πρός Ρωμαίους γ' 29). Θά διώξουμε καί τούς πειρασμούς
τοῦ συγκρητισμοῦ. Φαντάζεται ὁ συγκρητισμός πώς μπορεῖ νά καταλή-
ξει σέ μιᾶ οἰκουμενική θρησκεία ἀνακατεύοντας καί προσθέτοντας
εκλεκτά κομμάτια ἀπό τίς διάφορες θρησκείες. Ἐνας σωρός πέτρες,
ἄς εἶναι καί πολύτιμες, δέν ἀποτελεῖ μνημεῖο. Τό μνημεῖο ἔχει κα-
νόνες, ρυθμό, ἀρχιτεκτονική, τή δική του ἱστορία. Αὐτά τά κατασκευ-
άσματα, πού ἐδοκίμαστηκαν ἀπό καιρό, δέν δώσανε ποτέ τίποτα. Τά κα-
τεργάστηκαν ἄνθρωποι πού οὔτε γιά τήν καλή τους πίστη οὔτε γιά
τήν εὐγένειά τους δέν χωρεῖ ἀμφιβολία, ὁμως στεροῦνται τό στοι-
χεῖο τῆς ἐνότητας, τοῦ καταλύτη, τῆς ζωντανῆς ψυχῆς.

Ὡστόσο ἡ οἰκουμενική θρησκεία δέν εἶναι ἄδειος λόγος. Ἐκεῖ-
νο πού ὀνομάζουμε εἰδωλολατρεῖα, δίνοντας σ' αὐτή τήν ἐκφραση κά-
ποιο νόημα προσβλητικό, δέν εἶναι ἕνα σκοτεινό χάος. Εἰδωλολά-
τρης εἶναι ὁ Πλάτων, ὁ Ἐπίκτητος. Μιά ἀπό τίς πιό μεγάλες μορφές
τοῦ σύγχρονου οἰκουμενισμοῦ, ὁ Νάθαν Σέντερμπλομ (Nathan Soder-
blom) ἔγραψε ἕνα ὁλόκληρο βιβλίο, "Ὁ Θεός ζῆ μέσα στήν ἱστο-
ρία", γιά νά δείξει πώς τό Φῶς ποτέ δέν ἔλειψε ἀπό τούς ἀνθρώ-
πους. Ἡ ἱστορία τῶν θρησκειῶν μέ ὅλες τῆς τίς σκοτεινές σελίδες
εἶναι ἀπόδειξη πώς τό Φῶς μένει πάντοτε ἀνάμεσα μας. Ἀδικοῦμε
τάχα τούς ἄλλους ὅταν χαιρετίζουμε στόν Χριστό Ἰησοῦ τήν ἀνώτε-
ρη προσωποποίηση τοῦ Πνεύματος; Εἶναι ὁ ἀνθός τοῦ παλαιοῦ Ἰσρα-
ήλ. Καί ὁ Ἰσραήλ μή δέν εἶναι ἡ θρησκευτική συνείδηση τοῦ κόσμου;
Ἐκεῖ, ὅσο πονθενά ἄλλοῦ, ἔγιναν οἱ μεγάλες ἐμπειρίες τῆς πίστεως.

Ἐδῶ οἰκουμενισμός σημαίνει νά ἀναζητᾶμε παντοῦ, ἀκολουθώντας
τόν Χριστό, κάθε τί πού ταιριάζει μέ τό πνεῦμα Του. Καί ἐπειδή ὁ
Θεός δέν ἐμεινε ποτέ χωρίς μαρτυρίες, ἡ ἀναζήτησή μας ἔνθα μεί-
νει ἀκαρπῆ. Ἐκεῖ πού βρισκουμε θέληση ἀγνοήτας, ταπεινή προσευ-
χή, θερμή κατανόηση, ἀρνηση στό μίσος, καλωσύνη πού ἐκουλῶγει, ἐ-
κει υπάρχει ὁ Θεός. Καί ποίος νά παραδεχθῆ πως ἐκεῖ ὅπου ἀ λ η θ
ι ν ἄ υπάρχει ὁ Θεός εἶναι δυνατόν ἀ λ η θ ι ν ἄ ὁ Χριστός
νά λείπει; Οἱ πῶτοι Χριστιανοί στοχαστές, πού τούς λέμε Ἀποστο-
λικούς Πατέρες, εἶναι βέβαιοι γι αὐτό. Γι αὐτούς -καί γιά μας -
ὁ Χριστός ἐν πνεύματι προυπήρχε τῆς Γέννησῆς του στή Γαλιλαία.
Ἀπό τό πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ ἐμπνέονται ὅλες οἱ πίστεις τοῦ κόσμου
τούτου, κάθε φορά πού τραβοῦν τόν δρόμο τῆς Ἀγάπης καί τῆς Ἀ-
λήθειας. (Συνεχίζεται).

Πῶλ Τορὲν (Paul Thoren). Ἀπό τά γαλλικό θεοσοφικό περιοδικό
"Ὁ γαλάζιος λωτός" (Le lotus bleu) Νοέμβρ.-Δεκεμβρ. 1963
Μετάφραση Σοφίας Προβελεγγίου Σουλιωτή

Γ' Η ΣΟΦΙΑ ΕΝΟΠΟΙΕΙ

Ἡ μελέτη τῆς σοφίας μέ φέρνει κοντά στήν καθεμιά ἀπ'τίς θρησκειῶς τοῦ κόσμου, στήν κάθε φυλή, στό κάθε ἔθνος. Γιατί ἡ σοφία ἐνοποιεῖ.

Τζώρτζ Σίντνυ "Αραντελ (George Sidney Arundale)
'Από τό γαλλικό θεοσοφικό περιοδικό "Ὁ γαλάζιος λωτός"(Le lotus bleu). Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΚΕΨΗ

Α' ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗΝ "ΑΣΚΗΤΙΚΗ" ΤΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Μεγάλη κι ἀνικανοποίητη στάθηκε ἡ μεταφυσική ἀγωνία τοῦ Καζαντζάκη. Θά μπορούσε νά πῆ κανεῖς πώς τό μεταφυσικό πρόβλημα, τά αἰώνια ἀναπάντητα ῥωτήματα τοῦ ἀνθρώπου γιά τήν ὕπαρξή του, τόν ἀγώνα του, τή φθορά καί τή μοίρα του, εἶναι ὁ κεντρικός πυρήνας γύρω ἀπό τόν ὁποῖον περιστρέφεται ὄλο του τό ἔργο, τά πεζά καί τά ποιήματα, οἱ τραγωδίες, τά ταξίδια του.

'Από τά πρῶτα κι' ὅλας νεανικά του χρόνια, στήν Κρήτη, στό Μεγάλο Κάστρο, νοιώθει πώς δέν μπορεῖ νά λάβει μέρος στή ζωή, γιατί ἡ ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας ἔρχεται νά σκιάσει κάθε προσωπική χαρά, κάθε του εὐχαρίστηση. "Ἄν δέν βρῶ ποιός εἶναι ὁ σκοπός τῆς ζωῆς πάνω στή Γῆ, πώς θά μπορέσω νά βρῶ ποιός εἶναι ὁ σκοπός τῆς δικῆς μου μικρῆς κι' ἐφήμερης ζωῆς, κι' ἄν δέν δώσω σκοπό στή ζωή μου, πώς θά μπορέσω νά μπῶ στήν πράξη; "Ἄν οἱ μεταφυσικές ἔγνοιες γιά ἕνα νέο εἶναι ἀρρώστια, ἐκείνη τήν ἐποχή ἤμουν βαρειά ἄρρωστος".

Φοιτητής στό Παρίσι δέν ἔχει βγῆ οὔτε ἕνα βράδυ ἔξω ἀπ' τό φοιτητικό του δωμάτιο. Ξενυχτάει διαβάζοντας. Εἶναι ἡ ἐποχή πούχει ἀνακαλύψει τόν Νίτσε καί σωρός τά βιβλία του σιβάζονται μπρός του. Ὁ τραγικός φιλόσοφος μέ τήν ἀπελπισμένη κοσμοθεωρία του ματώνει ἀκόμη περισσότερο τήν ἀνοιχτή πληγή του. Καί τό πρῶτο τρέχει ν' ἀκούσει τή μαγική φωνή τοῦ Μπέρξον, πού "σάν ξόρκι μαυλιστικό" θαρχόταν νά ρίξει μιὰ στενή λουρίδα φῶς στό σκοτάδι. "Καυμένη, ἀδικοσκοτωμένη νειότη μου. "Θά φωνάξει, ἀργότερα. "Δέν ἤξερα τότε πώς Θεός, κόσμος, ζωή εἶναι ὅλα ἕνα, τό ἴδιο πράγμα, δημιουργός καί δημιουργία, μορφή καί οὐσία τό ἴδιο. Νόμιζα πώς αὐτό τό τεράστιο φανταχτερό παραπέτασμα τό κεντημένο μ ἀνθρώπους καί ζῶα, πουλιά, δέντρα κι ἀνθούς, εἶναι τό φόρεμα τοῦ Θεοῦ καί πίσω ἀπ' αὐτό κρυβόταν ἡ ἱερή, ἀσάλευτη παρουσία του. Ἀργότερα κατάλαβα πώς αὐτό τό ἴδιο τό παραπέτασμα εἶναι ἡ εἰκόνα. Μην ἀναμερίσεις τό παραπέτασμα. Δέν ὑπάρχει πίσω του τίποτε".

Χριστός, Βούδδας, Μπέρξον, Λένιν, θεοί, σοφοί καί προφήτες, σταθιοί μιᾶς ἀκούραστης πορείας γιά τήν ἀνακάλυψη τοῦ Θεοῦ, γιά τήν ἀναζήτηση πίστεως. Ὁ Καζαντζάκης ἔσκυβε ἀκούραστα πάνω σέ θρη-

ή θεϊκή πνοή ξεκίνησε για τό μεγάλο της ταξίδι και πού αναγκά -
στηκε νά τίς πετάξει καθ'όδόν, όταν βρήκε πώς δέν τῆς χρειαζόν -
ταν παρά μόνον ή κεφαλή τοῦ ἀνθρώπου. Μείνετε πιστοί στή ζωή,
δίδασκε ὁ Μπέρξον. Ἄρῳ ὁ Θεός ἐκφράζεται πάνω στή Γῆ μέ τόν ἀ -
γώνα, τή σύνθεση, τή δημιουργία, ἄς τόν μιμηθοῦμε ἀγωνιζόμενοι,
συνθέτοντας, δημιουργώντας.

Ἐ Καζαντζάκης βρήκε μέσα πτή θεωρία τοῦ Μπέρξον τόν θεμέλιο
λίθο πού τοῦ χρειαζόταν για νά στηρίξει και νά οἰκοδομήσει τή
ζωή και τό ἔργο του. "Νά κάνεις τήν ὕλη πνεῦμα, νά μετουσιώσεις
τήν ὕλη σέ πνεῦμα, νά ἐλευθερώσεις τό πνεῦμα πού μάχεται φυλα -
κισμένο στήν ὕλη σου, νά κατεργαστεῖς τό σκοτάδι τῆς ὕλης, νά
τό κάνεις φῶς". Ὅλο του τό ἔργο εἶναι γεμάτο ἀπό τίς φράσεις
αὐτές και μέσα ἀπό τήν ἔννοιά τους ξεπηδάει ὅλο τό φιλοσοφικό
καταστάλαγμα και τό Ηιστεῦ του.

"Νά κάνεις τήν ὕλη πνεῦμα". Τί εἶναι τό πνεῦμα και πώς ή ὕ -
λη μετουσιώνεται σέ πνεῦμα; Δυό ἀντίρροπα ρεύματα, λέγει στήν "Ἀ -
σκητική" του, δυό δυνάμεις ἀντίρροπες, πηγάζουν μέσα ἀπ' τήν ἀρχέ -
γονη κοσμογονική οὐσία. Ἄρρην και θῆλυ, Σπόρος και Μητέρα. Ὁ ἀ -
νήφορος πρὸς τή σύνθεση, τή ζωή, τήν ἀθανασία. Ὁ κατήφορος πρὸς
τήν ἀποσύνθεση, τό σκότος, τό θάνατο. Ἡ μιά δύναμη μάχεται νά
συνθέσει, νά δημιουργήσει, νά φωτιστεῖ ὀλοένα μέ περισσότερη συν -
εἶδηση, νά ἐλευθερωθεῖ ἄξω ἀπό τήν ὕλη πρὸς τήν ἀθανασία. Ἡ ἄλ -
λη ἀντιστέκεται, ἔχει τάση ἀντίρροπη, νά κατηφορίσει πίσω πρὸς
τήν ἀποσύνθεση, τήν ἀσυνειδησία, τό θάνατο. Αἰώνια οἱ δυό αὐτές
δυνάμεις συγκρούονται μέσα στήν ὕλη. Τό ὄρατά για μᾶς χνάρια αὐ -
τῆς τῆς σύγκρουσης εἶναι ὁ κόσμος, τά πράγματα, τά φυτά, τά ζῶα,
οἱ ἀνθρώποι. Τό κακό ὑπάρχει μόνον ὡς ἄρνηση. Δέν εἶναι φύσει ἄλ -
λά θέσει - ὡς ἀντίσταση.

Κάθε ἄτομο εἶναι μιά παλαιίστρα βου τά δυό ρεύματα παλεύουν
για ἰσορροπηση. Ἡ ἰσορροπηση, ή συμφιλίωση κι' ή καλή συνεργα -
σία τῶν δυό ἀντιρροπῶν ρευμάτων κάνουν νά γεννηθεῖ τό πνεῦμα. Μέ -
σα στόν ἀνθρώπο ή ψυχή εἶναι ή μαγιά για τό πνεῦμα, τό προζύμι,
και μπορεῖ ὁ ἀνθρώπος μέ τήν βοήθεια τῆς ψυχῆς του ἰσορροπώντας
κι ἐναρμονίζοντας τά δυό ἀντίρροπα ρεύματα μέσα του, σέ φιλική
συνεργασία, νά κάνει νά προβάλλει τό πνεῦμα. Τό πνεῦμα εἶναι τό
μεγάλο, ἀσύλληπτο δρασμ, εἶναι τό θεϊκό παιδί πού μέ φοβερόν ἀγῶ -
να και πόνο κυφορεῖται ἀργά ἀργά μέσ στους αἰῶνες ἀπό τό πρῶ -
το ἀνοργάνωτο ὕλικό ἄτομο ὡς τον ἀνθρώπο κι' ἀπό τή Γῆ ὡς τον ἀ -
στροκατακλυσμό τοῦ Γαλαξία. Ὅλη ή γῆ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ἕνα ἀπέραν -
το, ἀκούραστο ἐργαστήρι για τό πνεῦμα. Φυτά, ζῶα, ἀνθρώποι, σκα -
λοπάτια για νά πατήσει τό πνεῦμα και ν' ἀνεβεῖ. Θεέ μου! Τί φοβε -
ρός ἀγῶνας, τί τρομακτικός ἀνήφορος ἀπ' τό ζῶο στόν ἀνθρώπο, ἀπ'
τόν ἀνθρώπο στό Θεό! (Συνεχίζεται)

Αἰμιλία Ἴβου

Β' ΕΔΩ ΚΑΙ ΤΩΡΑ

Μήν κυττάξεις πίσω σου. Μήν κάνεις όνειρα για τό μέλλον. Δέν θά φέρεις πίσω τά παλιά, ούτε θά ικανοποιήσεις έτσι τά άλλα όνειρά σου. Τά καθήκον σου, ή άμοιβή σου ή μοίρα σου βρίσκονται έδω και τώρα.

Ντάγκ Χάμμερσελντ (Dag Hammarskjöld), σύγχρονος σουηδός πολιτικός και συγγραφέας. Από τά "Όρόσημα" (τό ήμερολόγιό του)

Μετάφραση Σοφίας Προβελεγγίου Σουλιώτη.

Γ' ΤΟΥΤΗ ΤΗΝ ΩΡΑ ΤΟΥΤΗ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ

Τό λάθος πού κάνουμε συνέχεια είναι ότι δέν συγκεντρώνουμε τήν προσοχή μας στή σημερινή μέρα, σέ τούτη έδω τήν ώρα τής ζωής μας. Ζούμε στά περασμένα ή στά μελλούμενα. Συνέχεια προσμένουμε τόν έρχομό κάποιας ειδικής μέρας όπόταν ή ζωή θά ξεδιπλωθεί για νά μάς δεξεί καθαρά τό νόημά της. "Έτσι ή ζωή μας ξεφεύγει σαν τό νερό μέσα άπ'τά δάχτυλά μας ή χύνεται και χάνεται σαν τό χρυσό τό στάρει άπ'τό σακί πού δέ δέθηκε καλά.

Γελτσάνινωφ (1881-1934), ρώσος κληρικός και στοχαστής έξόριστος. Από τό "Όμερολόγιό" του. Μετάφραση Δημήτρη Θεοδορίδη

Δ' ΣΤΟ ΑΙΩΝΙΟ ΤΩΡΑ

Ός τήν ώρα πού μονάχος του ό άνθρωπος θά γίνει αδιάφορος δέν θά μπορέσει νά μάθει ποιά είναι ή εύτυχία και θά βρίσκεται μέσα στά δεσμά τής σύγκρουσης και μέσα στό φόβο τής μοναξιάς.

Η έξάντληση από τόν άγώνα ακόμα θά τόν φθείρει. Πρέπει νά δημιουργηθοϋνε μεγάλοι άνθρωποι πού νά ζοϋνε μέσα στή γαλήνη τής ημονίας. Τέτοιοι άνθρωποι νά δημιουργηθοϋνε μέσα σας. Τέτοιοι άνθρωποι νά φέρουν νέες μεταμορφώσεις, νά γίνουν μιά φλογα πού θά κάψει τή σκουριά τής μη πραγματικότητας και θά δημιουργήσει στήν τήν τρομερή ενέργεια πού θά είναι ένας κίνδυνος για όλα τά έπουσιώδη παιδιάστικά πράγματα.

Για νά γίνετε τέτοιοι άνθρωποι πρέπει νά ζείτε μέσα στό αίω-νιο τώρα, σ'αυτή τή στιγμή τής αίωνιότητας πού δέν είναι ούτε τό μέλλον ούτε τό παρελθόν. Μέσα σέ σας πρέπει νά συγκεντρωθεί αυτή ή κατανόηση, αυτή ή άπέραντη δύναμη πού θά καταστρέψει τίς μη πραγματικότητες, τά έπουσιώδη πράγματα πού περιτριγυρίζουν τό έαυτό. Τέτοιοι άνθρωποι μέ τήν ίδια τή ζωή τους θά δημιουργήσουν ένα νέο κόσμο, μιά νέα κατανόηση. Η ίδια ή ζωή σας έχει

σημασία, αυτό που κάνετε, αυτό που σκέπτεσθε, όχι αυτό που κηρύχνετε, όχι μέ ποιό τρόπο ρίχνετε μιά σκιά στό πρόσωπο τῆς γῆς.

Όλα αυτά φαίνονται απέραντα, ἀκαθόριστα, ἀβέβαια, ἀφταστα, Ἄλλά πρέπει νά τά κυνηγήσετε, ἀκόμα κι ἂν εἴσθε ἀδύναμοι ἀκόμα κι ἂν ἔχετε τίς ἀμηχανίες σας, τά μπερδέματά σας - ὅλα αυτά εἶναι τιποτένια μπροστά σ' ἐκεῖνο πού εἶναι παντοτινό. Ἐνα μικρό βῆμα πού βγῆκε ἀπ' τήν κατανόηση θά σᾶς ὀδηγήσει πάνω στήν κορυφή μιᾶς πιά μεγάλης ἔκστασης, μιᾶς πιά μεγάλης κατανόησης καί τοῦ πιά μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ. Καί μονάχα ὅταν εἶναι κανέναν ζωντανός μπορεῖ νά κάνει αυτό τό πρῶτο βῆμα τῆς κατανόησης ὄχι στό μέλλον οὔτε στό παρελθόν, ἀλλά ὀλοκληρωτικά συγκεντρωμένος σ' αὐτή τή στιγμή τῆς αἰωνιότητος πού εἶναι τώρα.

Κρισναμούρτι. Ἀπό τό "Τῶρα"

Μετάφραση Ἄγλ. Ζάννου

Θ Υ Σ Ι Ο Γ Ν Ω Μ Ι Ε Σ

ΖΩΡΖ ΝΤΥΑΜΕΛ

Τήν περασμένη ἀνοιξη ὁ γαλλικός κόσμος τῶν γραμμάτων ἔχασε ἕναν κορυφαῖο λογοτέχνη καί γνήσιο ἰδεολόγο, τό Ζώρζ Ντυαμέλ (Georges Duhamel), πού ἀφήνει στίς ὑστερότερες γενιές πολύτιμο μήνυμα εἰρήνης καί ἀνθρωπιᾶς.

Γεννήθηκε στό Παρίσι τό 1884. Πέρασε δύσκολα παιδικά χρόνια. Μέ χίλια δυό βάρσανα ἔβγαλε τό λύκειο κ' ἔπειτα τήν ἰατρική σχολή. Βίβλικεύτηκε στή χειρουργική. Παράλληλα μελέτησε τή βιολογία, σπούδασε καί μουσική. Καλλιέργησε ἰδιαίτερα τή λογοτεχνία. Ἀρχισε μέ τήν ποίηση καί μέ τό θέατρο καί κατάληξε στό διήγημα, στό μυθιστόρημα καί στό δοκίμιο. Ἦτανε δεξιοτέχνης στήν πρόζα ὅπως καί στή χειρουργική, ὅπως καί στό φλόουτο.

Πολύτιμη ἐμπειρία καί πλούσιο ὕλικό γιά λογοτεχνική κατεργασία τούδωσε ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος. Ἦταν ἔφεδρος ἐπίαιτρος. Πολλούς βαριά πληγωμένους ἔσωσε τό νυστέρι του. Πολλά μαρτυρία περίγραψε ἡ πέννα του. Σ' αὐτή τήν ἐμπειρία χωστάμε δυό συλλογές ἀπό δυνατά διηγήματα, τή "Ζωή μαρτύρων" (1917) καί τόν "Πολιτισμό" (1918). Μέ λιτότητα καί μέ συγκρατημένη συγκίνηση μᾶς δίνουνε συγκλονιστικές σκηνές ἀπό τήν καθημερινή ζωή τοῦ στρατιωτικοῦ νοσοκομείου. Κ' ἐκφράζουνε τόν πόνο τοῦ συγγραφέα γιά τή σπαραγμένη σάρκα πού σμεπάζανε οἱ ἐπίδικοι, γιά τή σπαραγμένη φυχή πού καθρεφτιζότανε σέ βουρχωμένα μάτια καί σέ σφιγμένα χεῖλια. Ἐκφράζουνε καί τή φρίκη του γιά τόν πόλεμο. Καί τήν πίστη του πώς πρέπει νά καλλιεργηθεῖ στόν ἄνθρωπο ἡ εὐαισθησία. Στό τέλος τῆς "Ζωῆς μαρτύρων" γράφει πώς ὁ πολιτισμός, ἂν δέ βρεῖσεται στήν ἀνθρώπινη καρδιά, δέ βρεῖσεται πούθενά. Καί στό τέλος τοῦ "Πολιτισμοῦ" πώς οἱ ἀφνές καρδιές πρέ-

πει νά συναπιστοῦνε γιά νά γλιτώσῳνε τόν κόσμο ἀπό τίς δυστυχίες.

Στήν ἀνθρώπινη καρδιά ἀπευθύνεται ἡ "Κατοχή τοῦ κόσμου", πού τήν ἔγραψε ὁ Ντυαμέλ ὄστερα ἀπό τόν πόλεμο, στά 1919. Εἶναι βιβλίο λυρικήσ φιλοσοφίας, συγγενικό μέ τό "Ἐθασαυρό τῶν ταπεινῶν" τοῦ Ἰάιτερλινκ. Συγγραφέας θυμᾶται θρησκευτικές καί φιλοσοφικές διδασκαλίες, ἰδιαίτερα τῶν στωικῶν, τῶν μυστικῶν καί τοῦ Μπέρξον. Αὐτό τό ἔργο εἶναι γεμάτο ἐθγενικές σκέψεις. Εἶναι πῆρυγμα ἀγάπης καί ἐσωτερικῆς ζωῆς. Ὁ Ντυαμέλ πίστευε πῶς ἡ ἀγάπη μᾶς κάνει ἀλλερινούς ἀνθρώπους.

Ἦταν πολύ νέος ὅταν στήν ἀρχή τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα παρουσιάστηκε μιᾶ νέα φιλοσοφική καί ποιητική θεωρία, ὁ οὐνανιμισμός (υναπιωισμ), πού ἔλληνικά τόν εἶπανε καί ὁμοφυχισμός. Εἶναι ἡ θεωρία τοῦ Ζύλ Ρομαίν (Jules Romain), τοῦ συγγραφέα τοῦ μυθιστορηματικοῦ κύκλου "Οἱ ἀνθρώποι τῆς καλῆς θέλησης" καί τῆς ποιητικῆς συλλογῆς "Ἡ ὁμόφυχη ζωή". Ὁ Ζύλ Ρομαίν βλέπει τό ἀνθρώπινο ἄτομο καί σάν ξεχωριστή ὄντοτητα καί σά μέρος μιᾶς ὁλότητος. Πιστεύει πῶς ὁ λογοτέχνης πρέπει νά αἰσθανθεῖ τόν ἑαυτό του ἐνωμένο μέ τή συλλογική ζωή τῆς ομάδας καί μέσα ἀπό τά αἰσθήματα τῶν ἀτόμων πού ἀποτελοῦνε τήν ομάδα νά μελετήσῃ τήν πλατιά καί πολυσύνθετη ψυχή της. Πῶς τό ἄτομο πρέπει νά τίς προσεγγίσει τίς ομάδες, νά τίς νιώσει, νά τονώσει τήν ὁμαδική δύναμη μέ τήν παρουσία του. Θέλει νά τρανταχεῖ τό ἄτομο γιά νά ξεπηδήσει ἀπό μέσα του ὁ Θεός. Ὁ Ντυαμέλ ἐπηρεάστηκε ἀπό τοῦτες τίς ιδέες. Ἡ τάση του πρὸς τή μόνωση ἐναλλάσσεται μέ τήν τάση πρὸς τήν ομάδα. Ταίριαζε μέ τή φύση του ὁ ψυχικός διάλογος ἀνάμεσα σέ ἄτομο καί σέ ἄτομο καί ἀνάμεσα στό ἄτομο καί στόν περίγυρό του.

Τοῦ ταίριαζε καί ὁ διεθνισμός. Τίς διεθνιστικές του ιδέες τίς βλέπουμε ξεκάθαρα νά ἐκδηλώνονται σ' ὄλο του τό πεζογράφημα "Ἐγκάρδια γεωγραφία τῆς Βύρωπης".

Ἡ παρατηρητικότητα τοῦ Ντυαμέλ, ἡ ψυχολογική του ἱκανότητα ἡ περιγραφική καί ἀφηγηματική του δύναμη, ἡ δύναμη τῆς φαντασίας του κορυφώνονται στήν ψυχογραφία τοῦ Σαλαβέν, τοῦ κεντρικοῦ ἤρωτα μιᾶς πεντάτομης σειρᾶς ἀπό μυθιστορήματα πού ἔχει τό γενικό τίτλο "Ἡ ζωή καί οἱ περιπέτειες τοῦ Σαλαβέν". Ὁ Σαλαβέν εἶναι ἕνας ἀξιοδάκρυτος τύπος, ἀδύναμος, ἄτολμος, ἀναποφάσιτος. Ἀνίκανος νά βάλει φρένο στίς ὁρμές του, νά δαμάσει τά κακά αἰσθήματά του. Ἡ ὑποσυνείδητη ζωή του ἔχει ὑποτάξει τή ζωή του τῇ συνείδητῇ. Κι ὅμως ὁ συγγραφέας ὄν τόν περιφρονεῖ, τόν περιγράφει μέ τήν ἀδερφική στοργή πού νιώσε γιά τούς πληγωμένους τοῦ πολέμου. Γιατί εἶναι πάντα ὁ συμπονετικός γιαιτρός, τόν συγκινοῦνε πάντα οἱ μιζέρειες καί τοῦ κορμιοῦ καί τῆς ψυχῆς. Καί γιατί τό ἀντικείμενο τῆς παρατήρησῆς του, αὐτό τό ἐλεεινό θῦμα τοῦ ἄτομου - τισμοῦ, αὐτός ὁ ἀνθρώπος ὁ τόσο ἄβουλος καί ἀναντρος πού καταντάει γελαῖος καί σιχαμένος, ἔχει ὀδυνηρῇ ἐπίγνωση τῆς ἀδυναμίας.

του κι άπελπισμένα φάχνει νά βρεῖ διέξοδο πρὸς τό μεγαλεῖο, νά βγεῖ ἀπ' τό σκοτάδι στό φῶς.

Περὶσσότερο ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τοῦ ἔχει βάλει ὁ Ντυαμέλ στό ἔργο τῆς ὠριμότητάς του, στό δεκάτομο τό μυθιστορηματικὸ κύκλο πού ἐπιγράφεται "Τὸ χρονικὸ τῶν Πασκιέ", πολυπρόσωπη τοιχογραφία ὀλάκερης κοινωνίας.

Ὁ Ντυαμέλ ἀγαπάει τὴν ἀνθρωπομέτριά του. Βυθομετράει τίς πληγές τῆς ψυχῆς ὅπως βυθομετράει τίς πληγές τίς σωματικές. Ποτέ δὲ γυρίζει ἄλλοῦ τό πρόσωπο γιὰ νά μὴ δεῖ. Θέλει νά δεῖ ὡς τό βάθος. Νά δεῖ καί ν' ἀφοσιωθεῖ.

Μαρία Οἰκονόμου

ΙΝΔΟΥΪΚΟΣ ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ

Ἡ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΜΕ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ

Δέν ἔχουμε τὴν ἀξίωση πὺς θά μπορέσουμε νά ἐκθέσουμε ἐδῶ τὴ βαθιά καί συχνά περίπλοκη βενταντική μεταφυσική. Μά εἶναι χρήσιμο νά δώσουμε στὸν εὐρωπαϊκὸ ἀναγνώστη μιὰ σύντομη τουλάχιστο εἰκόνα τῶν δύο κύριων συστημάτων τῆς.

Ὁ Σανκάρα - τό μεγαλύτερο ὄνομα τῆς Ἰνδικῆς φιλοσοφίας - ζοῦσε τό δεύτερο πενηντάχρονο τοῦ Ἡ' αἰῶνα μ.Χ. Ἦταν ὁ μεγάλο - πνοος πρωταγωνιστὴς τοῦ βραχμανικοῦ πνεύματος κ' ἔχει ἀντιδράσει μέ δύναμη στό βουδδικο πνεῦμα - μ' ὄλο πού διατηροῦσε ὄρι - σμένα τοῦ ἀχνάρια. Δίδαξε τὸν ἀ π ὄ λ υ τ ο μ ο ν ι σ μ ὸ, τὴν ἀπόλυτη Πραγματικότητα τοῦ Βράχμαν, τοῦ δίχως δεύτερο, τὴν Ἄ ν τ β ἄ ἱ τ α, μόνη Ὑπόσταση - δύσκολο εἶναι νά πούμε μόνη Αἰτία, ἀφοῦ τά δῆθεν ἀποτελέσματά τῆς, ὁ φαινομενικὸς κόσμος καί οἱ ἀτομικὲς ψυχές, εἶναι μονάχα ἀπατηλὲς προποποιήσεις φαινομένων. Ἄνώφελο εἶναι νά ἐπιζητοῦμε σάν τούς βουδδιστές τὴ σταδιακὴ κατάχτηση τοῦ Ἀπόλυτου, ἀφοῦ κάθε κίνηση τοῦ ἀτομικοῦ πνεύματος εἶναι ἴση μέ τό μηδέν. Μονομιᾶς μπορεῖ καί πρέπει νά πέσει τό πέπλο γιὰ ν' ἀφήσει τὴν Ἐνότητα νά λάμψει. Ὁσο κι ἂν εἶναι τεράστια ἄβυσσος τό Ἔνα, ὅπου ἐξαφανίζεται ὀλόκληρος ὁ κόσμος, στάθηκε ἀσύγκριτη ἡ γοητεία τοῦ Σανκάρα στό πνεῦμα τῆς Ἰνδίας. Βαστάει ὡς τώρα. Ἀπόδειξη πὺς τό Ἰνδικὸ πνεῦμα ἀναγνώριζε τὸν ἑαυτὸ τοῦ στό Σανκάρα.

Μόνο μιὰ ἀφῶρημα τῆς σκέψης μποροῦσε πλέρια νά πραγματώσει αὐτό τό ἱμαλαϊκὸ ἰδανικὸ τοῦ ἀπρόσωπου Ἀπόλυτου. Ἡ ἀτομικὴ ψυχὴ δέν ἄργησε ν' ἀξιώσει τὴν πραγματικότητά τῆς. Ὑστερα ἀπὸ τὸν ἀμέριστο θρίαμβο πού εἶχε ἡ διδασκαλία τοῦ Σανκάρα τὸν θ' καί τό Ι' αἰῶνα, ἡ θρησκευτικὴ ἐπανάσταση σηκωσε τὴν παντιέρα τῆς τὸν ΙΑ' αἰῶνα στὴ Ταμίλ. Σάν ἀπλώθηκε ἔπειτα στό Κασμίρ καί ἀπὸ κεῖ στὴ Νότια Ἰνδία, βρῆκε τὸν ἀδιαφιλονείκητο ἀρχηγὸ τῆς

τό Ραμανούγια, τόν Άγιο, τόν Άλβάρ, στην πατριαρχική έδρα, στην Τριχινόπολη, τό ΙΓ' αιώνα. Δίχως νά ξεκόψει από τό μονισμό του Σανκάρα, ένσωμάτωσε σ' αυτόν τήν ανθρωπότητα. Πήρε για βάση τό μεγάλο λόγο του Κρίσνα στη Μπαγκαβάτ Γκιτά.

Όπως ό δούλος μου νά ζήσει δέ μπορεί

δίχως έμένα, τόν υπέρτατο σκοπό του,
έτσι καί έγω νά ζήσω δέ μπορώ χωρίς αυτόν.

Είναι στ' αλήθεια τό δικό μου Έγω.

Αυτό ήτανε βεβαίωση πώς υπάρχει ταυτότητα ανάμεσα στό Θεό καί στις άτομικές ψυχές, πού είναι εκδηλώσεις του. Κ' έτούτες οι εκδηλώσεις είναι πραγματικές. Κι ό Θεός τίς χρειάζεται όσο κι αυτές τόν χρειάζονται τό Θεό. Έτσι ταυτόχρονα ιδρύθηκε ή περίφημη μέθοδος τής Μπακτί - ό παντοτινός διάλογος αγάπης ανάμεσα στις ψυχές καί στό Θεό, πού αιώνες θά μεθούσε τήν 'Ινδία. Κατάχτησε ιδιαίτερα τή Βεγγάλη, όταν ένας μαθητής του Ραμανού

ό Ραμανάντα, έφερε τόν Άγιο λόγο στό Μπενάρες τό ΙΔ' αιώνα καί χρησιμοποιώντας τή λαϊκή γλώσσα τόν διδάξε σέ ανθρώπους πού άνήκανε σέ κάθε κάστα καί σέ κάθε θρησκεία. Ό μεγάλος Καμπύρ, ό μωαμεθανός ύφαντής, ό ποιητής πού τά τραγούδια του τά ξαναζωντάνεψε ό Ραγκόρ για τήν Βράμπη, ήτανε μαθητής του Ραμανάντα. Κι απ' αυτόν άρχίζει ή αδιάκοπη αλυσίδα από μυστικιστές στοχαστές καί ποιητές πού περνώντας από τόν Τούλσι Ντάς καί τόν Τσαϊτάννα καταλήγει στό Ραμακρίσνα.

Ό έπιγραμματικός λόγος του Ραμανάντα: "Όποιος λατρεύει τό Θεό είναι του Θεού" θά μπορούσε νά μπει για έπιγραφή στη διδασκαλία καί στό μοναστήρι (μάθ) του Ραμακρίσνα.

Έη ταυτότητα μέ τό 'Απόλυτο. Αυτή ή μεγάλη σκέψη δέν ήτανε καθόλου καινούργια. Ήτανε καιρός πού θρεφε τό πνεύμα τής 'Ινδίας. Από αιώνες τό γουδόχερο τής βενταντικής φιλοσοφίας τή ζύωνε τούτη τή σκέψη, τή μάλαζε, τή έπλωνε. Έίχε γίνει τό αντίθετο ατέλειωτης συζήτησης ανάμεσα στις δυό σχολές, τή σχολή του Σανκάρα - τήν καθαρή σχολή τής 'Αντβάιτα - καί σέ κίνησιν που ένομάστηκε σχολή του Ραμανούγια ή Βισισταντβάιτα (μονισμός ρο-σοποιοιη μένος). Έη πρώτη, ή απόλυτα άδυϊστική, πιστεύει πώς τό σύμπαν δέν είναι πραγματικό καί πώς τό 'Απόλυτο είναι ή μόνη Πραγματικότητα. Έη δεύτερη, ή σχετικά άδυϊστική, παραδέχεται κι αυτή πώς ή μόνη Πραγματικότητα είναι τό Βράχμαν, μά δίνει στον κόσμο των φαινομένων, στις άτομικές ψυχές, τήν αξία τροποποιήσεων, τρόπων, όχι άπατηλών, πού άχτινοβολούν από τίς ιδιότητες του Βράχμαν, όπως από τή Σκέψη, τήν Ένέργεια πού πέρανει τή ζωντανή πολλαπλότητα¹. Οι δυό σχολές άνεχόντανε ή

1. Έτσι σχηματίζεται μιá ολοκληρη σάλα, πού άρχινάει από τή δημιουργική Φύση, πού αδιάκοπα βρίσκεται σέ κίνηση, στό "γίγνεσθαι", πού είναι: άποκρυφη άνοδική ένναμη - όπου ό Μάξ Μύλλερ κ' ύστερα πέρασόν ό Βιβεκάναντα μπορέσανε νά βρουνε τήν άρχή τής θεωρίας

μιά τήν ἄλλη - ἡ πιό ἐξτρεμιστική μέ ἀκατάδεχτη ἐκτετακτεία θεω-
ροῦσε τήν ἄλλη παροδικό συμβιβασμό προσαρμοσμένο στήν ἀνθρώπι-
νη ἀδυναμία, δεκανίκι πραχτικά χρήσιμο γιά νά στηρίξει τόν ἄν-
θρωπο στόν ἀνήφορο πού ἀνεβαίνει τρεκλίζοντας. Τό κρίσιμο ση-
μεῖο ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι ὁ ὀρισμός τῆς Ἀπατηλότητος τῶν φαί-
νομένων, τῆς οὐσίας τῆς Μάγιας. Εἶναι καί ἡ ἀπατηλότητα
σχετική ἢ εἶναι ἀπόλυτη; Κι ὁ ἴδιος ὁ Στανάρα δέν ἔλεγε τί εἶ-
ναι, ἔλεγε πῶς εἶναι ἐκεῖ. Καί πῶς ὁ σκοπός τῆς ἀντβαίτικῆς
φιλοσοφίας εἶναι νά τήν ἐκμηδενίσει. Ἐνώ ὁ σκοπός πού βάνουν
οἱ μιχτοί οἱ τροποποιημένοι ἀντβαίτιστές, ὅπως ὁ Ραμανούγια, εἶ-
ναι νά τή χρησιμοποιήσουνε γιά τήν ἐξέλιξη τῶν ἀτομικῶν ψυχῶν.
(Συνεγίξεται)

Ρομαίν Ρολλάν (Romain Rolland, 1866-1944)
Ἄπό τή "Ζωή τοῦ Ραμακρίσνα". Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΚΙ Ο ΑΦΕΝΤΗΣ ΤΗΣ ΠΛΑΣΗΣ

Τό μακρόστιχο τό ἀλληγορικό ποίημα τοῦ Ἀττάρ
"Ἡ σύναξη τῶν πουλιῶν" ("Μαντίκ - ἄτ-ταῖρ") θέμα ἔχει
τή λαχτάρα πούπιασε τά πουλιά ὄλου τοῦ κόσμου νά
πάνε νά βροῦνε τό Σιμούργκ, τό βασιλιά ὄλων τῶν που-
λιῶν, τόν τρανό τόν ἀφέντη ὄλης τῆς πλάσης.

Συνάζονται λοιπόν καί γυροῦν ἀπ'τόν Τσαλαπετεινό
νά τά ὀδηγήσει στό κατοικητήριο τοῦ Σιμούργκ. Ὁ Τσαλα-
πετεινός λέει καί δέ σώνει γιά νά τούς περιγράψει τίς
τρομάρες καί τά βάσανα τοῦ ταξιδιοῦ πούχουνε νά κάνουνε.
Ἐφτά λαγκάδια πρέπει νά διαβροῦνε, τό Λαγκάδι τῆς Ἀνα-
ζητήσης, τό Λαγκάδι τῆς Ἀγάπης, τό Λαγκάδι τῆς Κατανό-
ησης, τό Λαγκάδι τῆς Ἀνεξαρτησίας καί τῆς Ἀπόσπασης,
τό Λαγκάδι τῆς Καθάριας Ἐνότητος, τό Λαγκάδι τῆς
Ἐπιπληξιας, τό Λαγκάδι τῆς Φτώχειας καί τοῦ Τίποτα.

Ἡ περιγραφή αὐτή, παραγομισμένη μέ λογῆς λογῆς
ἱστορίες, ἀνέκδοτα, παραβολές καί στοχασμούς, πιάνει
τό μεγαλύτερο μέρος τῆς περίτεχνης τούτης ἀλληγορίας.

Καί τό ποίημα τελειώνει μέ τοῦτα τά λόγια:

Τά πουλιά σάν ἀκούσανε τό λόγο τοῦ Τσαλαπετεινοῦ κατεβάσανε
τά κεφάλια τους. Κ'ἡ λύπη πηροῦνιασε τίς καρδιές τους. Καταλάβα-
νε τί δύσκολο πού θάτανε γιά μιὰ χούφτα χῶμα σάν καί δαῦτα τέ-
τοιοι ταῦρο ἀπό τά κέρατα νά πιάσουνε. Τόσο μεγάλος ἐστάθηκε ὁ

τῆς ἐξέλιξης.

Σημ. μετ. Ἡ δημιουργική Φύση ὀνομάστηκε ἀπό τό Σπινόζα natura
naturans. Ἡ φύση ἢ δημιουργημένη, τό σύνολο πού ἀποτελοῦνε τά
πλάσματα καί τά φαίνομενα, ὀνομάστηκε natura naturata.

ταραγμός τους πού πολλά φοφήσανε τότες εκείδά. "Άλλα θμως μ' δλο τους τόν καρδιοσπμό αποφασίσανε νά πάρουνε τή μακρύ τó δρόμο, Διαβήκανε βουνά καί λαγκάδια. Κ' ένα μεγάλο μέρος άπ' τή ζήση τους σ' αυτό τους τó ταξίδι κύλησε. Μά πώς εΐναι μπορετό ν' ανιστορήσουμε τά θσα τούς έτύχανε; Θέ νάπρεπε άντάμα τους νά κινούσαμε κ' έμεΐς καί τίς δυσκολίες τους μέ τά μάτια μας νά βλέπαμε καί ξαπίσω νά τά παίρναμε σ' δλο τó δρόμο τó μεγάλο. "Έτσι μονάχα θά μπορούσαμε τών πουλιών νά νιώσουμε τά πάθια.

Στό τέλος λίγα μόνο πουλιά άπ' αυτό τó μεγάλο τó σμάρι μπορέσανε καί φτάσανε σέ κείνονε τόν τόπο τόν τρανό όπου τά όδήγησε ό Τσαλαπετεινός. Άπ' τίς χιλιάδες τά πουλιά ό'λα σχεδόν χαθήκανε, "Άλλα πνιγήκανε στόν ώκεανό, άλλα τυραγνισμένα άπό τή δίφα τά βρήκε ό θάνατος στά ψηλά τά κορφοβουνία. Άλλονών καήκανε οί φτεροϋγκες καί στεγνώξανε οί καρδιές άπό τοϋ ήλιου τή φωτιά. "Άλλα τά κατασπαράξανε καπλάνια καί πάνθηρες, άλλα φοφήσανε άπ' τήν κούραση μέσ στις έρμιές καί τούς άγριοτόπους. "Άλλα παλαβώσανε καί σκοτώσανε τó 'να τ' άλλο για 'να σπειρί κριθάρι. "Άλλα πλαντάξανε άπ' τόν παιδεμό κι άπό τόν κόπο καί πέσανε χάμου στό δρόμο, άνήμπορα νά πāνε παραπέρα. "Άλλα άλαλιάσανε άπ' όσα είδανε τά μάτια τους καί σαστισμένα σταματήσανε κεί πού βρεθήκανε. Καί πολλά πού άπό περιέργεια μισέφανς κι άπό κέφι, τά πήρε ό θάνατος άνίδεα για τó τί κινήσανε νά βροϋνε.

"Έτσι τó λοιπόν άπ' όλες κείνες τίς χιλιάδες τά πουλιά τριάντα μόνο φτάσανε στό τέμα τής πορείας τους. Κ' ήτανε σκιαγμένα κι άποκαμωμένα καί βαριεστημένα, δίχως φτερά μητε καί φτεροϋγκες. "Όμως ήτανε τώρα μπροστά στην πόρτα κεινης τής άπερίγραφτης Μεγαλειότητας πού τήν ουσία της δέν τή χωράει ό νοϋς. Κεινης τής οντότητας πού ξεπερνάει τ' ανθρωπού τó λογικό καί τή γνώση. "Έλαμψε τότες όλομεμιάς ή άστραπή τής συντέλειας κ' έκατό κόσμοι καήκανε, μέσα σέ μιá στιγμή. Τά πουλιά είδανε χιλιάδες ήλιους τόν ένανε πιό λαμπερό άπ' τόν άλλονε, χιλιάδες φεγγάρια κι άστέρια όλα τó ίδιο όμορφα. Καί βλέποντάς τα όλα τούτα αναταραχήκανε σάν τή σκονίτσα πού χοροπηδάει στην ήλιαχτίδα καί ξεφωνίσανε: "Ω' Έσύ πού άπό τόν ήλιο πιότερο λαμποκοπάς, Έσύ πού τόν ήλιο μικρό σάν άτομο τόν έκανες, πώς μποροϋμε νά παρουσιάστοϋμε όμπροστά Σου; "Άχ, γιατί τόσο ανώφελα νά τραβήξουμε όλα κείνα τά βάσανα στό Δρόμο; Άπαρνηθήκαμε τόν έαυτό μας κι όλα τά πράματα καί δέ μποροϋμε ν' άποχτησουμε αυτό πού τόσο παλέφαμε για χάρη του. "Έδώ εΐν' άδιάφορο αν υπάρχουμε ή δέν υπάρχουμε".

"Ήτανε τόσο τσακισμένα τά πουλιά πού μοιάζανε μέ μισοσφαμένα κοκόρια. Πέσανε σέ μαύρη άπελπισία. Πέρασε ώρα πολλή. Κάποια βλογημένη στιγμή άνοιξε ή πόρτα καί βγήκε ένας μεγαλουσιάρχος, ένας άπ' τούς παλατιανούς τής Υπέριστης Μεγαλειότητας. Τά κοίταξε όλα τά πουλιά καλά καλά κ' είδε πώς άπ' τίς χιλιάδες κεί-

να μόνο τά τριάντα είχαν απομείνει.

Τούς εἶπε: "Τό λοιπόν, Πουλιᾶ, πούθεν ἔρχεστε καί τί κάνετε δῶ; "Ὡ σεῖς πού ὄλα τά στερηθήκατε, ποιά εἶν' ἡ πατρίδα σας; Ποιό ὄνομα σᾶς δίνει ὁ κόσμος; Τί μπορεῖ νά γίνεῖ μέ μιά λειψή χούφτα χῶμα σάν κ' ἔσᾶς;"

" Ἡρθᾶμε, εἶπανε, ν' ἀναγνωρίσουμε βασιλιά μας τό Σιμούργκ. Ἀπ' τήν ἀγάπη μας καί τή λαχτάρα μας γι' αὐτόνε χάσαμε τά λογικά μας καί τή γαλήνη τῆς ψυχῆς μας. Ἐδῶ καί πολύν καιρό, τότες πού μισέφαμε γι' αὐτό τό ταξίδι, εἴμαστε χιλιάδες. Καί τώρα τριάντα μονάχα φτάσαμε σέ τούτη δῶ τήν Ὑψηλή Πύλη. Δέ μποροῦμε νά τό πιστέφουμε πώς ὁ βασιλιάς θά μᾶς καταφρονέσει ὅστερα ἀπ' ὄλα ὄσα τραβήξαμε. Ἀχ, ὄχι δέ γίνεται νά μή γυρίσει καθόλου νά μᾶς κοιτάξει μέ καλοσύνη".

Ὁ παλατιανός ἀποκρίθηκε: " Ὡ ἐσεῖς πού σάλεφε ὁ νοῦς σας κ' ἡ καρδιά σας, ζεῖτε δέ ζεῖτε ὁ βασιλιάς ὑπάρχει πάντα, αἰώνια. Χιλιάδες κόσμοι ἀπό πλάσματα δέν εἶναι παραπάνω ἀπό 'να μυρμηγκι μπροστά στήν πόρτα του. Ἄλλο δέν κουβαλᾶτε μαζί σας ἀπό βογητά καί μοιρολόγια. Γυρίστε ἀπό κεῖ πούρθετε, τιποτένια χούφτα χῶμα".

Σάν τ' ἀκούσανε αὐτό τά πουλιά πετώσανε. Ὡστόσο ἄμα συνήρθανε λιγάκι τοῦ εἶπανε: "Θέ νά μᾶς διώξει ὁ βασιλιάς μέ τέτοια κατάφρονεση; Κι ἄν ἔχει γιά μᾶς μιά τέτοια διάθεση, δέ γίνεται τάχα ν' ἀλλάξει γιά ἓνα ἀπό μᾶς; Γιά θυμῆσου τό Μαζνούν, πού εἶπε: " Ἄν ὄλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς θέλανε νά μέ ὑμολογήσουνε, δέ θά τούς δεχόμουνα. Κάλλιο 'χω τῆς Λαίλας τίς βρисиές. Μιά ἀπό τίς βρисиές τῆς ἀξίζει πιότερο γιά μένανε παρά ἑκατό παινέματα ἀπ' ἄλλη γυναίκα".

" Ἡ ἀστραφιά τῆς δόξας του φανερῶνεται, εἶπε ὁ παλατιανός, καί παίρνει τῆς κάθε ψυχῆς τά συλλοϊκά. Τί κερδίζει ἡ ψυχή, ἄν τή λιώνουνε μαράζια ἑκατό; Τί βφαίνει ἐτούτη τή στιγμή ἀπ' τή μεγαλοσύνη ἢ ἀπ' τή μικρότητα;"

Ἐἶπανε τά πουλιά φλογισμένα ἀπό ἀγάπη: " Πώς μπορεῖ τῆς νύχτας ἡ πεταλουδίτσα ἀπό τή φλόγα νά γλιτώσει, ἀφοῦ λαχταράει νά γίνεῖ ἓνα μέ τή φλόγα; Ὁ φίλος πού φάχνουμε νά βροῦμε θά μᾶς καλοκαρδίσει ἄν μᾶς ἀφήσει νά ἐνωθοῦμε μ' αὐτόνε. Ἐἴμαστε σάν τή νυχτοπεταλούδα πού ἀποθύμησε τήν ἔνωση μέ τή φλόγα τοῦ κεραιοῦ. Τήν παρακαλέσανε νά μήν κάνει τέτοια κουταμάρα νά θυσιαστεῖ γι' αὐτό τόν ἀκατόρθωτο σκοπό. Μά κείνη τούς εὐχαρίστησε γιά τήν ὀρηγνία τους καί τούς εἶπε πώς μιά κ' ἔχει τήν καρδιά τῆς γιά πάντα δοσμένη στή φλόγα, γιά τίποτις ἄλλο δέ γνοιάζε - ται!"

Τό λοιπόν ὁ παλατιανός, ἀφοῦ τά δοκίμασε τί πουλιά, τούς ἀνοιξε τήν πόρτα. Καί σάν ἐτράβηξε μιά μιά ἑκατό κουρτίνες, ἓνας καινούργιος κόσμος ξεσκεπάστηκε πέρα ἀπό τό πέπλο. Φανερώθηκε

πώρα τό φῶς τῶν φώτων κι ὄλα τους κάτσανε χάμου μπροστά στό θρόνο τῆς Μεγαλειότητος καί τῆς Δόξας. Τούς δόθηκε ἕνα γραφτό νά τό διαβάσουν ὄλο. Μέ τό διάβαμα καί μέ τό στοχασμό ἀξιωθῆκανε νά καταλάβουνε πῶς ὁ Σιμούργκ ἦτανε κεῖ μαζί τους. Κι ἀρχίνησε γι' αὐτά νέα ζωή μέσ στό Σιμούργκ. Ὅλα ὅσα κάνανε πρῶτύτερα ξεπληθῆκανε. Ὁ ἥλιος τῆς Μεγαλοσύνης ἔστειλε τίς ἀχτίδες του καί μέσ τ' ἀντικαθρέφτισμα πούριξε τό 'να τό πρόσωπο στ' ἄλλο εἶδανε κεῖνα τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου τά πουλιά τό πρόσωπο τοῦ Σιμούργκ τοῦ ἔσωτερικοῦ κόσμου. Τόσο παραξενευτήκανε πού δέν ξέρανε ἂν ἦταν ἀκόμα αὐτά ἢ ἂν εἶχανε γίνει ὁ Σιμούργκ. Τελικά φτάσανε στή θεά τή μυστική καί νιώσανε πῶς ἦτανε ὁ Σιμούργκ καί πῶς ὁ Σιμούργκ ἦτανε τά τριάντα τά πουλιά. Καί θωρώντας τό Σιμούργκ εἶδανε πῶς ἦταν ὁ Σιμούργκ ἐκεῖ στ' ἀλήθεια. Καί γυρνώντας τά μάτια τους πρὸς τή μεριά τή δική τους εἶδανε πῶς ἦταν ὁ Σιμούργκ. Καί βλέποντας καί τά δύο μαζί, καί τόν ἑαυτό τους καί τό Σιμούργκ, νιώσανε πῶς αὐτά κι ὁ Σιμούργκ ἦταν ἕνα, πῶς ἦταν ἡ ἴδια ὄντοτητα. Κανέναν στόν κόσμο δέν ἔκανε τίποτις ὅμοιο μ' ἐτοῦτο δῶ.

Πέσανε τότε σέ συλλογή. Κ' ἄστερα ἀπό λίγο δίχως λόγια νά μεταχειριστοῦνε τοῦ γυρέψανε τοῦ Σιμούργκ νά τους φανερώσει τό μυστήριο τῆς ἐνότητος καί τῆς πολλότητος τῶν ὄντων. Κι ὁ Σιμούργκ, δίχως μιλιὰ κι αὐτός νά βγάλει, τους ἔδωσε τούτη τήν ἀπόκριση : "Καθρέφτης εἶν' ὁ ἥλιος τῆς μεγαλοσύνης μου. Ὅποιος κοιταχτεῖ μέσα σ' αὐτόνε τόν καθρέφτη βλέπει τό κορμί του καί τήν ψυχή του καί τά βλέπει ὀλάκαρα. Ἀφοῦ ἦρθατε σάν τριάντα πουλιά σί-μούργκ, τριάντα θά δεῖτε πουλιά σ' αὐτόνε τόν καθρέφτη μέσα." Ἄν ἦτανε νά στουνε σαράντα πουλιά ἢ πενήντα, τό ἴδιο θά γινότανε. Μ' ὄλο πού ἀλλάξατε ὀλότελα, βλέπετε τόν ἑαυτό σας ὅπως εἴσατε πρῖν.

Μπορεῖ τοῦ μυρμηγκιοῦ τό μάτι νά φτάσει ὡσαμε τή μακρινή τήν Πούλια; Καί μπορεῖ αὐτό τό ζωύφιο νά σηκώσει αὐτό τό ἀμόνι ; Εἶδατε ποτέ σας κουνούπι μέ τά δόντια του ν' ἀρπάξει ἐλέφαντα ; Ὅλα ὅσα μάθατε, ὄλα ὅσα εἶδατε ἢ ἀκούσατε δέν εἶναι πιά κεῖνα πού ξέρατε. Ἄμα διαβαίνατε τοῦ Πνευματικοῦ δρόμου τά λαγκάδια καί κάνατε ἔργα καλά, ὄλα ἐτοῦτα γινόντανε μέ τήν ἐνέργεια τῆς δικῆς μου. Κι ἀξιωθῆκατε νά δεῖτε τά λαγκάδια τῆς οὐσίας μου καί τίς τελειότητές μου. Ἐσεῖς πούσατε μόνο τριάντα πουλιά, μέ τό ἐξίκιο σας νά παραξενευτεῖτε, νάσατε ἀνυπόμονα κι ἀπορημένα. Μά ἐγώ εἶμαι παραπάνω ἀπό τριάντα πουλιά. Εἶμαι ἡ ἴδια ἢ οὐσία τοῦ ἀληθινοῦ Σιμούργκ. Χάστε λοιπόν τόν ἑαυτό σας μέσα μου δοξασμέ - νι καί χαρούμενα. Καί μέσα σ' ἐμένα θά βρεῖτε τόν ἑαυτό σας".

Καί μονομιᾶς χάσανε τεκτικά τόν ἑαυτό τους τά πουλιά μέσα στό Σιμούργκ - χάθηκε ἡ σιὰ στόν ἥλιο μέσα. Κι αὐτό ἦταν ὄλο.

Ὅλα ὅσα ἀκούσατε ἢ εἶδατε ἢ γνωρίσατε μήτε ἢ ἀρχή δέν εἶναι πεινοῦ πού πρέπει νά μάθετε. Κι ἀφοῦ τό ζημαγμένο τό λημέρι ἀπορητοῦ τοῦ κόσμου δέν εἶν' ὁ τόπος σας, πρέπει νά τ' ἀπαρηθεῖτε.

Βρέστε τοῦ δέντρου τόν κομμό, καί μή σᾶς τρώει ἡ ἔγνοια ἂν
ὑπάρχουνε ἢ δέν ὑπάρχουνε τά κλαριά.

Φαρίντ οὖντ Ντίν 'Αττάρ (1119-1229 μ.Χ.), πέρσης μυστικί -
στής ποιητής. 'Από τή "Σύναξη τῶν πουλιῶν".

Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου

ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΞΑΓΝΙΣΜΟΣ

Όλα τά δάκρυά μου αὐτά ἀνήκουνε σέ Σένα.
Μοῦ ἀποκαλύφθηκε βαθειά ἡ ἱερότητά τους.

Μυστικά ἀπό βλέμματα ξένα τά φυλάγω
κι' ἔρχομαι μέ τῆς ἀγωνίας τ' ἀσθμαίνοντα φτερά
καί μέ τῆς λύτρωσης τή δροσερή στό μέτωπό μου ἀχτίδα
νά τ' ἀποθέσω ἐνώπιον Σου.

Μέσα ἀπό τίς μέρες μου, μέσα ἀπό τίς νύχτες μου,
μέσα ἀπό τούς θορύβους κι' ἀπό τίς σιωπές,
μέ τῆς ἐλπίδας τήν πνοή, μέ τῆς ἀπελπισίας τήν ἄπνοια
ἔρχομαι πρὸς Ἐσένα.

Πίσω ἀπ' τίς πολλαπλές πύλες τ' οὐρανοῦ,
πού τίς φρουροῦν ἀκοίμητες οἱ τρομερές ρομφαῖες τῶν Νόμων,
ἄφθαστος, ξένος, σιωπηλός, μέσ στή θλιμμένη αἰωνιότητά σου
κατοικεῖς.

"Αφθαστος, ξένος, σιωπηλός. Ὅμως ἡ ὕπαρξή μου,
ἀχτίδα ὄνειροπόλα, ἐκστατική ξεχύνεται
κι' ἐξαντλημένη σκοτεινὴ μπρὸς στό μεγάλο φῶς σου πέφτει.
Χεῖ πού τά πόδια σου φυτρώνουν τ' ἄχρονα, τά σοβαρά καί
τ' ἀγαθά,
ὄλο τό τίμημα τοῦ ἀκριβοῦ ἐξαγνισμοῦ της ἀποθετεῖ.

"Ἄγγελοι σπεύδουνε, ἐπόπτες, παραστάτες ἄγρυπνοι
νά τά συνάξουνε, νά τά μετρήσουν καί νά τά ζυγίσουν.

"Ὅχι, πάλι θά γνέφουνε. Κι' ἡ ἀστραφτερή μορφή τους
στή σκιά συλλογισμοῦ κρυφοῦ θά βυθιστεῖ.

"Ὅχι δέ φθάνουνε. Θά χρειαστοῦν κι' ἄλλα πολλά ἀκόμη.
Οἱ ἐπιθυμίες σου ὅλες οἱ ζεστές θά χρειαστεῖ
μέσ στό πικρό ποτάμι αὐτό νά διαλυθοῦν, νά σβύσουν.
'Ἡ ὕπαρξή σου ὀλόκληρη μέσα σ' αὐτό νά βαφτιστεῖ
καί ν' ἀνανήφει.

Τότε ἴσως νά λάμψει πέρα κάποιον τέρας, κάποιον φῶς,
κάποια καινούργια πάλι σκοτεινὴ ἀρχή.

Λιμίλια "Ιβου

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

(συνέχεια)

ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

Μαρίας Οικονόμου	"Άγγελος Σικελιανός	32
"Άγγελου Σικελιανού	'Αρμένισμα πρὸς τὸν ἑαυτό μου (στίχοι)	35
"Άγγελου Σικελιανού	Τὸ Ρόδο σ' ἔδλους τοὺς λαοὺς (στίχοι)	36
"Άγγελου Σικελιανού	Ἦ κι οὐρανός εἶν' ἓνα (στίχοι)	36
"Άγγελου Σικελιανού	Τὸ σκουλήκι φτερά θά βγάλει (στίχοι)	37
"Άγγελου Σικελιανού	Τοῦ μνηστῆρος ἡ μοίρα (στίχοι)	37

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ

Σβάμι 'Ανανυανάντα	Τὸ πνεῦμα τῆς Βεντάντα	38
Πάυλ Τορέν	Οἰκουμενισμός	41
Τζώρτζ 'Αραντεηλ	'Η σοφία ἔνοποιεῖ	44

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΚΕΨΗ

Αιμιλίας "Ιβου	Γύρω ἀπὸ τὴν "Ασκητική" τοῦ Καζαντζάκη	44
Ντάγκ Χάμμερσελντ	'Εδῶ καί πῶρα	47
Γελτσάνινωφ	Τούτη τὴν ὥρα, τούτη τὴ στιγμή	47
Κρισναμούρτι	Στὸ αἰώνιο Τῶρα	47

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΕΣ

Μαρίας Οικονόμου	Ζώφζ Ντυαμέλ	48
------------------	--------------	----

ΙΝΔΟΥΪΚΟΣ ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ

Ρομαίν Ρολλάν	'Η ταυτότητα μέ τὸ 'Απόλυτο	50
---------------	-----------------------------	----

ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Φαρίντολντίν	Αττάρ Τά πουλιά κι ὁ 'Αφέντης τῆς πλάσης	52
--------------	--	----

ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Αιμιλίας "Ιβου	'Εξαγνισμός	56
----------------	-------------	----

ΕΙΚΟΝΕΣ

'Ο Φεδερίκο Γιαρθία Λόρια	9
'Ο 'Εμίλ Βεράρεν	27
'Ο "Άγγελος Σικελιανός	32

